

UNIVERSITY OF
PATRAS
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων

Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού

Πρώην Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής Μεσολογίου

Πτυχιακή Εργασία

«Το Φαινόμενο της Διαχείρισης των Κερδών. Η συγκριτική
αξιολόγηση του Λογιστικού και Ελεγκτικού Κλάδου στην Ελλάδα.»

Επιμέλεια Εργασίας: ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΟΥ ΜΑΡΙΑ-ΓΕΩΡΓΙΑ (ΑΜ 16934)
ΦΟΥΦΟΥΛΑΣ ΦΩΤΗΣ (ΑΜ 16520)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΠΑΛΛΑ

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2021

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	12
Το κέρδος ως κίνητρο παραγωγής	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	14
Μερισματική πολιτική	14
2.1 Έννοια του μερίσματος	14
2.2 Η έννοια της μερισματικής πολιτικής	15
2.3 Θεωρίες και προβληματισμοί περί της μερισματικής πολιτικής	15
2.4 Θεωρίες για τη συμπεριφορά της αγοράς στις ανακοινώσεις διανομής μερίσματος	17
2.4.1 Καμία επίδραση στην αξία της επιχείρησης.	17
2.4.2 Θετική επίδραση στην αξία της επιχείρησης	18
2.4.3 Αρνητική επίδραση στην αξία της επιχείρησης.	20
2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τη μερισματική πολιτική	20
2.6 Τύποι μερισμάτων	24
2.7 Είδη μερισματικής πολιτικής	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	27
Διαχείριση κερδών	27
3.1 Ορισμός της έννοιας «Διαχείριση Κερδών»	27
3.2 Βασικές Κατηγορίες τεχνικών διαχείρισης Κερδών	30
3.2.1 Τεχνικές Smoothing (Εξομάλυνση κερδών)	30
3.2.2 Τεχνικές “BigBath”	31
3.2.3 Αύξηση του κέρδους	32
3.3 Λόγοι-κίνητρα για διαχείριση κερδών	32
3.3.1 Κίνητρα εκ των συμβολαίων	33

3.3.1.1 Αποζημιώσεις	33
3.3.1.2 Δανειακές Συμβάσεις	34
3.3.2 Τιμή μετοχής και κόστος κεφαλαίου	35
3.3.3 Άλλα κίνητρα	36
3.4 Γιατί τα κέρδη μια επιχείρησης είναι τόσο σημαντικά ώστε να αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης;	36
3.4.1 Θεωρίες για τη σημασία της διαχείρισης κερδών στην εταιρία	37
3.5 Τύποι διαχείρισης κερδών	39
3.6 Βασικά χαρακτηριστικά της διαχείρισης κερδών	39
3.7 Διαχείριση κερδών: Θετική ή αρνητική για την επιχείρηση;	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	43
Ελεγκτικός κλάδος στην Ελλάδα	43
4.1 Ορισμός του κλάδου της ελεγκτικής	43
4.1.1 Υποκείμενο ελέγχου	44
4.1.2 Αντικείμενο ελέγχου	44
4.1.3 Ελεγκτική διαδικασία	44
4.2 Ιστορική εξέλιξη της ελεγκτικής	45
4.2.1 Η διεθνής ιστορική εξέλιξη της ελεγκτικής	45
4.2.2 Η ιστορική εξέλιξη της Ελεγκτικής στην Ελλάδα	46
4.2.2.1 Εμφάνιση ελεγκτικού επαγγέλματος (1918)	46
4.2.2.2 Οργάνωση ελεγκτικού επαγγέλματος (1930)	47
4.2.2.3 Η ίδρυση του ΣΟΛ (1950)	48
4.2.2.4 Οργάνωση και εξέλιξη του ΣΟΛ (1980)	49
4.2.2.5 Δημιουργία ΣΟΕΛ (1992)	50
4.3 Διάκριση Ελεγκτικής	51
4.3.1 Εξωτερική Ελεγκτική	52
4.3.2 Εσωτερική ελεγκτική	52

4.3.3 Κρατική Ελεγκτική	53
4.4 Αποδέκτες αποτελεσμάτων ελέγχου	54
4.5 Προσόντα και ευθύνη ελεγκτή	55
4.6 Κώδικας Δεοντολογίας	56
4.7 Ανεξαρτησία ελεγκτή	57
4.8 Η ευθύνη του ελεγκτή	60
4.8.1 Αστική ευθύνη	60
4.8.2 Ποινική ευθύνη	61
4.8.3 Πειθαρχική ευθύνη	62
4.9 Εταιρική Διακυβέρνηση	63
4.9.1 Μέρη του Συστήματος Εταιρικής Διακυβέρνησης	63
4.9.2 Χρησιμότητα εταιρικής διακυβέρνησης	66
4.9.3 Η Εταιρική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα	67
4.10 Οι ελεγκτικές εταιρείες στο εξωτερικό και την Ελλάδα	68
4.10.1 Οι ξένες ελεγκτικές εταιρείες	68
4.10.2 Οι ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	72
Κλάδος Λογιστικής	72
5.1 Έννοια της Λογιστικής	72
Βασικές έννοιες της Λογιστικής γλώσσας	78
5.5.1 Λογαριασμοί	79
5.5.2 Χρέωση και Πίστωση	79
5.5.3 Ισολογισμός	79
5.5.4 Γενική εκμετάλλευση	80
5.5.5 Αποτελέσματα χρήσεως	80
5.5.6 Πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων	81
Τυπικά προσόντα του επαγγελματία λογιστή	81

5.7.1 Καθήκοντα λογιστή ως αυτοαπασχολούμενου	83
5.7.2 Καθήκοντα λογιστή, ως υπαλλήλου μιας επιχείρησης	83
5.8 Λογιστής και Σύμβουλος	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	88
6.1 Η χρήση Η/Υ στους κλάδους ελεγκτικής και λογιστικής	88
6.2 Η έννοια του DataAnalysis	90
6.3 Το σύστημα ERP	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	96
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	109
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	109
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	111

Εικόνα 1 Η έννοια της διαχείρισης κερδών	29
Εικόνα 2 Διαχείριση Κερδών ανά κατηγορία δραστηριότητας	29
Εικόνα 3 Συνέπειες της διαχείρισης κερδών στο κόστος κεφαλαίου και στην κεφαλαιαγορά	42
Εικόνα 4 Μέση διαχείριση κερδών εταιριών χωρών παγκοσμίως	42
Εικόνα 5 Αριθμός Α.Ε. την εκατονταετία 1822-1921	46
Εικόνα 6 Οι επιμέρους κατηγορίες της Ελεγκτικής	54
Εικόνα 7 Οι διαδικασίες προώθησης της ανεξαρτησίας των ελεγκτών	60
Εικόνα 8 Χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας επιχειρηματικής οντότητας και η συσχετίσή τους.....	81

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κύριο αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση του ελεγκτικού και λογιστικού κλάδου στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, αφού δοθεί το εννοιολογικό πλαίσιο των δύο αυτών όρων, γίνεται μια πιο ενδελεχής ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου καθώς και του ρόλου που διαδραματίζουν στο οικονομικό γίνεσθαι τόσο της επιχείρησης όσο και του κλάδου όπου δραστηριοποιείται αυτή με επαγόμενα αποτελέσματα για την οικονομία της χώρας.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για το τι σημαίνει κέρδος, τη σημασία του για την επιχείρηση καθώς και για τη σχέση του με το μέγεθος παραγωγής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο η εργασία εισχωρεί στη μερισματική πολιτική. Ειδικότερα, δίνεται ο ορισμός του μερίσματος και η σημασία του για τους μετόχους – εταίρους μιας επιχείρησης. Επιπλέον γίνεται παράθεση των τύπων μερισμάτων, των ειδών μερισματικής πολιτικής και των παραγόντων που επηρεάζουν αυτή, δίνοντας έμφαση και στις θεωρίες για τη συμπεριφορά της αγοράς στις ανακοινώσεις διανομής μερίσματος.

Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο, αναλύεται η έννοια της διαχείρισης κερδών και όλες οι διαστάσεις της εν λόγω έννοιας. Συγκεκριμένα τι σημαίνει η διαχείριση για την επιχείρηση και τις δραστηριότητές της αναφέροντας ποιες είναι οι κατηγορίες των τεχνικών διαχείρισης των κερδών, ποιες οι θεωρίες για τη σημασία της διαχείρισης κερδών στην εταιρία, καθώς και ποιοι οι τύποι και τα βασικά χαρακτηριστικά διαχείρισης κερδών.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν, η εργασία ασχολείται με το βασικό αντικείμενο μελέτης, αυτό του ελεγκτικού και λογιστικού κλάδου. Αναλυτικά, πλην της προσπάθειας απόδοσης ορισμού στους δύο αυτούς κλάδους, δίνεται ερμηνεία και εις βάθος ανάλυση παραμέτρων κυρίως ως προς την εν Ελλάδι πραγματικότητα.

Αφού, αρχικά γίνεται αναφορά στην ιστορική εξέλιξη της Ελεγκτικής διεθνώς, δίνοντας όμως μεγαλύτερη και πιο λεπτομερή σημασία στην εξέλιξη στην Ελλάδα, κατόπιν παρουσιάζεται η κατηγοριοποίηση της Ελεγκτικής. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα, συμπεριλαμβάνοντας τα προσόντα και την ευθύνη ελεγκτή αλλά και τον Κώδικα Δεοντολογίας καθώς και τον

ορισμό, τυπικό και πραγματικό, της ανεξαρτησίας, μιας ιδιότητας που οφείλει να χαρακτηρίζει τον ελεγκτή. Άξιο αναφοράς κρίνεται το σημείο όπου γίνεται λόγος για την εταιρική διακυβέρνηση και τις αλλαγές που συνέβησαν σε αυτήν στην Ελλάδα, κρίνοντάς την ιδιαίτερα σημαντική, λόγω της συνεισφοράς της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου σε αυτήν. Στο τέλος της Ελεγκτικής, παρατίθενται οι ελεγκτικές εταιρίες του εξωτερικού και της Ελλάδας καθώς και του μεριδίου, που αυτές καταλαμβάνουν στην αγορά.

Ως προς τον κλάδο της Λογιστικής, σημαντικές είναι οι αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται αυτή. Αφού παρουσιαστούν αυτές, ακολουθεί η αναφορά στα λογιστικά συστήματα καθώς και στις κατηγορίες που διακρίνεται η λογιστική, ενώ γίνεται εκτενής αναφορά σε βασικά στοιχεία και έννοιες, που αποτελούν βασικό αντικείμενο έργου της Λογιστικής. Δεν παραλείπεται η αναφορά στα τυπικά προσόντα που πρέπει να έχει ένας λογιστής, αλλά και στα καθήκοντά του.

Όμως στο δυναμικό περιβάλλον που ζει η κοινωνία με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και της πληροφορικής, δε θα μπορούσε να παραληφθεί η αναφορά στο ρόλο και στη σημασία του τομέα αυτού στους κλάδους μελέτης της παρούσας εργασίας, με την ερμηνεία όρων και λογισμικών που χρησιμοποιούνται στην καθημερινότητα.

Το τελευταίο κεφάλαιο αποτελεί μια κατακλείδα ενότητα όλων των παραπάνω, υπερθεματίζοντας στην αξία του ελέγχου και του τομέα της Λογιστικής σε μια επιχείρηση και κατ'επέκταση στην οικονομία μιας χώρας.

ABSTRACT

The main object of this project is the analysis of the auditing and accounting industry in Greece. Specifically, after giving the conceptual framework of these two terms, a more thorough analysis of the legal framework and the role they play in the economic development of both the company and the sector in which it operates with induced results for the country's economy.

The first chapter deals with what profit means, its importance for the company as well as its relationship with the size of production.

In the second chapter the work penetrates the dividend policy. In particular, the definition of dividend and its importance for the shareholders - partners of a company is given. In addition, the types of dividends, the types of dividend policy and the factors that affect it are listed, emphasizing the theories of market behavior in dividend distribution announcements.

In the third chapter, the concept of profit management and all the dimensions of this concept are analyzed. Specifically, what does management mean for the company and its activities, stating what are the categories of profit management techniques, what are the theories about the importance of profit management in the company, as well as what are the types and basic characteristics of profit management.

In the following chapters, this project deals with the main object of study, that of the auditing and accounting industry. Analytically, apart from the attempt to give a definition to these two branches, an interpretation and in-depth analysis of parameters is given, mainly in relation to the reality in Greece.

Since, first there is a reference to the historical development of Audit internationally, but giving greater and more detailed importance to the development in Greece, then the categorization of Audit is presented. The following is the current legal framework in Greece, including the qualifications and responsibilities of the auditor but also the Code of Conduct as well as the definition, formal and real, of independence, a quality that should characterize the auditor. Worth mentioning is the point where we talk about corporate governance and the changes that occurred in it in Greece, considering it particularly important, due to the contribution of the Internal Audit Unit to it. At the

end of the Audit, the audit companies from abroad and Greece are listed as well as the share they occupy in the market.

As far as the Accounting industry is concerned, the principles on which it is based are important. After these are presented, the reference is made to the accounting systems as well as to the categories in which accounting is distinguished, while an extensive reference is made to basic elements and concepts, which are the main object of the work of Accounting. It does not miss, the reference to the formal qualifications that an accountant must have, but also to his duties.

However, in the dynamic environment in which society lives with the rapid development of technology and information technology, the reference to the role and importance of this field in the fields of study of the present work could not be omitted, by interpreting terms and software used in everyday life.

The last chapter is a concluding section of all the above, bidding on the value of control and the Accounting sector in a business and consequently in the economy of a country.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομία μιας χώρας, ως δυναμικός σχηματισμός που είναι, συνδέεται άμεσα με την πορεία των επιχειρήσεων που εδρεύουν και δραστηριοποιούνται στη χώρα αυτή. Άρα, κερδίζοντας στο σύνολο οι επιχειρήσεις και χρηματικά και σε επίπεδο ανταγωνισμού, κερδίζει και η εγχώρια οικονομία από δημοσιονομικής άποψης και από άποψη ανταγωνιστικότητας. Σε περιόδους δε κρίσεων, είτε χρηματοοικονομικών είτε υγειονομικών, όπως αυτές που βιώνει η ανθρωπότητα τον τελευταίο καιρό, τίθεται στο κάδρο της οικονομίας και της αγοράς ο κλάδος της ελεγκτικής και λογιστικής. Και οι δύο είναι ζωτικής σημασίας τόσο σε εγχώριο επίπεδο όσο και σε παγκόσμιο, τόσο ως προς μία επιχείρηση όσο και ως προς τον κλάδο όπου δραστηριοποιείται.

Μια κρίση, εξάλλου, μπορεί να πηγάζει είτε από κακή διαχείριση των πόρων, είτε από την έλλειψη ελεγκτικού/εποπτικού μηχανισμού είτε από την ανάθεση του σημαντικού έργου της λήψης αποφάσεων σε λάθος άτομα.

Σκοπός της εργασίας είναι η παρουσίαση του φαινομένου της διαχείρισης των κερδών από τις επιχειρήσεις καθώς και η μελέτη του ελεγκτικού και του λογιστικού κλάδου τόσο εννοιολογικά όσο και ως προς το ρόλο που διαδραματίζουν στις οικονομικές οντότητες, επικεντρώνοντας περισσότερο το ενδιαφέρον στην Ελλάδα.

Αξιολογώντας μέσα από την εργασία τους δυο αυτούς κλάδους, βλέποντας την ιστορική εξέλιξή τους και τη σημασία που αυτοί έχουν συνολικά εξάγονται σημαντικά συμπεράσματα για το ρόλο τους και για τα μερίδια που καταλαμβάνουν στην αγορά καθώς και σημαντικές πληροφορίες για τη συνεισφορά τους σε οικονομικές οντότητες του δημόσιου βίου και των ιδιωτικών επιχειρήσεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Το κέρδος ως κίνητρο παραγωγής

Από την πώληση των εμπορευμάτων, που παράγει μια επιχείρηση, προκύπτουν οι εισπράξεις της. Αυτέξονομάζονται έσοδα της επιχείρησης, ενώ οι δαπάνες για τη κάλυψη των υποχρεώσεών της ονομάζονται κόστος. Τα έσοδα εξαρτώνται από την παραγόμενη σε μια δεδομένη χρονική περίοδο ποσότητα του εμπορεύματος της επιχείρησης καθώς και από την τιμή του εμπορεύματος. Από την πλευρά του κόστους, οι δαπάνες, στις οποίες υποβάλλεται η επιχείρηση, αφορούν και αυτές τη συγκεκριμένη παραγόμενη ποσότητα προϊόντος (Ξανθάκης, Μ., & Αλεξάκης, Χ., 2007). Τέτοιου είδους είναι οι δαπάνες για αγορά εργαλείων, μηχανημάτων και συσκευών, η δαπάνη για αγορά πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων, η δαπάνη για απόκτηση ενέργειας, η δαπάνη για τους μισθούς του προσωπικού, για τη λήψη μέτρων προστατευτικών του περιβάλλοντος όπως είναι οι καμινάδες, τα φίλτρα και ο βιολογικός καθαρισμός των αποβλήτων, η δαπάνη για την αποπληρωμή των φόρων και πιθανών δανείων κ.ά. αποτελούν τμήματα αυτού που αποκαλείται κόστος της επιχείρησης.

Το κέρδος, ως μέγεθος, ισούται με τη μαθηματική διαφορά μεταξύ εσόδων της επιχείρησης και κόστους αυτής και όσο μεγαλύτερη είναι αυτή η διαφορά τόσο μεγαλύτερο είναι το κέρδος. Υπάρχει και η περίπτωση που το κόστος είναι μεγαλύτερο από τα έσοδα, οπότε η επιχείρηση εμφανίζει ζημία, την οποία καλύπτει με πρόσθετα χρήματα είτε με τη μορφή δανείου, είτε με χρήματα που ανήκουν στον ιδιοκτήτη ή τους ιδιοκτήτες της επιχείρησης. Όταν οι ζημιές δεν καλύπτονται για μεγάλο χρονικό διάστημα, τότε οι επιχειρήσεις οδηγούνται σε κατάσταση χρεοκοπίας και υποχρεώνονται να εγκαταλείψουν τον κλάδο δραστηριότητάς τους και άρα να διακόψουν τη λειτουργία τους. Είναι εύκολα αντιληπτό ότι στόχος των επιχειρήσεων είναι να πραγματοποιούν όσο δυνατόν περισσότερα κέρδη και να αποφεύγουν την εμφάνιση ζημιών. Για αυτό το σκοπό προσπαθούν να αυξάνουν την παραγόμενη ποσότητα, ώστε να αυξηθούν τα έσοδα και να περιοριστεί το κόστος. Με άλλα λόγια, το κίνητρο του κέρδους είναι το σημαντικότερο σύγχρονο κίνητρο των επιχειρήσεων, ίσως με μεγαλύτερη βαρύτητα από όλα τα άλλα ο έλεγχος της αγοράς ή η δημόσια εικόνα της

επιχείρησης (Γρηγοράκος, Θ., 2013). Βέβαια δευτερεύοντα κίνητρα, όπως αυτά, συνήθως είναι συμβατά με την επίτευξη κερδών. Η εξασφάλιση υψηλών κερδών είναι σημαντική για τις επιχειρήσεις, γιατί αφενός είναι συνυφασμένα με μεγάλο εισόδημα στους ιδιοκτήτες τους, αφετέρου επεκτείνουν τις δραστηριότητες αγοράζοντας περισσότερα μηχανήματα και επενδύοντας σε τεχνολογικόεκσυγχρονισμό (Ξανθάκης, Μ., & Αλεξιάκης, Χ., 2007).

Υπάρχουν βέβαια και ορισμένες σύγχρονες επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκουν την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου και όχι κέρδη. Πρόκειται για τις κρατικές ή δημόσιες επιχειρήσεις, όπως είναι οι αντίστοιχες της ύδρευσης, των δημόσιων συγκοινωνιών και του ηλεκτρισμού. Αυτές οι επιχειρήσεις προσπαθούν να καλύψουν το κόστος λειτουργίας τους με τα έσοδά τους, δεχόμενες και με οικονομική βοήθεια, με τη μορφή επιχορηγήσεων, από το κράτος.

Μελετώντας σε προγενέστερες κοινωνίες, όπου η αγορά δεν έπαιζε καθοριστικό ρόλο, και σε αντίθεση με τις σύγχρονες κοινωνίες, όπου το κίνητρο του κέρδους κυριαρχεί και με την επέκταση της παραγωγής των εμπορευμάτων η κυριαρχία του αυξάνεται, το κίνητρο του κέρδους ήταν πολύ περιορισμένο έως ανύπαρκτο. Η αγορά λειτουργούσε, ακολουθώντας τους κανόνες της ανταλλακτικής οικονομίας, όπου σκοπός της παραγωγής ήταν η άμεση κατανάλωση του παραγόμενου προϊόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Μερισματική πολιτική

2.1 Έννοια του μερίσματος

Ως μέρισμα (Dividend) ορίζεται το μερίδιο ανά μετοχή των καθαρών κερδών μιας εταιρίας, το οποίο και διανέμεται στους μετόχους της είτε με τη μορφή μετρητών είτε με τη μορφή μετοχών ή άλλων περιουσιακών στοιχείων (*DeAngelo H., L. DeAngelo, D. Skinner, 1992*). Τα μερίσματα, ουσιαστικά, αποτελούν κίνητρο για κατοχή μετοχών από τους επενδυτές, ακόμα και σε περίπτωση εταιριών, οι οποίες δεν αναμένεται να παρουσιάσουν μεγάλη ανάπτυξη. Το μέρισμα στη γλώσσα της αγοράς μπορεί να αναφέρεται σε πόσες νομισματικές μονάδες θα αποδώσει κάθε μετοχή, δηλαδή με όρους χρηματικής αξίας, όμως μπορεί να αναφέρεται και ως ποσοστό επί της αγοραίας αξίας της μετοχής ή αλλιώς ως μερισματική απόδοση. Γενικά οι εταιρίες δεν είναι υποχρεωμένες να αποδώσουν μέρισμα. Παρόλα αυτά η απόδοση μερίσματος εμπεριέχει ένα είδος πληροφόρησης σχετικά με την ανάπτυξη της εταιρίας και κυρίως σε ποια φάση της ανάπτυξης βρίσκεται μια εταιρία (*Benarzi S., Michaely R., Thaler R., 1997*). Ειδικότερα, οι εταιρίες, που προσφέρουν μέρισμα, μεταβαίνουν στο στάδιο της ανάπτυξης και δε χρειάζεται πλέον να επανεπενδύουν συνεχώς τα κέρδη τους, σε αντίθεση με τις αντίστοιχες υψηλής ανάπτυξης, οι οποίες εφόσον όλα τα κέρδη τους επανεπενδύονται για να διατηρηθεί αυτή η ανάπτυξη, σπάνια προσφέρουν μέρισμα (*Benarzi S., Michaely R., Thaler R., 1997*). Μια άλλη έννοια η οποία συνδέεται με το μέρισμα είναι αυτή του καθαρού μερίσματος (net dividend) η οποία ισοδυναμεί με το ποσό του μερίσματος που απομένει μετά την αφαίρεση του φόρου (*Fama, Eugene, Kenneth French, 2000*).

2.2 Η έννοια της μερισματικής πολιτικής

Η μερισματική πολιτική προσδιορίζει την κατανομή των μερισμάτων, δηλαδή των καθαρών κερδών, ανάμεσα στους μετόχους της επιχείρησης αλλά και στην ίδια την επιχείρηση, δηλαδή τα παρακρατηθέντα κέρδη (*Benatrzzi S., Michaely R., Thaler R., 1997*). Τα μερίσματα, όντας μια μορφή ανταπόδοσης από την πλευρά της επιχείρησης προς τους επενδυτές για την επένδυση των κεφαλαίων τους στην επιχείρηση, μεταφράζεται σε ποσοστιαία απόδοση με τον υπολογισμό του λόγου του μερίσματος ανά μετοχή προς τη χρηματιστηριακή της τιμή, δηλαδή της μερισματικής απόδοσης. Τα παρακρατηθέντα κέρδη αποτελούν μία από τις σημαντικότερες πηγές κεφαλαίων για την εσωτερική χρηματοδότηση¹ και την ανάπτυξη μιας επιχείρησης.

2.3 Θεωρίες και προβληματισμοί περί της μερισματικής πολιτικής

Από τη δεκαετία του 1950 όπου πρωτοεμφανίστηκαν οι πρώτες θεωρίες οι σχετικές με τον προσδιορισμό της μερισματικής πολιτικής, έχουν διατυπωθεί διάφορες θεωρίες και πρακτικές, άλλες συγκλίνουσες και άλλες αντικρουόμενες, χωρίς όμως να οδηγήσουν σε ομοφωνία μεταξύ των μελών τόσο της επιχειρηματικής όσο και ακαδημαϊκής κοινότητας. Ο σημαντικότερος λόγος διαφωνιών έγκειται στην πολυπλοκότητα των διαφορών στα οικονομικά και φορολογικά συστήματα, που εφαρμόζονται σε κάθε χώρα εντός του νομοθετικού πλαισίου λειτουργίας των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται και εδρεύουν στην επικράτειά της. Στα παραπάνω συνυπολογίζονται τα διαφορετικά χαρακτηριστικά και οι διαφορετικές ανάγκες της κάθε επιχείρησης καθώς και ο διαφορετικός τρόπος λειτουργίας τους με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόβλημα στην εξεύρεση μιας άριστης μερισματικής πολιτικής. Γεννήθηκαν δυο βασικά ερωτήματα ως προς τη μερισματική πολιτική των εταιριών ή «ο Γρίφος της Μερισματικής Πολιτικής» (*Dividend Puzzle*) (*Black, 1976*),

¹Με τον όρο εσωτερική χρηματοδότηση νοείται εκείνη που προκύπτει από ίδια κεφάλαια των ιδιοκτητών, έσοδα πωλήσεων κ.λ.π.

όπως αλλιώς ονομάστηκε. Το πρώτο έχει να κάνει με το να διανεμηθούν μερίσματα ή όχι και το δεύτερο σχετικά με το ποιο είναι εκείνο το άριστο αυτό ποσοστό επί των καθαρών κερδών της επιχείρησης που μεγιστοποιεί την τιμή της μετοχής και την αξία της επιχείρησης, σε περίπτωση που αποφασιστεί η διανομή μερίσματος. Επιπλέον ερωτήματα τίθενται ως προς τη σημαντικότητα της μερισματικής πολιτικής των επιχειρήσεων εν συγκρίσει με πολιτικές, όπως είναι η επενδυτική πολιτική, ειδικά όταν παρατηρείται η γενικευμένη τάση για διανομή ενός σημαντικού ποσοστού των καθαρών κερδών στους μετόχους ετησίως, ακόμη και σε περιόδους που οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαντική ανεπάρκεια κεφαλαίων (*Black, 1976*).

Μέσω της μερισματικής πολιτικής, οι εταιρίες διανέμουν ένα μέρος των κερδών τους στους μετόχους τους, δηλαδή τα κέρδη κάθε επιχείρησης που πραγματοποιεί κάθε χρόνο, συνιστούν βασικό παράγοντα για τον καθορισμό του μερίσματος. Οι αποφάσεις που λαμβάνει κάθε επιχείρηση ως προς την κατανομή των κερδών ανάμεσα σε μερίσματα και αποθεματικά, που θα παραμείνουν στην εταιρία, είναι αυτές που ορίζουν και τη μερισματική πολιτική που θα ακολουθήσει (*Τραυλός, Ν., 2002*). Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς, το δίλημμα κάθε επιχείρησης αφορά αν θα προχωρήσει στη διανομή υψηλού μερίσματος - χρηματοδοτώντας με κεφάλαια αντλούμενα από την κεφαλαιαγορά τις επενδύσεις της - ή σε διανομή χαμηλού μερίσματος - με χρηματοδότηση αντίστοιχων επενδύσεών της από ίδια κεφάλαια. Ο τρόπος καθορισμού του ύψους του όποιου μερίσματος, καθώς και το αν σε αυτό εμπεριέχονται πληροφορίες για τις μελλοντικές προοπτικές της επιχείρησης είναι ζήτημα, που έχει απασχολήσει τόσο τους ερευνητές όσο και τη διεθνή βιβλιογραφία (*Fama, Eugene, Kenneth French, 2000*). Είναι άξιο αναφοράς ότι όποια συμπεράσματα εξάγονται και όποιες υποθέσεις γίνονται, είναι συχνά αντικρουόμενες μεταξύ τους.

Η κεντρική ιδέα των μοντέλων και θεωριών, που έχουν ως αντικείμενο το θέμα αυτό, είναι ότι το ύψος του μερίσματος που διανέμουν οι επιχειρήσεις ουσιαστικά αντανακλά τις προοπτικές τους στο μέλλον. Συνεπώς, μια αύξηση των μερισμάτων προμηνύει μια ενδεχόμενη καλή πορεία της εταιρίας στο μέλλον, καθώς φαίνεται ικανή στην πράξη να είναι κερδοφόρα - κοινώς να γεννά μετρητά, δίνοντας παράλληλα κίνητρο για επιπλέον προσπάθεια εκ μέρους των στελεχών να διατηρήσουν το μέρισμα αυτό, ώστε να μη χρειαστεί μελλοντικά να προχωρήσουν σε μείωση. Στον αντίποδα, μια μείωση δίνει αρνητικό μήνυμα για τις μελλοντικές επιδόσεις της εταιρίας στους επενδυτές, κάτι που ερμηνεύει την απόφαση των επιχειρήσεων να προχωρούν συχνά σε διανομή με τη

μορφή μερισμάτων ενός μεγάλου ποσοστού των κερδών τους. Αδιαμφισβήτητα, το ύψος του διανεμόμενου μερίσματος αποτελεί ένα βασικό κριτήριο αξιολόγησης του επιπέδου κερδοφορίας και της εν γένει πορείας μιας οικονομικής οντότητας, όπως είναι η επιχείρηση.

Από τα παραπάνω, βέβαια, δημιουργείται και το ερώτημα αν κάτω από την ανακοίνωση μερισμάτων υποβόσκει κάποιου είδους πληροφορία που αφορά τη μελλοντική αξία της επιχείρησης - είναι γνωστή μόνο στη διοίκηση της επιχείρησης και όχι στους επενδυτές - ή αν χρησιμοποιείται ως μέσο αλλαγής της αντίληψη της αγοράς σχετικά με τις μελλοντικές προοπτικές της.

2.4 Θεωρίες για τη συμπεριφορά της αγοράς στις ανακοινώσεις διανομής μερίσματος

Το παραπάνω ερώτημα σχετικά με το κατά πόσο οι επιχειρήσεις που διανέμουν υψηλά μερίσματα αξιολογούνται από τους επενδυτές διαφορετικά σε σχέση με εκείνες που διανέμουν χαμηλότερα μερίσματα απαντάται από τρεις θεωρήσεις διαφορετικές και αντικρουόμενες

2.4.1 Καμία επίδραση στην αξία της επιχείρησης.

Σε ένα περιβάλλον τέλειων κεφαλαιαγορών, δηλαδή όπου επικρατούν απόλυτη βεβαιότητα, ελεύθερη και ομοιόμορφη πρόσβαση στην πληροφόρηση, ίδιοι φορολογικοί συντελεστές για μερισματική απόδοση και υπεραξία, μηδενικά έξοδα συναλλαγών και πολλοί επενδυτές με τις ίδιες προσδοκίες, η ακολουθούμενη από την εταιρία μερισματική πολιτική δεν επηρεάζει την αξία της (*Miller και Modigliani, 1961*). Η εν λόγω θεώρηση στηρίζεται στην αποκλειστική εξάρτηση της αξίας μιας εταιρίας από το σύνολο των διαθέσιμων επενδυτικών της επιλογών. Με δεδομένη τη συγκεκριμένη λογική, ότι οι επενδυτικές επιλογές υπό καθεστώς τέλειας κεφαλαιαγοράς είναι συνυφασμένες με την αξία και όχι με τη μερισματική πολιτική

της επιχείρησης, η μερισματική πολιτική της επιχείρησης θα επηρεάσει μόνο το ποσό του κεφαλαίου που πρέπει να αντληθεί από την κεφαλαιαγορά προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι νέες επενδυτικές επιλογές. Ανάγεται, ως εκ τούτου, το συμπέρασμα ότι οι επενδυτές, αφού τα απαιτούμενα κεφάλαια μπορούν να εξασφαλιστούν με την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, είναι αδιάφοροι για την ακολουθούμενη μερισματική πολιτική της επιχείρησης. Αυτή είναι η λεγόμενη υπόθεση της ουδετερότητας των μερισμάτων (Dividendirrelevancehypothesis).

2.4.2 Θετική επίδραση στην αξία της επιχείρησης

Κύριος εκφραστής αυτής της άποψης είναι ο Gordon, του οποίου η υπόθεση είναι γνωστή και ως «bird-in-the-handhypothesis». Ο Gordonστη θεώρησή του υποστηρίζει ότι οι επενδυτές προτιμούν κάτι το οποίο είναι σίγουρο ή προτιμούν να λάβουν όσο λιγότερο κίνδυνο, δείχνοντας αποστροφή προς την αβεβαιότητα και άρα τον κίνδυνο. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, τα μελλοντικά μερίσματα που θα διανεμηθούν, παρακρατώντας τα καθαρά κέρδη της επιχείρησης, έχουν μεγαλύτερο βαθμό κινδύνου σε σχέση με τα τρέχοντα μερίσματα, οδηγώντας τους επενδυτές στο σίγουρο, τρέχον μέρισμα και όχι σε μελλοντικό μέρισμα, έστω και αν αυτό μετέπειτα αποδειχθεί λανθασμένη επιλογή. Καθώς, λοιπόν, οι επενδυτές αξιολογούν περισσότερο την τωρινή μερισματική απόδοση που έχουν από την επένδυσή τους, από ότι αξιολογούν μια πιθανή απόδοση υπεραξίας που ίσως θα έχουν, με τη μελλοντική ανάπτυξη της επιχείρησης, η καταβολή ή όχι του μερίσματος έχει σπουδαία σημασία για την αξία της επιχείρησης..

Υπέρτης θετικής επίδρασης της μερισματικής πολιτικής στην αξία της επιχείρησης, λειτουργεί και η ύπαρξη επενδυτικών ομάδων που λειτουργούν ως πελατείες. Οι συγκεκριμένες ομάδες προτιμούν υψηλό εισόδημα από μερίσματα (Miller και Modigliani, 1961). Τέτοιου είδους ομάδες είναι διάφορα ιδρύματα και καταπιστεύματα όπως και αρκετοί επενδυτές, συνήθως μεγάλης ηλικίας, οι οποίοι προτιμούν υψηλά μερίσματα για τη συμπλήρωση του διαθέσιμου εισοδήματός τους, όντας διατεθειμένοι να πληρώσουν μεγαλύτερο τίμημα για μετοχές με υψηλά μερίσματα συγκριτικά για αντίστοιχες με χαμηλά (Denis, D. J., D. K. Denis and A. Sarin, 1994).

Επιπρόσθετα, υπέρ της θετικής επίδρασης της μερισματικής πολιτικής στην αξία της επιχείρησης λειτουργεί το πληροφοριακό περιεχόμενο των μερισμάτων. Το συγκεκριμένο επιχείρημα, υποστηρίζει ότι οι κεφαλαιαγορές χρησιμοποιούν τη μερισματική πολιτική των εταιριών ως εργαλείο ώστε να μπορούν να ξεχωρίσουν τις εταιρικές ανακοινώσεις τις σχετικές με την οικονομική τους πορεία σε αληθείς και σε μη αληθείς, καθώς τις αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό. Συγκεκριμένα, αποτελούν στοιχεία τα οποία ενημερώνουν την αγορά, ή την προειδοποιούν για το επίπεδο και την τάξη κινδύνου στην οποία ανήκει η συγκεκριμένη επιχείρηση, για και επομένως και για την ροή των αποδόσεων της. Έχοντας ενημερωτικά στοιχεία, όπως κατάσταση της εταιρίας, ο κύκλος εργασιών της, η αποδοτικότητά της, τα οποία συνδέονται τόσο με το ύψος του μερίσματος όσο και με τη μεταβολή του ποσοστού διανομής, οι επενδυτές και η αγορά, μέσω των δυνάμεων της ζήτησης και της προσφοράς, διαμορφώνουν ανάλογα τη ζήτηση για τη μετοχή της εταιρίας και προσδιορίζεται η τιμή της. Επομένως, μια αύξηση των μερισμάτων, ως απόρροια της αύξησης των καθαρών κερδών και της ρευστότητας της επιχείρησης, δείχνει σημάδια μιας υγιούς επιχείρησης, η οποία προοδεύει, συνεπώς αυξάνεται η ζήτησή της από τους επενδυτές και η τιμή της μετακινείται προς τα επάνω (Fama, Eugene, Kenneth French, 2000). Επίσης, οι επενδυτές θεωρώντας ότι οι διευθυντές της επιχείρησης έχουν εσωτερική πληροφόρηση για τη μέχρι στιγμής πορεία της εταιρίας, μια ανακοίνωση αύξησης των μερισμάτων λαμβάνεται σα θετικό μήνυμα εκ μέρους της διοίκησης, σχετικά με τις προσδοκίες της για τα μελλοντικά κέρδη της εταιρίας. Σε αντίθετη περίπτωση, μια ανακοίνωση για μείωση ή παύση διανομής μερίσματος, εκλαμβάνεται ως αρνητικό μήνυμα τόσο για τη θέση όσο και για το μέλλον της επιχείρησης και οδηγεί σε μείωση της τιμής της μετοχής της.

Οι Miller και Modigliani παραδέχονται μεν ότι μια αύξηση μερίσματος επηρεάζει θετικά την αξία της επιχείρησης όπως αναλύθηκε παραπάνω, ισχυρίζονται δε πως η επίδραση στην τιμή της μετοχής δεν προκαλείται από τη μερισματική πολιτική, αλλά είναι αυτή η μεταβολή των μερισμάτων, η οποία προαναγγέλλει την αλλαγή των μελλοντικών επενδυτικών ευκαιριών, που με τη σειρά της επηρεάζει και μεταβάλλει την τιμή της μετοχής.

2.4.3 Αρνητική επίδραση στην αξία της επιχείρησης.

OBrennan (1970) στο θεωρητικό του υπόδειγμα περί της αρνητικής επίδρασης των μερισμάτων στην αξία της επιχείρησης χρησιμοποιήσεται φορολογική μεταχείριση των εισοδημάτων από κεφαλαιακά κέρδη και από μερίσματα. Συγκεκριμένα, τα μερίσματα έχουν ένα φορολογικό μειονέκτημα έναντι των κεφαλαιακών κερδών, αν τα τελευταία φορολογούνται με χαμηλότερους συντελεστές σε σχέση με το εισόδημα ενώ τα μερίσματα φορολογούνται ως εισόδημα - αυτό συνεπάγεται ότι εταιρίες που διανέμουν υψηλά μερίσματα, αποτιμώνται λιγότερο, συγκριτικά με αυτές των χαμηλών μερισμάτων. Επιπλέον επιχείρημα είναι αυτό που έχει να κάνει με το κόστος που συνεπάγεται η άντληση νέων κεφαλαίων, η οποία οφείλεται στη διανομή υψηλών μερισμάτων, κάτι που καθιστά αναγκαίο τον περιορισμό του ποσού των μερισμάτων στο ποσό εκείνο που δε θα χρειαστεί η εξωτερική χρηματοδότηση.

2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τη μερισματική πολιτική

Η μερισματική πολιτική επηρεάζεται από κάποιους παράγοντες, οι σημαντικότεροι εκ των οποίων είναι οι ακόλουθοι:

Ρευστότητα: επηρεάζει την απόφαση και το μέγεθος πληρωμής ή όχι μερίσματος μιας εταιρίας, καθώς η τυχόν ελλιπής ρευστότητα ή και σημάδια ότι μελλοντικά θα παρουσιαστεί πρόβλημα ρευστότητας συνεπάγεται υποχρέωση μιας εταιρίας για πληρωμή χαμηλότερου ή ακόμα και καθόλου μερίσματος.

Πρόσβαση σε αγορές κεφαλαίου: οι μεγαλύτερες εταιρίες συγκριτικά με τις μικρότερες έχουν πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου, ώστε να συνάψουν δάνεια με ευνοϊκότερες συνθήκες, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ανάγκη παρακράτησης μεγάλου ύψους κερδών, κάτι που προφανώς σημαίνει ότι είναι δυνατή η πληρωμή μερίσματος.

Υψηλός δανεισμός: αναμφίβολα, η ύπαρξη δανεισμού υψηλού επιπέδου (ακόμα και η ύπαρξη περιορισμών που τον αφορούν) ίσως οδηγήσει μια επιχείρηση στην απόφαση να μειώσει το ύψος του μερίσματος.

Έλεγχος: προβλήματα ελέγχου αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν τις επενδύσεις τους δανειζόμενες από τους μετόχους τους. Η συνεχής έκδοση νέων μετοχών δημιουργεί υψηλό κίνδυνο και αβεβαιότητα και με τη σειρά τους οδηγούν σε πληρωμή μικρότερου μερίσματος σε συνδυασμό με παρακράτηση μεγαλύτερου μέρους των κερδών.

Πληθωρισμός: ο πληθωρισμός αυξάνοντας το γενικό επίπεδο των τιμών², μειώνει την αγοραστική δύναμη τόσο των μετόχων όσο και των επενδυτών και η διαφορά μεταξύ του κόστους της νέας μετοχής και των διανεμόμενων κερδών γίνεται πιο έντονη. Κάτι τέτοιο οδηγεί τις εταιρίες στη χρηματοδότηση του μετοχικού τμήματος του κεφαλαίου τους όχι με νέο μετοχικό κεφάλαιο αλλά με παρακρατηθέντα κέρδη.

Το διοικητικό συμβούλιο ανάμεσα στις καίριες για την επιχείρηση αποφάσεις, τις οποίες καλείται να λάβει, οφείλει να ορίζει/χαράσσει ποια μερισματική πολιτική θα ακολουθηθεί μετά την εξέταση τόσο ενδοεταιρικών όσο και εξωεταιρικών παραγόντων, εκτός των προαναφερθέντων, οι σημαντικότεροι εκ των οποίων είναι οι εξής:

Η ηλικία της εταιρείας: Μια νεοσύστατη επιχείρηση αντιμετωπίζεται σχεδόν πάντα με επιφυλακτικότητα από τις τράπεζες και τους επενδυτές στην προσπάθεια για αναζήτηση πρόσβασης στις χρηματαγορές και στις κεφαλαιαγορές. Τα παρακρατηθέντα κέρδη καλύπτουν την ανάγκη για ανάπτυξη και τα μερίσματα προς τους μετόχους είναι χαμηλά.

Οι προτιμήσεις των μετόχων: Είναι πιθανότερο οι μέτοχοι να προτιμήσουν τα κεφαλαιακά κέρδη από τα μερίσματα αν επιβαρύνονται με υψηλούς φόρους. Επιπρόσθετα, μπορεί να προτιμήσουν να λάβουν μέρος από άλλες ευκαιρίες επένδυσης σε άλλες επικερδείς τοποθετήσεις, ειδικά αν υπάρχουν άλλες επενδυτικές ευκαιρίες υψηλότερου ενδιαφέροντος και που μπορεί να τους επηρεάζουν άμεσα. Τέλος, είναι πιθανό να προτιμήσουν χαμηλή πολιτική μερισμάτων ώστε να αποφευχθεί τυχόν χρηματοδότηση από εξωτερικές πηγές, ιδιαίτερα όταν μια εταιρεία ελέγχεται από μικρό αριθμό μετόχων (Γρηγοράκος, Θ., 2013). Επομένως, η εταιρεία λαμβάνει υπόψη τις προτιμήσεις των μετόχων, οι οποίες μεταβάλλονται βάσει των παραπάνω παραγόντων, και προχωράει στη χάραξη της μερισματικής πολιτικής.

²Το γενικό επίπεδο τιμών είναι ένα υποθετικό ημερήσιο μέτρο των συνολικών τιμών για ορισμένα σύνολα αγαθών και υπηρεσιών.

Επενδυτικές ευκαιρίες: Μια εταιρία με προοπτικές ανάπτυξης και με σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες συχνά προχωράει στη διανομή χαμηλού μερίσματος στους μετόχους, ώστε η χρηματοδότηση των επενδυτικών σχεδίων να μη στηριχθεί σε ένα νέο μετοχικό κεφάλαιο, αλλά στα μη διανεμόμενα κέρδη. Βέβαια, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, σε αυτό παίζει ρόλο και η ικανότητα της εταιρείας να αποκτά πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου.

Πρόσοδοι: Η μερισματική πολιτική που θα ληφθεί συνδέεται άμεσα με το αν μια εταιρία πραγματοποιεί μακροχρόνια κέρδη. Είναι εύκολα αντιληπτό ότι όταν υπάρχουν μακροχρόνια κέρδη, η επιχείρηση είναι σε θέση να πληρώνει μερίσματα στους μετόχους της. Όσο αυξάνονται, η εταιρεία μπορεί είτε να αυξήσει το ποσοστό των διανεμόμενων κερδών της είτε να το διατηρήσει, ενώ στην αντίθετη περίπτωση, όπου παρουσιάζονται ζημιές, το ποσοστό αυτό μειώνεται δημιουργώντας παράλληλα προβλήματα στη μερισματική πολιτική, την οποία ακολουθεί η εταιρία και επόμενο είναι να οδηγηθεί στο να σταματήσει τη διανομή μερισμάτων (*Αρτίκης, Γ., 2003*). Η μερισματική πολιτική δεν επηρεάζεται από το πού πηγάζουν οι διακυμάνσεις των κερδών, δηλαδή δεν επηρεάζεται από το αν οφείλονται είτε στην κυκλικότητα του κλάδου όπου η εταιρεία δραστηριοποιείται ή σε σημαντική κεφαλαιακή απαξίωση.

Κεφαλαιακή διάρθρωση: Η κεφαλαιακή διάρθρωση³ χρησιμοποιείται ως στρατηγική από μια εταιρία για να επιτύχει τους επιχειρηματικούς της στόχους. Δεν μπορεί να παραβλεφθεί η πιθανότητα να προκύψουν εμπόδια τα οποία συμβάλλουν στο να αποκλίνει η εταιρία από τους στόχους της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου εμποδίου είναι ένα χρέος, το οποίο είναι υψηλότερο συγκριτικά με αυτό που είχε εκτιμηθεί κατά τον αρχικό σχεδιασμό και προγραμματισμό, με αποτέλεσμα η εταιρία να μειώσει τα μερίσματα, προκειμένου να καλύψει αυτό το χρέος, κάτι που δεν ισχύει στην αντίθετη περίπτωση όπου το χρέος είναι τελικά μικρότερο.

Σηματοδότηση: Η μερισματική πολιτική που ακολουθείται και η ανακοίνωση του μερίσματος παρέχει περιεχόμενο πληροφόρησης, σχετικό με τις προοπτικές και άρα με τη μελλοντική πολιτική της εταιρίας (*Miller και Modigliani, 1961*). Συγκεκριμένα, ανάλογα με τις προσδοκίες που δημιουργεί η εταιρία η ίδια, αλλά κυρίως η αγορά όσον αφορά τη δραστηριότητα και τα κέρδη του κλάδου, όπου δραστηριοποιείται και της

³Κεφαλαιακή διάρθρωση (*capitalstructure*) ορίζεται ως ο συνδυασμός μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων και ιδίων κεφαλαίων μιας επιχείρησης, δείχνοντας την έκταση χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης από τις μακροπρόθεσμες πηγές χρηματοδότησης.

εταιρίας, διαμορφώνεται και η αντίστοιχη μερισματική πολιτική. Εν αναλύσει αυτού, μια εταιρία μπορεί να προχωρήσει σε αύξηση των μερισμάτων εφόσον πιστεύει ότι υπάρχει πιθανότητα για μελλοντική ανάπτυξη (Αρτίκης, Γ., 2003). Κάτι τέτοιο εκλαμβάνεται από τους επενδυτές σαν ένα θετικό σημάδι.

Επιπλέον επιχείρημα υπέρ της θεώρησης ότι το μέρισμα θεωρείται ένα αξιόπιστο μέσο μεταφοράς πληροφοριών στηρίζεται στο ότι είναι περισσότερο δαπανηρό για την επιχείρηση, δηλαδή η σηματοδότηση για την εταιρία όσο πιο δαπανηρή είναι, τόσο πιο πιστευτή γίνεται από τους επενδυτές (Fama, Eugene, Kenneth French, 2000). Ειδικότερα, υπάρχουν επιτυχημένες εταιρείες, οι οποίες μπορεί να παρακρατούν τα κέρδη τους και να τα χρησιμοποιούν ως πηγή εσωτερικής χρηματοδότησης ως λιγότερο δαπανηρή συγκριτικά με την έκδοση νέων μετοχών. Εν αντιθέσει, η διανομή μερισμάτων ως μια μέθοδο αποεπένδυσης⁴ είναι πολιτική κάποιων εταιριών λιγότερο επιτυχημένων.

Σταθερότητα: Σχετική με τη θεωρία της πληροφόρησης, όπως αυτή διατυπώθηκε από τους Miller και Modigliani, είναι και η σχέση σταθερότητας και μερισματικής πολιτικής. Η εν λόγω θεωρία αποκτά πραγματικές διαστάσεις καθώς η σταθερότητα των μερισμάτων εκλαμβάνεται ως δείκτης χαμηλού κινδύνου (lowrisk) από τους επενδυτές. Κάτι ανάλογο – σταθερή ανάπτυξη της μερισματικής πολιτικής και εν γένει σταθερότητα - επιθυμούν και οι εταιρίες, καθώς έτσι δημιουργείται ένα προφίλ χαμηλού κινδύνου. Επειδή όμως η οικονομία είναι ιδιαίτερος δυναμική με περιόδους ανόδου και πτώσης⁵ και επηρεάζει, όπως είναι φυσικό τη ζωή μιας εταιρίας, αυτή θα πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμόζεται στις εκάστοτε αλλαγές. Η αντίστοιχη προσαρμογή υφίσταται και στη μερισματική πολιτική. Για παράδειγμα, σε μια δύσκολη περίοδο ύφεσης, αυτό μπορεί να επιτευχθεί, δημιουργώντας ένα υψηλό αποθεματικό χωρίς να διαφοροποιηθεί το ύψος των μερισμάτων της εταιρίας.

⁴Η μείωση ή εξάλειψη του κεφαλαίου που έχει επενδυθεί.

⁵Βάσει της θεωρίας οικονομικών κύκλων ή διακυμάνσεων, όπου μια οικονομία χαρακτηρίζεται από περίοδο ανάπτυξης και αυτή ακολουθείται από περίοδο ύφεσης.

2.6 Τύποι μερισμάτων

Οι διαφορετικοί τύποι των μερισμάτων είναι οι εξής:

Μέρισμα σε Μετρητά (Cash Dividend):είναι η συνηθέστερη μορφή διανεμόμενων μερισμάτων, η οποία αφορά την καταβολή τους υπό μορφή μετρητών στους δικαιούχους μετόχους, με απευθείας πίστωση στους τραπεζικούς τους λογαριασμούς.

Μέρισμα σε Μετοχές (Stock Dividend):είναι μια ιδιαίτερη μορφή καταβολής μερισμάτων στους μετόχους, υπό μορφή απόκτησης περισσότερων μετοχών της ίδιας εταιρείας ή κάποιας θυγατρικής της, και υιοθετείται ειδικά από εταιρίες που βρίσκονται σε κατάσταση έλλειψης επαρκών χρηματικών διαθεσίμων.

Μέρισμα σε Ομόλογα (Bond Dividend):είναι η περίπτωση καταβολής μερισμάτων στην περίπτωση που η εταιρία χαρακτηρίζεται και από στενότητα χρηματικών διαθεσίμων αλλά και από άρνηση έκδοσης νέων μετοχών. Η απόφαση της εταιρίας περί έκδοσης και διανομής ομολόγων, ώστε να είναι σε θέση να καλύψει τις απαιτήσεις των μετόχων από αυτήν,είναι η αμέσως επόμενη λύση.

Μέρισμα σε Είδος (Property Dividend): πρόκειται για μερίσματα με τη μορφή προϊόντων ή υπηρεσιών, παρεχόμενα από την επιχειρηματική μονάδα που είναι υπόχρεη καταβολής των μερισμάτων προς τους μετόχους της, που τα δικαιούνται. Πιο συγκεκριμένα, τα μερίσματα σε είδος καταβάλλονται ως στοιχεία του ενεργητικού της εν λόγω επιχείρησης.

Ιδιαίτερα ή Έκτακτα Μερίσματα (Special Dividends):είναι εκείνα, των οποίων η διανομή αποφασίζεται από την κάθε επιχείρηση εντός της τρέχουσας εταιρικής χρήσης. Οι πιθανοί λόγοι της συγκεκριμένης απόφασης είναι είτε η εξασφάλιση της θετικής προδιάθεσης του επενδυτικού κοινού απέναντί της, είτε η κατοχή πλεοναζόντων χρηματικών διαθεσίμων από πλευράς της και εν τέλει να οδηγηθεί σε μεγιστοποίηση της αγοραίας αξίας της. Πρόκειται για πράξη η οποία δεν υπόκειται σε φορολόγηση.

2.7 Είδη μερισματικής πολιτικής

Κάθε οικονομική οντότητα επιλέγει και προχωράει στην εφαρμογή εκείνης της πολιτικής, η οποία αφενός ανταποκρίνεται στις επιμέρους ανάγκες και απαιτήσεις των μετόχων της και αφετέρου δύναται να καλύπτει τις λειτουργικές της ανάγκες. Οι παράγοντες οι οποίοι συντελούν στη λήψη ορθότερης απόφασης αναφορικά με τη μερισματική πολιτική, ποικίλουν.

Διακρίνονται δύο επιμέρους κατηγορίες ακολουθούμενων μερισματικών πολιτικών (Λαζαρίδης, Παπαδόπουλος, 2005). Η λεγόμενη «βραχυπρόθεσμη μερισματική πολιτική», ή εναλλακτικά «πολιτική σταθερών μερισμάτων» (StableDividend Policy) αφορά την καταβολή σταθερών ποσών μερισμάτων τα οποία είναι προτιμότερα τόσο από μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου όσο και από εταίρους ή μετόχους της εκάστοτε επιχείρησης. Αυτό συμβαίνει λόγω του ότι επηρεάζουν θετικά τις τιμές των μετοχών σε περιόδους όπου δεν υφίστανται έντονες διακυμάνσεις (Λαζαρίδης, Παπαδόπουλος, 2005). Στη συγκεκριμένη μερισματική πολιτική συναντώνται οι εξής επιμέρους πολιτικές:

Πολιτική σταθερού ποσοστού πληρωμής (Constantdividendpayoutratio policy): η επιχείρηση διενεργεί σταθερή διανομή ενός συγκεκριμένου ποσοστού επί των καθαρών της κερδών. Η συγκεκριμένη μερισματική πολιτική εξυπηρετεί την οικονομική οντότητα, επειδή χρησιμοποιείται ως μέσο και διασυνδέεται το ύψος του μερίσματος με την πορεία της κερδοφορίας της, κάτι που σημαίνει ότι στο πλαίσιο της, οι διανομές των μερισμάτων επηρεάζονται ανάλογα με τις μεταβολές της κερδοφορίας της. Με αυτήν την πολιτική ικανοποιούνται εκείνοι οι επενδυτές, οι οποίοι διενεργούν την τοποθέτηση των κεφαλαίων τους στην εν λόγω οικονομική μονάδα λόγω του ότι προσδοκούν για μια μελλοντική ανοδική πορεία των επιπέδων της κερδοφορίας της και οι οποίοι είναι ανεκτικοί απέναντι στον κίνδυνο. Αντίθετα, επενδυτές οι οποίοι χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερο συντηρητισμό, δεν προτιμούν να ρισκάρουν, επενδύοντας σε επιχειρήσεις που υιοθετούν τη συγκεκριμένη μερισματική πολιτική.

Πολιτική σταθερού μερίσματος ανά μετοχή (StableDividend Policy): ως πολιτική εφαρμόζεται από οικονομικές οντότητες, οι οποίες στα επίπεδα της κερδοφορίας τους δεν παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις και επομένως χαρακτηρίζονται από χαμηλού επιπέδου κίνδυνο. Η οικονομική οντότητα, όντας υποχρεωμένη να καταβάλει

μερίσματα σε εταίρους ή μετόχους, ακόμα και στις περιπτώσεις ζημίας, πιθανότατα να οδηγήσει εν τέλει στην ανάγκη άντλησης, εκ μέρους της επιχείρησης, δανειακών κεφαλαίων. Η εν λόγω πολιτική απευθύνεται σε μετόχους, οι οποίοι προτιμούν σταθερότητα στις αποδόσεις τους, ενώ πρέπει να προστεθεί ότι τα προαναφερθέντα σταθερά μερίσματα έχουν θετική επίπτωση στην τιμή της μετοχής.

Χαμηλό τακτικό μέρισμα συν έκτακτο (LowRegularDividendPlus Extra Policy):είναι συνδυασμός της πολιτικής του σταθερού ποσοστού πληρωμής και της πολιτικής του σταθερού μερίσματος ανά μετοχή και συνήθως προτιμάται από επιχειρήσεις μη χαρακτηριζόμενες από σταθερότητα στις ταμειακές τους ροές. Με τη συγκεκριμένη μερισματική πολιτική και μέσω της λήψης ενός ελάχιστου σταθερού ποσού ως τακτικό μέρισμα, δίνεται η απαιτούμενη ευελιξία στην εκάστοτε οικονομική οντότητα, προκειμένου να μπορεί να ικανοποιήσει εν μέρει τους μετόχους ή εταίρους της. Το μέρισμα καταβάλλεται από την εταιρία ανεξαρτήτως του επιπέδου και της πορείας κερδοφορίας της και διανέμεται συμπληρωματικά ένα έκτακτο μέρισμα, σε εταίρους ή μετόχους, το ύψος του οποίου προκύπτει συναρτήσει των τελικών καθαρών κερδών της επιχείρησης.

Στη δεύτερη κατηγορία μερισματικής πολιτικής, τη «μακροπρόθεσμη μερισματική πολιτική» ή εναλλακτικά «Υπολειμματική Μερισματική Πολιτική» (ResidualDividend Policy), ως πρωταρχικός στόχος μιας επιχείρησης τίθενται οι επενδύσεις – όπερ σημαίνει ότι τα πραγματοποιούμενα καθαρά κέρδη της θα πρέπει πρωτίστως να κατευθύνονται προς τη χρηματοδότηση των επενδυτικών της προγραμμάτων και η εταιρία προχωράει και στη διαδικασία διανομής των μερισμάτων μόνο εφόσον περισσέψουν ποσά για διανομή. Βέβαια επειδή η εκάστοτε οικονομική οντότητα δε χαρακτηρίζεται από σταθερότητα στις δοθείσες επενδυτικές ευκαιρίες, κρίνεται απαραίτητη η διακράτηση των απαιτούμενων αποθεματικών κεφαλαίων, τα οποία δύναται να διατεθούν προς μελλοντική χρήση (Ξανθάκης, Μ., & Αλεξάκης, Χ., 2007).Επιπλέον κρίνεται απαραίτητο η απόδοση των κεφαλαίων της να είναι μεγαλύτερη της απόδοσης, την οποία θα μπορούσε να λάβει ο επενδυτής από άλλη εναλλακτική πηγή ή από το κόστος του κεφαλαίου, προκειμένου η χρηματιστηριακή τιμή των μετοχών της εταιρίας να μεγιστοποιηθεί (Ξανθάκης, Μ., & Αλεξάκης, Χ., 2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Διαχείριση κερδών

3.1 Ορισμός της έννοιας «Διαχείριση Κερδών»

Η διαχείριση κερδών (Earnings Management), ως φαινόμενο, υφίσταται όταν οι ιθύνοντες μιας επιχείρησης, βάσει της προσωπικής τους κρίσης, προχωρούν στην αποτύπωση και διάρθρωση των συναλλαγών και στη δημιουργία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, για να επέλθουν εκείνες οι μεταβολές στις οικονομικές εκθέσεις, οι οποίες έχουν ως στόχο είτε να παραπλανήσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με τις υποκείμενες οικονομικές επιδόσεις της εταιρείας, είτε να επηρεάσουν τα αποτελέσματα, όπως αυτά προκύπτουν από τα αναφερόμενα λογιστικά μεγέθη (Healy and Whalen, 1999).

Σύμφωνα με τους Healy και Whalen, όταν γίνεται λόγος για τη διαχείριση κερδών, αναφέρεται στην παρουσίαση, κατά την αξιολογική κρίση της διοίκησης, των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, με τρόπο ώστε, χωρίς να παρατηρείται κάποια παραβίαση των λογιστικών προτύπων και των κανόνων ή παράβαση, να μεταβάλλονται τα οικονομικά μεγέθη της επιχείρησης, με σκοπό την παραπλάνηση των ενδιαφερομένων μερών. Αθροιστικά των παραπάνω, προκύπτει ότι η διαχείριση των κερδών, ως πράξη συντελούμενη από την ίδια τη διοίκηση της εταιρείας, είναι η αλλοίωση των λογαριασμών και των εν γένει οικονομικών καταστάσεων μιας εταιρείας, με σκοπό την παρουσίαση προς τα έξω μιας χρηματοοικονομικής εικόνας, η οποία κάθε άλλο παρά αντικατοπτρίζει την απόδοση και πραγματική χρηματοοικονομική θέση της. Λειτουργώντας έτσι, ουσιαστικά, πρόκειται για ένα φαινόμενο - συχνά αναφέρεται και ως δημιουργική λογιστική - που μπορεί να οδηγήσει σε παραπληροφόρηση ή και σε συνθήκες εξαπάτησης (Baber, W. R., 1991).

Αναφερόμενος στη διαχείριση κερδών ο Schipper μιλάει για σκόπιμη παρέμβαση (με την πρόθεση απόκτησης κάποιου ιδιωτικού οφέλους) στην εξωτερική διαδικασία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (Shipper, 1989). Εξάγεται, πρόδηλα, το συμπέρασμα ότι ο ορισμός του Shipper συνδέει άρρηκτα τη διαδικασία της διαχείρισης κερδών με το στοιχείο του κινήτρου που είναι τούτοφελος άμεσο ή έμμεσο. Στην Εικόνα 1 παριστάνεται σε μορφή γραφήματος ο ορισμός που δίνεται στην έννοια της διαχείρισης κερδών.

Επειδή, γενικά και σε παγκόσμια κλίμακα, αποδεκτός ορισμός του φαινομένου της διαχείρισης των κερδών δεν υπάρχει, χρησιμοποιούνται και κάποιοι εναλλακτικοί, οι οποίοι κατηγοριοποιούνται σε τρεις ομάδες με κριτήριο τις μεθόδους που ακολουθούνται και τα κίνητρα που τις επιβάλλουν. Η εν λόγω κατηγοριοποίηση έχει ως εξής:

Άσπρη: Σύμφωνα με αυτήν, η διαχείριση κερδών είναι η εκμετάλλευση της πληθώρας επιλογών των λογιστικών χειρισμών, ενισχύοντας τη διαφάνεια της λογιστικής απεικόνισης, προκειμένου η διοίκηση να φανερώσει τις προσδοκίες της αναφορικά με τις μελλοντικές ταμειακές ροές της επιχείρησης

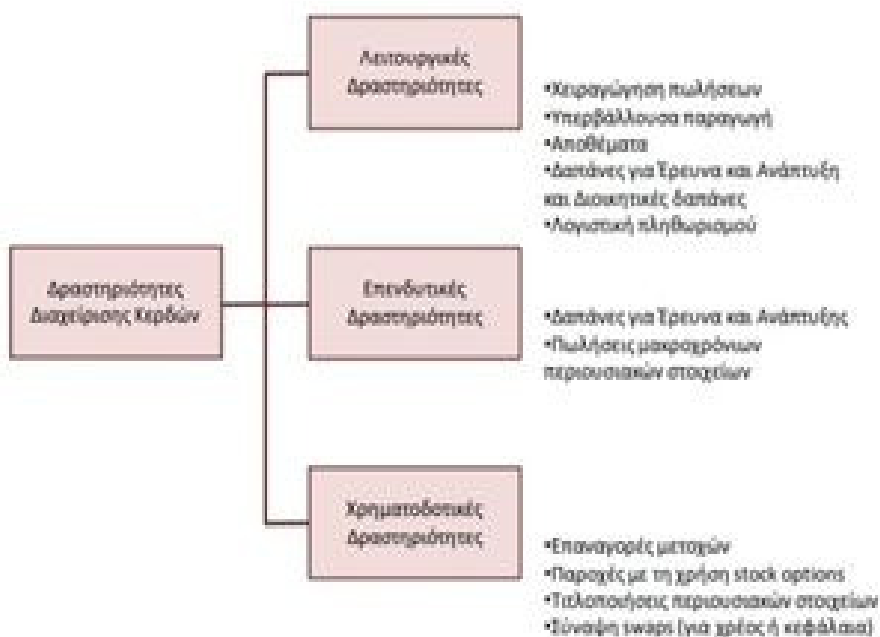
Γκρι: Αναφορικά με τη γκρι διαχείριση κερδών, πρόκειται για την επιλογή ενός λογιστικού χειρισμού ο οποίος είτε θα είναι οικονομικά αποτελεσματικός είτε θα μεγιστοποιήσει την ωφέλεια μόνο της ανώτατης διοίκησης. Η γκρι διαχείριση κερδών βρίσκεται μέσα στα όρια τόσο των λογιστικών κανόνων όσο και της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία και χρησιμοποιείται για τη βελτίωση της αποδοτικότητας της εταιρείας αλλά και για καιροσκοπικούς λόγους.

Μαύρη: Ορίζεται ως η πρακτική να χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι ώστε να επιτευχθεί η σκόπιμη παραπλάνηση των χρηστών χρησιμοποιώντας ως μέσο την αλλοίωση των αποτελεσμάτων μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων. Η μαύρη (ή ολέθρια) διαχείριση κερδών συνήθως είναι συνώνυμη με την απάτη.

Εικόνα 1 Η έννοια της διαχείρισης κερδών

Η διαχείριση κερδών μπορεί να αφορά στο σύνολο των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης δηλαδή επενδυτικές, χρηματοδοτικές και λειτουργικές δραστηριότητες. Στην Εικόνα 2, παρουσιάζονται ορισμένες εφαρμογές, ανά κατηγορία δραστηριότητας, της διαχείρισης κερδών (Sellami, 2015).

Εικόνα 2 Διαχείριση Κερδών ανά κατηγορία δραστηριότητας

Συγκεκριμένα, στις επενδυτικές δραστηριότητες πραγματοποιείται μέσω των πωλήσεων μακροχρόνιων περιουσιακών στοιχείων, όπως πχ. μηχανημάτων κ.λπ. και των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη. Στις δε λειτουργικές δραστηριότητες η διαχείριση κερδών μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της αύξησης των δαπανών

που προορίζονται για έρευνα και ανάπτυξη, είτε μέσω της χειραγώγησης των πωλήσεων και των αποθεμάτων, είτε της τροποποίησης των δαπανών της διοίκησης και γενικής διαχείρισης (ή αλλιώς SGA), είτε, τέλος, μέσω της καταγραφής αυξημένης (ή αλλιώς ονομαζόμενης υπερβάλλουσας) παραγωγής. Αναφορικά με τις χρηματοδοτικές δραστηριότητες η διαχείριση κερδών βρίσκει εφαρμογή σε επαναγορές μετοχών και τιτλοποιήσεις περιουσιακών στοιχείων ή τη σύναψη swaps⁶(για χρέος ή κεφάλαια) με επενδυτικές τράπεζες.

Τέλος, η λογιστική αντιμετώπιση του πληθωρισμού είναι ένας ακόμη τομέας όπου εφαρμόζεται η διαχείριση κερδών.

3.2 Βασικές Κατηγορίες τεχνικών διαχείρισης Κερδών

Στη διαχείρισή εναλλακτικά, και όπως αναφέρεται από πολλούς, χειραγώγηση κερδών χρησιμοποιούνται διάφορες τεχνικές.

3.2.1 Τεχνικές Smoothing (Εξομάλυνση κερδών)

Η πλέον διαδεδομένη τεχνική χειραγώγησης κερδών είναι η τεχνική της εξομάλυνσης (smoothing) των κερδών, η οποία τείνει να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συχνότητα. Οι τεχνικές εξομάλυνσης έχουν ως βασική στόχευση τη λήψη αποφάσεων, με σκοπό το μετριασμό της μεταβλητότητας των κερδών καθώς και τη σταθερή αύξηση της κερδοφορίας.

Για τα στελέχη των εισηγμένων σε χρηματιστήρια επιχειρήσεων δεν είναι επιθυμητή η ύπαρξη υψηλών διακυμάνσεων στα κέρδη όπως αυτά είναι καταγραμμένα στις λογιστικές καταστάσεις, διότι όσο υψηλότερη είναι η διακύμανση τόσο υψηλότερος είναι ο κίνδυνος. Κάτι τέτοιο θα οδηγήσει σε επαγωγικές καταστάσεις, καθώς θα οδηγηθούν οι μέτοχοι στο να απαιτούν υψηλότερες αποδόσεις, κάτι που οδηγεί τη σειρά του σε αύξηση των ασφαλιστρών κινδύνου και άρα σε χαμηλότερες τιμές. Μια επιχείρηση με μικρότερη διακύμανση στα κέρδη, αντιθέτως, θεωρείται λιγότερο

⁶Οι Συμβάσεις Ανταλλαγής ή αλλιώς Swaps αποτελούν χρηματοοικονομικά παράγωγα προϊόντα, τα οποία είναι χρηματοοικονομικά εργαλεία που βασίζονται σε άλλα χρηματοοικονομικά προϊόντα και η αξία τους προσδιορίζεται κατά έμμεσο τρόπο από την τιμή ενός άλλου υποκείμενου μέσου.

επικίνδυνη και επόμενο είναι να αξιολογείται ως πιο αξιόπιστη. Αυτό οδηγεί τα στελέχη στο να επιθυμούν την εμφάνιση όσο είναι δυνατόν χαμηλότερων αποκλίσεων.

Σύμφωνα με τη θεωρία του smoothing, όπως προαναφέρθηκε και όπως σημειώθηκε στην πρώτη μελέτη για την εν λόγω, τα στελέχη των επιχειρήσεων τείνουν να λαμβάνουν μέτρα που στόχο έχουν τον περιορισμό της διακύμανσης των κερδών από χρόνο σε χρόνο, ώστε να μειωθεί και ο αντιλαμβανόμενος κίνδυνος αντίστοιχα από τους επενδυτές (perceivedrisk) (Hepworth,S., 1953).

3.2.2 Τεχνικές “BigBath”

Η συγκεκριμένη τεχνική, συνήθως, εφαρμόζεται από τις επιχειρήσεις σε συγκεκριμένες περιστάσεις. Αυτές οι περιστάσεις είναι η μεγιστοποίηση του φορολογικού οφέλους μιας επιχείρησης, οι περίοδοι, όπου παρατηρείται μια αλλαγή στη διοίκηση της επιχείρησης, με μια νέα διοίκηση να αναλαμβάνει τα ινία της και οι περίοδοι ύφεσης και κρίσης.

Η λογική πίσω από τις τεχνικές “BigBath” έγκειται στην τεχνητή διόγκωση των αποσβέσεων σε πάγια περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης, ώστε να μειωθούν αντίστοιχα τα αποτελέσματα σε μια οικονομική χρήση. Κατ’αυτόν τον τρόπο, πραγματοποιούνται τα επόμενα έτη χαμηλότερες αποσβέσεις, γεγονός που βελτιώνει την κερδοφορία της επιχείρησης. Οι νέες διοικήσεις χρησιμοποιώντας την τεχνική αυτή, κατορθώνουν να τονίσουν την ικανότητά τους για δημιουργία κερδών, τονίζοντας ταυτόχρονα τις ικανότητές τους στη διοίκηση και βελτιώνοντας, επομένως, την κερδοφορία τα επόμενα έτη. Πέραν της καλής φήμης του manager, μπορεί να αποκομίσουν, επιπρόσθετα, υψηλότερες αμοιβές και bonus για τη σημαντική βελτίωση των μεγεθών της επιχείρησης, η οποία είναι αποτέλεσμα αυτής της επίπλαστης μείωσης της τρέχουσας επίδοσης της επιχείρησης. Αντίστοιχα, η συγκεκριμένη τεχνική μπορεί να συμβάλλει τόσο στην τρέχουσα μείωση της τιμής της μετοχής όσο και στην αξιοσημείωτη αύξηση τα έτη που ακολουθούν, ειδικά εάν υπάρχουν και αμοιβές μεαντίστοιχη επιβράβευση με την παροχή δικαιωμάτων προαίρεσης επί μετοχών της εταιρείας (stockoptions),.

Εύκολα αντιλαμβάνεται κάποιος ότι οι τεχνικές “BigBath” εφαρμόζονται συνήθως σε περιπτώσεις αλλαγής των διοικήσεων και αναδιαρθρώσεων εφαρμοζόμενων σε περιόδους κρίσης, απομείωσης και απαξίωσης του παγίου κεφαλαίου.

Συγκριτικά με τις τεχνικές εξομάλυνσης η τεχνική αυτή εφαρμόζεται ως η βασική στρατηγική στις λεγόμενες «κακές» περιόδους. Σε αντίθεση η τεχνική της εξομάλυνσης (smoothing) χρησιμοποιείται σε «καλές» περιόδους.

Εν κατακλείδι της ανάλυσης των τεχνικών, ενώ κάποιος θα πίστευε ότι η χειραγώγηση λειτουργεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να επηρεάζει τις αποδόσεις των μετοχών, οι μελέτες που υποστηρίζουν την αποτελεσματικότητα της αγοράς σημειώνουν ότι το επενδυτικό κοινό και γενικά η αγορά δεν χειραγωγείται από λογιστικές αλχημείες της διαχείρισης κερδών (*Copeland, 1968*).

3.2.3 Αύξηση του κέρδους

Μια εκ των βασικών στρατηγικών χειραγώγησης των κερδών είναι η αύξηση του κέρδους, που δημοσιοποιείται για φορολογική χρήση. Η εικόνα ευρωστίας της επιχείρησης είναι ελκυστικότερη προς τα έξω, αποτελώντας συνεπώς το βασικό κίνητρο της. Ευελπιστεί, έτσι, στη δυνατή αύξηση του κέρδους βραχυπρόθεσμα, αλλά και μακροπρόθεσμα.

Σε άλλη περίπτωση, οι επιχειρήσεις διαχειρίζονται τα κέρδη τους προς τα πάνω σε όλη τη διάρκεια της χρήσης, προκειμένου, στη συνέχεια, να αντιλογίζονται⁷ όλα τα δεδουλευμένα με μία και μόνο χρέωσή τους. Στη γλώσσα της Λογιστικής χρησιμοποιείται για την περιγραφή του παραπάνω ο όρος έκτακτη δαπάνη με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται σε διάφορες λογιστικές αναλύσεις ως λιγότερο σχετική ή μη σχετική με τη λειτουργική δραστηριότητα της επιχείρησης.

3.3 Λόγοι-κίνητρα για διαχείριση κερδών

⁷Δλδ. μηδενίζουν – ακυρώνουν

Τα κίνητρα για τη διαχείριση των κερδών μιας οικονομικής οντότητας ποικίλουν και παρατίθενται ως εξής:

3.3.1 Κίνητρα εκ των συμβολαίων

3.3.1.1 Αποζημιώσεις

Πολλά είναι τα συμβόλαια που χρησιμοποιούν λογιστικά νούμερα, όπως είναι για παράδειγμα τα αντίστοιχα της ανταμοιβής στελεχών συμπεριλαμβανομένων και των δώρων, ως συμπληρωματική αμοιβή επιπλέον της αναμενόμενης, τα οποία σε μεγάλο βαθμό εξαρτώνται από τα κέρδη των επιχειρήσεων. Τα τυπικά συμβόλαια δώρων συνήθως εμφανίζουν ένα όριο προς τα πάνω και ένα όριο προς τα κάτω, κάτι που αποδεικνύει ότι τα στελέχη αυτών των επιχειρήσεων θέτουν στόχους επίτευξης κερδών. Σε περίπτωση που τα κέρδη των επιχειρήσεων είναι κάτω του κατώτατου ορίου, όπως ορίζεται στην αρχή της φορολογικής χρήσης που γίνεται ο σχεδιασμός της στρατηγικής, τότε τα στελέχη δε λαμβάνουν το δώρο/μπόνους. Παράλληλα, όμως, δεσημαίνει ότι αν ξεπεραστεί το ανώτατο όριο, τα στελέχη θα λάβουν ως εξτρά αμοιβή – μπόνους παραπάνω από αυτή που αρχικά έχει συμφωνηθεί. Τα παραπάνω, όπως είναι εύκολα αντιληπτό, αποτελούν απόδειξη ότι τα στελέχη έχουν ισχυρά κίνητρα να αυξάνουν ή να μειώνουν τα κέρδη, καθαρά βασιζόμενοι στα μη διαχειρίσιμα κέρδη, είναι ισχυρά. Με πυλώνα λογικής αυτό, καθίσταται προφανές πως όταν τα μη διαχειρίσιμα κέρδη βρίσκονται ανάμεσα σε ανώτατο και κατώτατο όριο, τα στελέχη επιδιώκουν και προσπαθούν να αυξήσουν τα κέρδη (Aharony, J. C., 1993). Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή τα στελέχη προσπαθούν να μειώσουν τα κέρδη, όταν τα μη διαχειρίσιμα κέρδη βρίσκονται πάνω ή κάτω από το όριο αυτό, ώστε να δημιουργηθούν αποθεματικά και απολαβές αντίστοιχων δώρων για τις επόμενες, όμως, χρονιές.

Σαν κατακλείδα της ανάλυσης αυτού του κινήτρου, τα συμβόλαια με την εξτρά αμοιβή, καθορίζοντας τα επιδόματα των στελεχών βάσει των επιπέδων κερδών (ανάλογα με το πραγματικό επίπεδο των κερδών που επιτυγχάνονται στη συγκεκριμένη περίοδο), παρέχουν στα ίδια τα στελέχη κίνητρα για τη διαχείριση κερδών προς τα πάνω και προς

τα κάτω. Απόδοση επενδυμένων κεφαλαίων, ταμειακές ροές είναι κάποια από τα λογιστικά στοιχεία – νούμερα, τα οποία και προσμετρώνται στον υπολογισμό των αποζημιώσεων των στελεχών.

3.3.1.2 Δανειακές Συμβάσεις

Ένα άλλο κίνητρο που πηγάζει εκ των συμβολαίων, είναι αυτό που σχετίζεται με τις προϋποθέσεις και τους όρους χορήγησης δανείου από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (debt covenants) προς τις επιχειρήσεις, που στηρίζονται σχεδόν σε όλες τις χώρες σε οικονομικούς αριθμοδείκτες⁸, στους οποίους είτε ο αριθμητής τους είτε ο παρονομαστής τους συνδέεται μαθηματικά με τα κέρδη. Τα διάφορα στελέχη, προκειμένου να αποφευχθούν πιθανές παραβιάσεις των όρων των δανειακών συμβάσεων, οι οποίες κοστίζουν ακριβά στους οργανισμούς, το εν λόγω ζήτημα το διαχειρίζονται φροντίζοντας τη χειραγώγηση των κέρδη των επιχειρήσεων (η λογική σηματοδοτεί χειραγώγηση προς τα πάνω). Οι δανειακές συμβάσεις περιγράφονται ως ρήτρες που εμπεριέχονται στις συμφωνίες χρέους⁹ (Aharony, J. C., 1993). Ο δανειστής, είτε πρόκειται για μια τράπεζα ή γενικότερα οιοδήποτε νομικό πρόσωπο που ορίζεται να έχει αυτό το ρόλο, έχει το αναφαίρετο δικαίωμα εντολής ως προς τη διατήρηση μιας συγκεκριμένης τιμής στοχεύοντας στη διατήρηση ενός λογιστικού ποσοστού ή ακόμα στην επιβολή ως ρήτρα συγκεκριμένων ορίων στις χρηματοδοτικές και επενδυτικές δραστηριότητες του δανειζόμενου. Από τη μεριά του δανειζόμενου, αν ο οφειλέτης ή δανειζόμενος παραβιάσει τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην δανειακή σύμβαση, τότε ο δανειστής ενδέχεται να προβεί σε αύξηση του επιτοκίου ώστε να διεκδικηθεί εκ μέρους του επιπρόσθετη οικονομική ασφάλεια ή να ζητήσει ακόμη και άμεση εξόφληση (Anand, J., 2013).

Ως εκ τούτου, μέσω των διάφορων ρητρών και των συμβολαίων χρέους, παρέχονται κίνητρα για τη διαχείριση των κερδών, αφενός για να αποφευχθεί το κόστος των

⁸Πρόκειται για δείκτες (αγγλικά: financial ratio ή accounting ratio), οι οποίοι καταρτίζονται με σκοπό τον προσδιορισμό της πραγματικής θέσεως ή της αποδοτικότητας των διάφορων τμημάτων ή ολόκληρων τομέων οι οποίοι αφορούν μία οικονομική μονάδα και ισούται με το πηλίκο μεταξύ επιλεγμένων αριθμητικών τιμών που λαμβάνονται από τις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης.

⁹Συμφωνίες κατάλληλα σχεδιασμένες και προσαρμοσμένες στην λειτουργική απόδοση των επιχειρήσεων.

παραβιάσεων της σύμβασης, αφετέρου να γίνει αντιστάθμιση των περιορισμών των λογιστικών προτύπων, που απορρέουν από τις συμβάσεις χρέους. Σε περίπτωση που η χειραγώγηση των κερδών θεωρηθεί εκ των προτέρων από το δανειστή ως ευκαιριακή, στο δανειολήπτη μπορεί να επιβληθεί τιμωρία με μείωση του ορίου δανείων ή και με συντομότερη διάρκεια των δανείων κατά τη διάρκεια του σταδίου της σύναψης των δανειακών συμβάσεων (Zhang, 2012). Ενθαρρύνεται, επομένως, ο δανειολήπτης στην άσκηση λογιστικού συντηρητισμού, ώστε να αποφευχθεί η πιθανή αυτή τιμωρητική συνέπεια της διαχείρισης των κερδών.

3.3.2 Τιμή μετοχής και κόστος κεφαλαίου

Τα ανώτερα στελέχη είναι δυνατόν να αυξήσουν τα κέρδη προς τα πάνω, με αποτέλεσμα να ανεβάσουν την τιμή της μετοχής της εταιρίας, έναντι γεγονότων όπως διάθεση χρεογράφων στο κοινό ή μια προσδωκόμενη συγχώνευση ή σχέδια πώλησης μετοχών. Τα ανώτερα στελέχη, μάλιστα, προχωρούν σε εξομάλυνση των κερδών, προκειμένου να περιορίσουν ή ακόμα και να εξαλείψουν τις όποιες αντιλήψεις της αγοράς περί επιχειρησιακού κινδύνου μειώνοντας παράλληλα το κόστος κεφαλαίου, όπως αναλύθηκε και στη μερισματική πολιτική. Η πτώχευση μια επιχείρησης αποτελεί ένα καθημερινό δυνητικό σενάριο, που προδήλως ενέχει σημαντικό ρόλο στο κόστος, καθώς όσο υψηλότερος είναι ο επιχειρησιακός κίνδυνος, τόσο περισσότερο αυξάνεται το μετοχικό κόστος κεφαλαίου. Συγκεκριμένα, μια πιο υψηλή απόδοση απαιτείται από τα ανώτερα στελέχη ως αποζημίωση - αμοιβή για τον πιο υψηλό κίνδυνο τον οποίο έχουν αναλάβει, μέσω της τεχνικής της εξομάλυνσης των κερδών (Sun, L., 2008).

Η επιτυχία στις προσδοκίες της αγοράς λειτουργεί ως ένα επιπλέον κίνητρο, που οδηγεί στη διαχείριση των κερδών από τα ανώτερα στελέχη των επιχειρήσεων. Εν αναλύσει αυτού, μέσω των εσκεμμένων απαισιόδοξων αναφορών, τα στελέχη των επιχειρήσεων χαμηλώνουν τις προσδοκίες της αγοράς, ενώ παράλληλα την ίδια στιγμή χειραγωγούνται τα κέρδη προς τα πάνω από τα ίδια τα στελέχη, ξεπερνώντας τις προσδοκίες της αγοράς. Αυτό που οδηγεί τα στελέχη να χρησιμοποιούν τα διαθέσιμα μέσα είναι η ικανότητα ορισμένων επενδυτών να τιμωρούν αυστηρά τις μετοχές, οι οποίες δεν ικανοποιούν τις προσδοκίες και τις αντιλήψεις της αγοράς (Sun, L., 2008).

3.3.3 Άλλα κίνητρα

Πέραν των προαναφερθέντων, υπάρχουν και άλλοι λόγοι που οδηγούν σε αυτή τη χειραγώγηση των κερδών. Η χειραγώγηση των κερδών προς τα κάτω, πολλές φορές προέρχεται από τον φόβο των στελεχών σχετικά με το ενδεχόμενο ελέγχου από κυβερνητικά σχήματα ή κρατικές υπηρεσίες επιφορτισμένες με την εποπτική και ελεγκτική αρμοδιότητα, όπως είναι οι εφορίες και η Επιτροπή ανταγωνισμού.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν και επιχειρήσεις που χειραγωγούν τα κέρδη τους προς τα κάτω, προκειμένου να απολαμβάνουν ή να συνεχίζουν να απολαμβάνουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης, συμπεριλαμβανομένων επιδοτήσεων που καλύπτουν τις εγχώριες ανάγκες ή εξαγωγικών επιδοτήσεων και μέτρων προστασίας από τον ανταγωνισμό, από τις εκάστοτε κυβερνητικές αρχές (*Schipper, K., 1989*).

Οι επιχειρήσεις, επίσης, μπορεί να διαχειρίζονται τα κέρδη τους προκειμένου να τις αποφύγουν και τις πιθανές απαιτήσεις των συνδικάτων.

3.4 Γιατί τα κέρδη μια επιχείρησης είναι τόσο σημαντικά ώστε να αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης;

Η λογιστική πληροφόρηση και άρα και τα κέρδη, αποτελώντας ουσιαστικά την «ακτινογραφία» της κάθε επιχείρησης οποιαδήποτε χρονική στιγμή, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (*DeAngelo H., L. DeAngelo and D.Skinner, 1992*). Συγκεκριμένα, ο ρόλος της είναι διττός.

Ο πρώτος αφορά την πληροφόρηση και προκύπτει από την απαίτηση των επενδυτών για πληροφορίες, έτσι ώστε να προβλέπουν και να αξιολογούν τον κίνδυνο στον οποίο μπορεί να εκτεθούν καθώς και τις μελλοντικές ταμειακές ροές. Για την άντληση της απαραίτητης πληροφορίας, οι επενδυτές στηρίζονται στα δημοσιευμένα κέρδη, εφόσον υφίσταται μια πολύ σημαντική σχέση ανάμεσα στην τιμή της μετοχής μιας εταιρείας και σε αυτά (*DeAngelo H., L. DeAngelo and D.Skinner, 1992*). Πρόκειται για μια σχέση στενά συνδεδεμένη και πιο ισχυρή σε σχέση με άλλα λογιστικά και χρηματοοικονομικά δεδομένα όπως είναι οι πωλήσεις.

Ο δεύτερος ρόλος της λογιστικής έγκειται στη διαχείριση και προκύπτει από το διαχωρισμό μεταξύ της διοίκησης και ιδιοκτησίας μιας εταιρείας. Οι διοικούντες την εταιρία, συνήθως, ενεργούν έχοντας ως απώτερο σκοπό το δικό τους όφελος κάτι που συχνά τους οδηγεί σε σύγκρουση με τους μετόχους, οι οποίοι είναι και οι ιδιοκτήτες, καθώς είθιστε να υπάρχουν αντικρουόμενα συμφέροντα. Για αυτό το λόγο και οι μέτοχοι αναζητούν τη λογιστική πληροφόρηση ώστε μέσω αυτής να ελέγχουν τους διοικούντες, παρέχοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τα απαραίτητα κίνητρα συμπίεσης των συμφερόντων και των δυο πλευρών, οριοθετώντας και περιορίζοντας ουσιαστικά το ρόλο των διοικούντων μάνατζερ.

3.4.1 Θεωρίες για τη σημασία της διαχείρισης κερδών στην εταιρία

Υπάρχουν τρεις διαφορετικές θεωρίες που μπορούν να βοηθήσουν ώστε να γίνει αντιληπτό το πόσο σημαντικά είναι τα κέρδη σε μια επιχείρηση.

Η θεωρία των συμβολαίων: Καθώς μια εταιρεία είναι ένα πλέγμα συμβολαίων. Μεταξύ εξωτερικών μερών, μεταξύ εσωτερικών μερών αλλά και μεταξύ εξωτερικών και εσωτερικών, όπως για παράδειγμα η ανώτερη διοίκηση και οι εργαζόμενοι, υπάρχουν συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Έτσι, για παράδειγμα ενώ οι μέτοχοι επιθυμούν να λαμβάνουν πρώτα το μερίσμα, οι διάφοροι πιστωτές επιθυμούν να μη πληρώνονται τα μερίσματα μέχρι να αποπληρωθούν οι απαιτήσεις τους.

Εξάγεται λοιπόν το συμπέρασμα ότι τα κέρδη μιας εταιρίας αποτελούν τη βάση και οριοθετούν το πλαίσιο εντός του οποίου κινούνται τα διαφορετικά συμβόλαια που τη συνθέτουν, όντας το πιο λογικό μέγεθος για τον έλεγχο της απόδοσης της διοίκησης από τους μετόχους. Βάσει της συγκεκριμένης θεωρίας, όταν γίνεται αναφορά στη διαχείριση κερδών γίνεται λόγος για μια ευκαιριακή συμπεριφορά με αποκλειστικό σκοπό να επιτευχθούν αποτελέσματα όπως αυτά απαιτούνται από το πλήθος των συμβολαίων που έχουν αναληφθεί από μια εταιρία.

Η θεωρία της λήψης αποφάσεων: Σύμφωνα με την εν λόγω θεωρία, υποστηρίζεται ότι τα αποτελέσματα μιας εταιρίας είναι απόρροια της αλληλεπίδρασης των αποφάσεων που λαμβάνονται στο εσωτερικό της. Κάτι τέτοιο οδηγεί στη σύνδεση της ερμηνείας της συμπεριφοράς μιας εταιρίας με τα άτομα που λαμβάνουν τις κρίσιμες αποφάσεις. Επομένως για να καταστεί κατανοητό πόσο σημαντικά είναι τα κέρδη για μια εταιρία, αρκεί να γίνει κεντρικό το ζήτημα του κατά πόσο σημαντικά είναι τα κέρδη για τα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για τη λήψη των αποφάσεων.

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία υποδεικνύεται η διαχείριση των κερδών ως εντελώς αβλαβής ειδικά στην περίπτωση που οι λαμβανόμενες αποφάσεις οι βασιζόμενες σε αλλοιωμένες οικονομικές καταστάσεις, είναι ακριβώς ίδιες με τις βασιζόμενες σε πραγματικές. Απαραίτητη και αναγκαία προϋπόθεση αποτελεί το ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι οφείλουν να γνωρίζουν την κατεύθυνση και το μέγεθος της απόπειρας για τη διαχείριση των κερδών. Έτσι, για παράδειγμα, όταν όλοι αναμένουν από μια εταιρία να διαχειριστεί κατά 10% τα κέρδη της και αυτή προχωρήσει σε δημοσίευση των πραγματικών δεδομένων, τα οποία είναι μειωμένα κατά 10% από τις προσδοκίες της αγοράς, αυτό θα έχει ως συνέπεια τη διαπραγμάτευση της τιμής της μετοχής της σε χαμηλότερα επίπεδα¹⁰.

Η νομικο-πολιτική προσέγγιση: Πρόκειται για τη θεωρία, η οποία αναγνωρίζει τη σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ ανώτερης διοίκησης και μετόχων. Πιο συγκεκριμένα, αυτή η θεώρηση προσεγγίζει μια εταιρία ως μια ομάδα περιουσιακών στοιχείων, από τα οποία προκύπτουν θετικές χρηματοροές, χρηματοροές όμως που ανήκουν στους μετόχους και όχι στα άτομα που συνιστούν την ανώτερη διοίκηση και που παράλληλα λαμβάνουν τις αποφάσεις διαχειριζόμενα τα περιουσιακά στοιχεία.

Κατά συνέπεια, οι μέτοχοι καθώς πολλοί από αυτούς βρίσκονται εκτός της επιχείρησης, βασίζονται αποκλειστικά στις δημοσιοποιημένες λογιστικές καταστάσεις, όπως αυτές καθορίζονται από ανώτερη και ανώτατη διοίκηση που βρίσκονται εντός της, προκειμένου να αντλήσουν πληροφόρηση. Σύμφωνα με τη νομικο-πολιτική θεωρία, είναι λογική ύπαρξη διαχείρισης των κερδών σε μια εταιρία, έχοντας σκοπό την πλασματική αύξηση της αποδοτικότητας. Συνέπεια αυτού είναι η ανώτερη και ανώτατη

¹⁰Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως «signaljamming».

διοίκηση να καταφέρνει να κτίζει μια αρμονική σχέση με τους μετόχους εφόσον και οι δυο εμπλεκόμενες πλευρές είναι ευχαριστημένες.

3.5 Τύποι διαχείρισης κερδών

Οι τύποι διαχείρισης κερδών είναι δύο. Ο πρώτος αναφέρεται στη διαχείριση κερδών με σκοπό την παρουσίαση εικόνας με χαρακτηριστικά την ενισχυμένη απόδοση και αποδοτικότητα και ο δεύτερος είναι η ευκαιριακή ή καιροσκοπική διαχείριση κερδών. Παράδειγμα ευκαιριακής διαχείρισης είναι αυτό που η διοίκηση για να μεγιστοποιήσει την ωφελιμότητά της, παρουσιάζει με τρόπο πλασματικό τα κέρδη ευκαιριακά.

Πάνω στην ύπαρξη και των δύο τύπων διαχείρισης κερδών υπάρχουν αρκετές έρευνες. Παραδείγματα είναι αυτές των Burgstahler και Dichev, όπου οι διοικούντες συχνά ασκούν και εμπλέκονται σε καταστάσεις ευκαιριακής διαχείρισης κερδών, προκειμένου να αποφευχθεί μια πιθανή παρουσίαση ζημίας - πτώσης των κερδών και οι μελέτες των Siregar και Utama, οι οποίες μέσω των αποτελεσμάτων, αποτελούν ισχυρή απόδειξη της ύπαρξης διαχείρισης κερδών για λόγους αποδοτικότητας.

3.6 Βασικά χαρακτηριστικά της διαχείρισης κερδών

Το μοντέλο "CRIME", όπως αναπτύχθηκε από τον περιγράφει τα βασικά χαρακτηριστικά της χειραγώγησης των οικονομικών καταστάσεων. Αν και σαν όρος η λέξη CRIME σημαίνει «έγκλημα» στα ελληνικά, στο μοντέλο του Rezaae, που αναφέρθηκε πιο πάνω, προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων Cooks, Recipes, Incentives, Monitoring και End - results.

Cooks(οι μάγειρες):Τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε περιπτώσεις διαχείρισης κερδών και εφαρμογής διάφορων πρακτικών Δημιουργικής Λογιστικής είναι υψηλόβαθμα στελέχη της διοίκησης. Τέτοια στελέχη είναι οιCFOs (ChiefFinancialOfficers), οι CEOs (ChiefExecutiveOfficers), οι διευθυντές καιπρόεδροι. Σύμφωνα με μελέτες, το ποσοστό που φτάνει ακόμα και το 80%των επιχειρήσεων που έχουν διαστρεβλωμένη την πραγματική οικονομική εικόνα τους και που ταανώτερα στελέχη της διοίκησης ήταν άμεσα εμπλεκόμενα, είναι ικανό να αποδείξει ότι παύει να υφίσταται ουσιαστικά αποκλειστική ευθύνη από τους λογιστές ως προς την παραποίηση, παρά την αντίθετη πεποίθηση που εκφράζεται από την κοινή γνώμη.

Recipes (οι συνταγές):Είναι οι δυνητικές μορφές που μπορεί να λάβει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, μεσυχνότερητη διαχείριση των κερδών και πιο σπάνια τους πληρωτέους λογαριασμούς (AccountsPayable).

Incentives(τα κίνητρα):Αποτελούν την «καύσιμη ύλη», που παρακινεί μια επιχείρηση να υιοθετήσει πρακτικές Δημιουργικής Λογιστικής και Χειραγώγησης των κερδών παρακινείται. Τα κίνητρα αυτά μπορεί να είναι κυρίως οικονομικής φύσεως, όμως Rezaee στο μοντέλο του σημειώνει ότι τα κίνητρα αυτά μπορεί να είναι και ψυχολογικής υφής, καθώς μπορεί να παρατηρηθεί η τάση ορισμένων στελεχών να καταστρώνουν και να εμπλέκονται σε παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και εν γένει σε δολοπλοκίες. Στα κίνητρα μπορεί να συμπεριληφθεί τόσο εγωκεντρισμός της διοίκησης να δημιουργήσει ένα prestige ισχυρό, ικανό να καθιερώσει την επιχείρηση ηγέτιδα στον κλάδο που δραστηριοποιείται όσο και το ιδεολογικό υπόβαθρο.

Monitoring (η επίβλεψη):ΟRezaee αναφερόμενος στον όρο«επίβλεψη», εννοούσε την ποιότητα και την έκταση που είχεο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων τόσο όταν πραγματοποιείται εσωτερικός έλεγχος, όσο και στον εξωτερικό έλεγχο. Μια επιπλέον διάσταση της επίβλεψης έγκειται στον εντοπισμό των ευθυνών σε επίπεδο διοίκησης αλλά και σε επίπεδο ελεγκτών.

End - Results(οι συνέπειες):πρόκειται για τον αντίκτυποστις σχέσεις της επιχείρησης με τους επενδυτές, τους πιστωτές της και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, που εμπεριέχει η οιαδήποτε παραποίηση των οικονομικώνκαταστάσεων. Άμεσο αποτέλεσμα είναι να σπλωθεί η φήμη της εταιρίας, η οποία χάνειτην αξιοπιστία της

και οδηγεί την αξία της μετοχής σε πτώση και επόμενο είναι να ενταχθεί η εταιρίας σε καθεστώς επιτήρησης για όσο χρονικό διάστημα χρειαστεί.

3.7 Διαχείριση κερδών: Θετική ή αρνητική για την επιχείρηση;

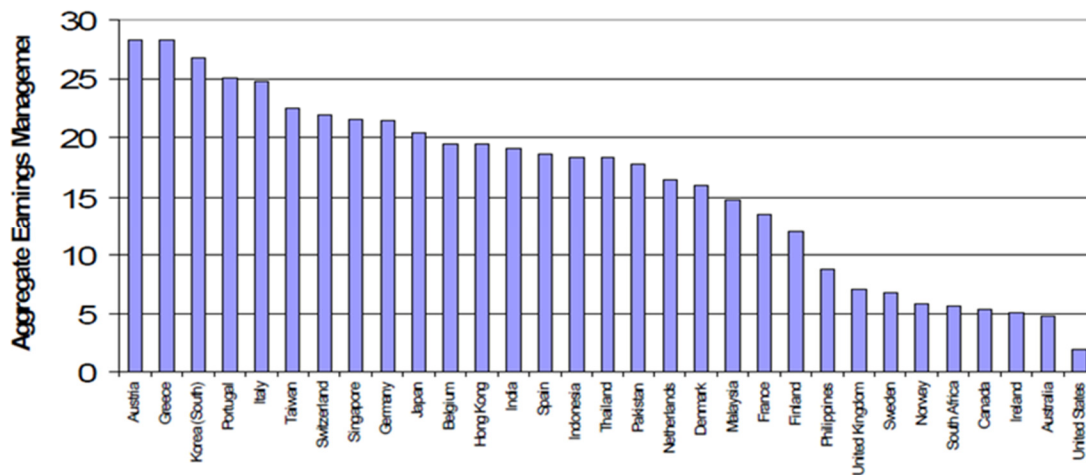
Σχετικά με το αν η διαχείριση κερδών πραγματοποιείται έχοντας θετική διάσταση ή αρνητική, η απάντηση δεν μπορεί να είναι ξεκάθαρη, καθώς, όπως ένα νόμισμα έχει δύο όψεις, έτσι και η διαχείριση κερδών έχει τόσο θετικές όσο και αρνητικές αποχρώσεις. Η μία όψη, λοιπόν, είναι η διαχείριση κερδών ως μια πρακτική αξιοποίησης των επιλογών καθώς και της ευελιξίας, που προσφέρει το πλαίσιο λογιστικής διαχείρισης, ώστε να απεικονιστεί η πληροφόρηση των διευθυντών για τις μελλοντικές χρηματοροές της, ενώ κατά μια άλλη όψη, την αρνητική, η διαχείριση κερδών θεωρείται ότι αποτελεί μια πρακτική αλχημειών για την παραπλάνηση που μπορεί να φτάσει σε σημείο εξαπάτησης των ενδιαφερομένων μερών (*McNichols, M. F., 2000*).

Επομένως, η διαχείριση κερδών πραγματοποιείται όταν οι διοικούντες, βάσει της προσωπικής τους κρίσης, παρεμβαίνουν στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, παρεμβάσεις οι οποίες μπορεί να αφορούν τη χρήση αλχημειών λογιστικών, ώστε να παραπλανηθούντα ενδιαφερόμενα μέρη, αναφορικά με τις οικονομικές επιδόσεις της εταιρείας ή διενεργώντας σκόπιμες συναλλαγές, ώστε να μεταβάλλουν τις οικονομικές καταστάσεις. Η χειραγώγηση, λοιπόν, των κερδών είναι η σκόπιμη παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, ώστε να επέλθει η επίτευξη των στόχων που η διοίκηση έχει θέσει. Συνήθως, ο κύριος σκοπός της διοίκησης εντοπίζεται στην εξομάλυνση των αποτελεσμάτων διαχρονικά, προκειμένου η διακύμανση των κερδών της να σταθεροποιηθεί και να μειωθεί και να βελτιωθεί η έξωθεν εικόνα της εταιρείας. Στο πλαίσιο αυτό αναφοράς, εντάσσεται και η παρέμβαση με σκοπό να επηρεάσει τα συμβατικά αποτελέσματα, τα οποία εξαρτώνται από τα λογιστικά μεγέθη της εταιρείας. Παράδειγμα του τελευταίου είναι η παραποίηση των αποτελεσμάτων με σκοπό την αποφυγή αυξημένης φορολογίας ή άντληση χρηματοδότησης.

Στις εικόνες 3 και 4 παρατίθενται οι συνέπειες της διαχείρισης κερδών στο κόστος κεφαλαίου και στην κεφαλαιαγορά, καθώς και η μέση διαχείριση κερδών εταιριών χωρών παγκοσμίως.

Εικόνα 3 Συνέπειες της διαχείρισης κερδών στο κόστος κεφαλαίου και στην κεφαλαιαγορά

Εικόνα 4 Μέση διαχείριση κερδών εταιριών χωρών παγκοσμίως

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ελεγκτικός κλάδος στην Ελλάδα

4.1 Ορισμός του κλάδου της ελεγκτικής

Ο κλάδος της ελεγκτικής, στη γλώσσα της οικονομικής επιστήμης, είναι ο κλάδος που ασχολείται με τη διατύπωση κανόνων και αρχών, όσον αφορά τη διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων, οι οποίοι στοχεύουν στην εξακρίβωση και επαλήθευση της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όπως παρέχονται από τον κλάδο της λογιστικής (*W.R Meigs, 1977*). Μέσω του ελέγχου, ουσιαστικά, εξάγονται συμπεράσματα και διαμορφώνονται απόψεις και γνώμες αναφορικά με την ορθή ή μη παρουσίαση των αποτελεσμάτων χρήσεως της ελεγχόμενης μονάδας στις αντίστοιχες λογιστικές καταστάσεις καθώς και της χρηματοοικονομικής θέσης, σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές αρχές. Ως βασικοί σκοποί του ελέγχου αναφέρονται τα εξής :

-Πρόληψη, παράλληλα με τη διερεύνηση και εντοπισμό και καταστολή αθέλητων λογιστικών λαθών ή και ηθελημένων (απατών).

-Αξιολόγηση της παράθεσης και της σύνταξης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων, όντας κατατοπιστικά στοιχεία για την εν γένει πορεία της επιχείρησης, και εν συνεχεία ανάλυση, σχολιασμός και έγκριση της πιστότητας του συνόλου των οικονομικών καταστάσεων.

-Στάθμιση των πιθανοτήτων ικανοποίησης των απαιτήσεων της επιχείρησης, ώστε να σχηματιστούν οι σωστές προβλέψεις.

4.1.1 Υποκείμενο ελέγχου

Ο ελεγκτής είναι το υποκείμενο του ελέγχου, καθώς είναι επιφορτισμένος με τον προγραμματισμό και με τη διενέργεια της όλης ελεγκτικής διαδικασίας. Οι ελεγκτές, όντας απαραίτητα όργανα για την εξασφάλιση της ορθολογικής οργάνωσης και της ομαλής οικονομικής διαχείρισης για τη δημόσια και ιδιωτική οικονομία (*W.R Meigs, 1977*), διακρίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς, μια διάκριση που συντελεί στη λεπτομερή εξέταση και στον καθορισμό τόσο των ουσιαστικών όσο και των τυπικών προσόντων που πρέπει να διαθέτουν.

4.1.2 Αντικείμενο ελέγχου

Αντικείμενο είναι ηεκάστοτε περιουσία μιας επιχείρησης – είτε πρόκειται για ατομική, οπότε γίνεται λόγος και για περιουσία του ιδιοκτήτη-επιχειρηματία, είτε για μια επιχείρηση με πολλούς εταίρους, όπου η περιουσία της αποτελείται από οικονομικά αγαθά, υλικά και άυλα – η οποία είναι στοιχείο ενδιαφέροντος για αυτούς που έχουν απαιτήσεις απέναντι στην επιχείρηση και συγχρόνως προσφέρει και πληροφόρηση για την εικόνα της (*W.R Meigs, 1977*).

4.1.3 Ελεγκτική διαδικασία

Η ελεγκτική διαδικασία περιλαμβάνει το πλαίσιο όλων των ενεργειών που καλείται ο ελεγκτής να κινηθεί, εφαρμόζοντας όλες τις κατάλληλες τεχνικές και μεθόδους, βάσει πάντα τόσο της προσωπικής κρίσεως του ελεγκτή όσο και των διαθέσιμων γνώσεων, σε συγκεκριμένες φάσεις ενός ελέγχου (*Κάντζος, Κ., 2006*). Οι ελεγκτικές διαδικασίες, αν και δεν έχουν αναγνωρισθεί επίσημα, ακολουθούν μια μεθοδολογία που συνεπικουρεί μαζί με την κριτική επιλογή και τις γνώσεις σε συγκεκριμένες εξελικτικές φάσεις ενός ελέγχου.

4.2 Ιστορική εξέλιξη της ελεγκτικής

4.2.1 Η διεθνής ιστορική εξέλιξη της ελεγκτικής

Η ελεγκτική ως πρακτική προηγήθηκε της ελεγκτικής επιστήμης. Ιστορικά, δείγματα ελέγχου παρουσιάζονται από τα πρώτα χρόνια της οικονομικής δραστηριότητας του ανθρώπου και ειδικά με την εισαγωγή και μετέπειτα αναγνώριση του χρήματος ως μέσο διεξαγωγής οικονομικών συναλλαγών, ως μονάδα μέτρησης αξιών και ως απόθεμα πλούτου, κρίθηκε επιτακτική η ανάγκη εφαρμογής μέτρων ελέγχου κατά τις συναλλαγές (Παπάς, Α., 1999).

Ο θεσμός των ελεγκτών και η ελεγκτική με τη σημερινή μορφή, αναπτύχθηκαν στη Μεγάλη Βρετανία, όπου το 1862 αναγνωρίστηκε πολύ νωρίτερα από τα άλλα κράτη η σπουδαιότητα του ελέγχου, θεσπίζοντας το νομοθετικό πλαίσιο αυτής. Στην Ελλάδα ο ελεγκτικός μηχανισμός απέκτησε τη θεσμοθετημένη μορφή του στα μέσα της δεκαετίας του 1950.

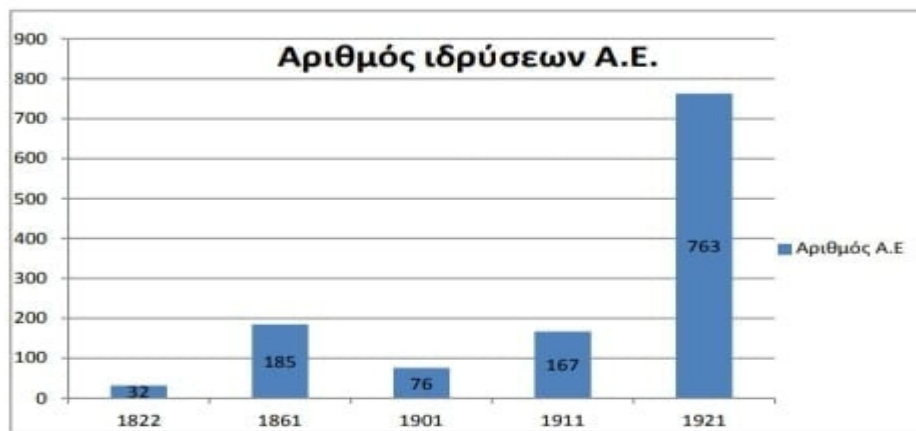
Η παγκοσμιοποίηση με τις δυναμικές διαστάσεις που παρουσιάζει ως φαινόμενο καθιστά εξίσου δυναμική τόσο την Ελεγκτική όσο και την εργασία των ελεγκτών λειτουργώντας καταλυτικά στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα (Καραμάνης, Κ., 2008). Η Ελεγκτική, πλέον, με την απελευθέρωση των αγορών και της οικονομικής δραστηριότητας του κράτους, αποκτά έναν ρόλο ιδιαίτερης σημασίας αλλά και έναν τίτλο σημαντικού θεσμικού παράγοντα, αποτελώντας παράγοντα εγγύησης για την εύρυθμη λειτουργία της ελεύθερης οικονομίας.

4.2.2 Η ιστορική εξέλιξη της Ελεγκτικής στην Ελλάδα

4.2.2.1 Εμφάνιση ελεγκτικού επαγγέλματος (1918)

Στην Ελλάδα, η εμφάνιση του ελεγκτικού επαγγέλματος ταυτίζεται με τη δημιουργία των ανώνυμων εταιριών (Α.Ε), κατά την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης το 19ο αιώνα.

Οι πρώτες ελληνικές Α.Ε ήταν κυρίως τραπεζικές και ασφαλιστικές. Ο αριθμός τους αυξήθηκε σημαντικά με τη πρόοδο της εκβιομηχάνισης, στις αρχές του 20ου αιώνα, εξαιτίας της μετατροπής μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων σε Α.Ε. για οικονομικούς λόγους, κάτι που φαίνεται αναλυτικά και στο παρακάτω γράφημα (Καραμάνης, Κ., 2008):

Εικόνα 5 Αριθμός Α.Ε. την εκατονταετία 1822-1921

Με την αύξηση αυτή, η λογιστική παρακολούθηση των εταιριών καθίσταται απαραίτητη, απόρροια της οποίας ήταν να υπάρξει σταδιακά προσπάθεια ρυθμιστικής παρέμβασης του κράτους το 1889, 1896, 1910 και 1913, μια προσπάθεια που έπεφτε στο κενό επανειλημμένως. Αυτή η αποτυχία συνέβαινε κυρίως λόγω επιχειρηματικών συμφερόντων της εποχής, παρεμποδίζοντας σημαντικά τον αποτελεσματικό έλεγχο από το κράτος.

Η πρώτη ουσιαστική παρέμβαση από το κράτος για τη διαχείριση της ελεγκτικής ήταν με το νόμο 1348/1918. Βασικός σκοπός του νόμου αυτού ήταν η προστασία από την απάτη και τη κερδοσκοπία. Με το συγκεκριμένο νόμο περιήλθαν όλες οι Α.Ε. κάτω από στενή κρατική εποπτεία. Ήταν ένα επείγον μέτρο και παρά τις δημόσιες αντιδράσεις, είχε αρκετά αποτελέσματα, λειτουργώντας μάλιστα ως καταλύτης ενός πληρέστερου νομοθετήματος περί Α.Ε, του νομού 2190/1920. Ο νόμος 2190/1920, όντας προσεκτικά μελετημένος, ρυθμίζει μέχρι και σήμερα τη λειτουργία της Α.Ε., συμπεριλαμβάνοντας όλες τις βασικές διατάξεις του νόμου 1348/1918 και καθορίζοντας μία σειρά θεμάτων όπως τη διοίκηση της Α.Ε., τη σύστασή της, τη σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου κ.ά.

Με το άρθρο 36, ειδικά, καθιερώθηκε η ιδιότητα των ελεγκτών των Ανώνυμων Εταιριών και ορίστηκε ότι ο ισολογισμός κάθε Α.Ε πρέπει να ελέγχεται από τουλάχιστον δύο ελεγκτές, καθορίζοντας παράλληλα τα δικαιώματα των ελεγκτών όπως είναι η πρόσβαση σε κάθε εταιρικό βιβλίο (Καραμάνης, Κ., 2008). Αυτοί οι ελεγκτές όπως ρητά ορίζει το εν λόγω άρθρο διορίζονται από την ετήσια γενική συνέλευση των μετόχων.

4.2.2.2 Οργάνωση ελεγκτικού επαγγέλματος (1930)

Εκείνη την εποχή οι ελεγκτές, λόγω έλλειψης απαιτούμενων τεχνικών γνώσεων, δεν πραγματοποιούσαν έλεγχο βάσει των ικανοτήτων τους. Όλο αυτό καθιστούσε τον έλεγχο των Α.Ε. ως μια εντελώς τυπική πράξη και πολλές φορές φάνταζε ειρωνική απέναντι σε Πολιτεία και μετόχους, οδηγώντας το σύστημα ελέγχου σε ολική αποτυχία. Ο διορισμός στη θέση των ελεγκτών ατόμων προερχόμενων από οποιοδήποτε επάγγελμα και ανεξαρτήτως μόρφωσης ήταν, ως έναν βαθμό, μονόδρομος, καθώς απουσίαζαν οι κατάλληλες οργανωτικές δομές για τη σύσταση του επαγγέλματος, ενώ και ο ίδιος ο νομοθέτης παρέλειψε να προσδιορίσει ρητά τα προσόντα, επαγγελματικά και επιστημονικά, του ελεγκτή. (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., 2017). Επιπροσθέτως, ενισχυτικός παράγοντας της σοβαρής εξάρτησης του ελεγκτή από τον ελεγχόμενο υπήρξε ο διορισμός και η αμοιβή του ελεγκτή από τη διοίκηση της ίδιας της εταιρίας. Όλη αυτή η κατάσταση οδήγησε σε νέα κρατική νομοθετική παρέμβαση με το νόμο 5076/1931, ο οποίος προέβλεπε τη δημιουργία Σώματος Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΛ),

εκτός από κάποιες αλλαγές στο προηγούμενο σύστημα κρατικής εποπτείας αυτών των εταιριών. Η λειτουργία του εν λόγω σώματος είχε τα εξής χαρακτηριστικά :

-Ο νόμος όριζε τον αριθμό των ελεγκτών.

-Η αμοιβή του ελέγχου καθοριζόταν με αντικειμενικά κριτήρια από το Εποπτικό Συμβούλιο.

-Το Σώμα διοικούνταν από ένα διοριζόμενο από το κράτος άτομο, ενώ στο Εποπτικό Συμβούλιο θα υπήρχε εκπρόσωπος των υπό έλεγχο εταιριών.

Η προσπάθεια σύστασης του ΣΟΛ, παρά τις νομοθετικές αυτές ρυθμίσεις, εκείνη την εποχή απέτυχε λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης που επηρέασε και την ελληνική οικονομία. Παράλληλα, η πολιτική αστάθεια που προκαλούνταν από τις συνεχείς εκλογικές αναμετρήσεις δεν δημιουργούσαν τις προϋποθέσεις εκείνες ώστε να εδραιωθεί ένα ανεξάρτητο ελεγκτικό όργανο (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., 2017).

4.2.2.3 Η ίδρυση του ΣΟΛ (1950)

Με την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων τον πρώτο λόγο στα τεκταινόμενα στην Ελλάδα ανέλαβαν οι Βρετανοί από τις πρώτες ευρωπαϊκές χώρες που ασχολήθηκαν σε βάθος και ανέπτυξαν αποτελεσματικά την ελεγκτική. Η ύπαρξη εταιριών ισχυρής κεφαλαιακής δομής ήταν αναγκαία για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και επιτεύχθηκε μέσω του τετραετούς προγράμματος δανεισμού ΔΟΣ. Για την αξιοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος, όμως, καθώς απαιτούσε ανώτερο επίπεδο λογιστικής γνώσης, η Ελληνική Κυβέρνηση χρησιμοποίησε μια ομάδα Βρετανών Ορκωτών Ελεγκτών που εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1946. Χάρη σε αυτήν την ομάδα τέθηκαν στόχοι, όπως η επίτευξη υποστήριξης και συνεργασίας από Πανεπιστήμια ή Σώματα Ορκωτών Ελεγκτών του Ηνωμένου Βασιλείου ή των Ηνωμένων Πολιτειών και η ίδρυση του Σώματος Ελλήνων Δημοσίων Λογιστών με τη βοήθεια της Ελληνικής Κυβέρνησης.

Το 1947, οι Βρετανοί παραχώρησαν τη θέση τους στις ΗΠΑ, καθώς από το σχέδιο Marshall¹¹ και την αμερικάνικη χρηματοδότηση που πραγματοποιήθηκε η ανοικοδόμηση της χώρας. Παρά ταύτα οι Αμερικανοί λόγω της ελληνικής συμφωνίας συνέχισαν να χρησιμοποιούν τους Βρετανούς Ελεγκτές ένα χρόνο αργότερα.

Το έτος 1949 η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να προχωρήσει στη δημιουργία του ΣΟΛ, συστήνοντας για αυτό το λόγο επιτροπή με σκοπό την υποβολή προτάσεων προς αυτή την κατεύθυνση. Στην επιτροπή συμμετείχαν Έλληνες ανώτεροι κρατικοί λειτουργοί και η ομάδα Βρετανών ορκωτών λογιστών. Ωστόσο, καθώς υπήρξε σύγκρουση απόψεων μεταξύ των Βρετανών και των Ελλήνων τεχνοκρατών, η επιτροπή δυσκολεύτηκε στο να καταλήξει σε κοινές προτάσεις (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., 2017). Η σύσταση του Σώματος υπό κρατική εποπτεία συμφωνήθηκε στο τέλος του ίδιου έτους. Στις 21 Απριλίου 1955 γεννήθηκε το ελεγκτικό επάγγελμα με το Νομοθετικό Διάταγμα 3329/1955.

Ιδρύθηκε το ΣΟΛ, διευκολύνοντας το κράτος στην εξυπηρέτηση τόσο των στρατηγικών όσο και των πολιτικών του στόχων. Το κράτος, έχοντας έναν ημικρατικό ελεγκτικό φορέα για ιδιωτικές εταιρείες στη φαρέτρα του, μπορούσε να αντιμετωπίσει καλύτερα τα υψηλά επίπεδα φοροδιαφυγής και επομένως τα οξύτα δημοσιοοικονομικά προβλήματα. Μάλιστα, το άρθρο 6 του νόμου 3329/1955 προέβλεπε τη σταδιακή μετατροπή του σε αυτοδιοικούμενο οργανισμό.

4.2.2.4 Οργάνωση και εξέλιξη του ΣΟΛ (1980)

Καθώς το ΣΟΛ αποτελούσε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, η σχέση που συνέδεε όλα του τα μέλη με αυτό δεν ήταν σύμβαση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου, αλλά σχέση Δημοσίου Δικαίου και υπαγόταν από το σταθερό Κρατικό Έλεγχο του σημερινού Υπουργείου Οικονομικών (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., 2017).

Θεωρητικά η αρμοδιότητα του ξεπερνούσε αυτή του τακτικού ελέγχου των Α.Ε., εφόσον σκοπός του ΣΟΛ ήταν η άσκηση διαχειριστικού ελέγχου σε κάθε οικονομική οντότητα της χώρας. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, ελεγκτικό του έργο ήταν

¹¹Πρόκειται για ένα πρόγραμμα οικονομικής στήριξης και ανάκαμψης, με σκοπό την ανοικοδόμηση της Ευρώπης, η οποία ακόμα προσπαθούσε να γιατρέψει τις πληγές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ωστόσο, το «Σχέδιο Μάρσαλ» αποδείχθηκε πως ήταν η μεγαλύτερη και πιο επιτυχημένη επιχείρηση των ΗΠΑ να επέμβουν στην ευρωπαϊκή οικονομική πολιτική.

περιορισμένο και αφορούσε κυρίως ελέγχους οργανισμών του δημοσίου. Το 1986 στη δικαιοδοσία/έλεγχο του ΣΟΛ υπάγονταν οι Α.Ε αυτές που υπερέβαιναν για δύο συνεχόμενες φορές δύο από τα εξής κριτήρια:

-μέσος όρος απασχολούμενου προσωπικού 50 άτομα

-σύνολο ενεργητικού 400.000.000 δραχμές

-σύνολο κύκλου εργασιών 800.000.000 δραχμές

Αργότερα επιβλήθηκαν ειδικοί νόμοι που καθόριζαν ότι κάθε Α.Ε μπορούσε προαιρετικά να ζητήσει τον έλεγχο των Ορκωτών Λογιστών και μετά από καιρούπήχθησαν στον έλεγχο του ΣΟΛ όλες οι εισηγμένες Α.Ε στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (περίπου 80).

Ανώτατο όργανο διοίκησης του ΣΟΛ ήταν το Εποπτικό Συμβούλιο (ΕΣ). Το συμβούλιο αυτό, διοριζόμενο από το κράτος, ήταν πενταμελές, λειτουργούσε ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή και αποφάσιζε για όλα τα ζητήματα που είχαν σχέση με επαγγελματικές εξετάσεις, πρόσληψη προσωπικού κ.ά..

4.2.2.5 Δημιουργία ΣΟΕΛ (1992)

Κατά τη διάρκεια του 1960 και μετά την ίδρυση του ΣΟΛ, έντονες διαμάχες υπήρχαν για την αγορά των υποχρεωτικών ελέγχων. Στο χώρο των ελεγκτικών, πλην του ΣΟΛ, δραστηριοποιήθηκαν άλλες δύο επαγγελματικές ενώσεις, το ΕΠΕΛ και το ΣΕΛΕ. Ωστόσο, το ΣΟΛ όταν τέθηκε μπροστά στην ενσωμάτωση των άλλων δύο στο επάγγελμα και επομένως στις όποιες επιθέσεις των ανταγωνιστών του, κατάφερε να ανταπεξέλθει με ταυτόχρονη αύξηση της δικαιοδοσίας του.

Η πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων άρχισε να αλλάζει ως προς την απελευθέρωση των αγορών στα τέλη της δεκαετίας του 1980, υπό την επιρροή των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας, όπου η εν λόγω απελευθέρωση είχε ήδη πραγματοποιηθεί. Το ελληνικό ελεγκτικό επάγγελμα ευθυγραμμίστηκε με τον τρόπο οργάνωσης του διεθνούς ελεγκτικού επαγγέλματος και το 1990 πραγματοποιήθηκε η απελευθέρωση. Με το Π.Δ. 286/1992, το Σεπτέμβριο του 1991, καταργήθηκε το ΣΟΛ ως ΝΠΔΔ και ορίστηκε η ίδρυση και λειτουργία μιας νέας επαγγελματικής οργάνωσης, του ΣΟΕΛ., θέτοντας νέους κανόνες ως προς το επάγγελμα του ελεγκτή ενώ

ταυτόχρονα εκσυγχρονίστηκε και ο Κώδικας Δεοντολογίας. Εισήχθησαν νέα πρότυπα και όλων αυτών η απόρροια ήταν ηκαλύτερευση τόσο του τρόπου ελέγχου των λογαριασμών και των διαδικασιών όσο και των αποτελεσμάτων ελέγχου (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., 2017). Όσον αφορά τις πραγματοποιηθείσες αλλαγές στην οργάνωση και δομή του επαγγέλματος μετά τις παρεμβάσεις μπορούν να συγκεντρωθούν στις εξής:

-Οι υπό έλεγχο επιχειρήσεις ως προς την επιλογή του ορκωτού ελεγκτή έχουν πλήρη ελευθερία.

-Παρά το γεγονός ότι, τυπικά και σύμφωνα με το νόμο, απαγορεύεται η διαπραγμάτευση, η αμοιβή του ελέγχου προσδιορίζεται μετά από συμφωνία ελεγκτή και ελεγχόμενου.

-Το σύνολο των αναγνωρισμένων ελεγκτών μπορούν να παρέχουν ελεγκτικό έργο είτε οργανωμένα είτε ατομικά και αποτελούν μέλη της επαγγελματικής ένωσης του ΣΟΕΛ.

Η σύσταση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών (Σ.Ο.Ε) υλοποιείται επίσημα το 1993. Αργότερα, μετονομάστηκε σε Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ). Το Σ.Ο.Ε.Λ., ως συλλογικό σώμα, αποτελείται από επαγγελματίες ελεγκτές οι οποίοι χαρακτηρίζονται από ανεξαρτησία προσωπική και λειτουργική και εγγράφονται σε δημόσιο βιβλίο το ειδικό Μητρώο (Καραμάνης, Κ., 2008). Τόσο η λειτουργία όσο και η σύσταση του εν λόγω σώματος συνδέονται άμεσα με το έργο άσκησης ελέγχου, του σχετικού με την οικονομική διαχείριση, των πάσης φύσεως (δηλαδή ανεξαρτήτως της νομικής τους φύσης) δημοσίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων και οργανισμών από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, τους ελεγκτές, οι οποίοι ασκώντας το έργο τους σύμφωνα με τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και την κοινοτική νομοθεσία και τα διεθνώς αναγνωρισμένα Ελεγκτικά Πρότυπα, ενεργούν πάντα με διαφάνεια και με γνώμονα την υπευθυνότητα, ώστε τα πορίσματα των διενεργουμένων ελέγχων είναι έγκυρα και αξιόπιστα (Καραμάνης, Κ., 2008).

4.3 Διάκριση Ελεγκτικής

Η Ελεγκτική διακρίνεται αρχικά σε ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Στον ιδιωτικό τομέα γίνεται επιπλέον διάκριση σε εξωτερικούς ανεξάρτητους ελεγκτές και εσωτερικούς, ενώ στο δημόσιου υπάρχουν μόνο οι κρατικοί ελεγκτές.

4.3.1 Εξωτερική Ελεγκτική

Όσο μεγιστοποιείται η πολυπλοκότητα των οικονομικών σχέσεων και κυριαρχούν τάσεις συγκεντρωτισμού-συγχωνεύσεων και επομένως γιγάντωσης των οικονομικών μονάδων, τόσο περισσότερο κρίνεται αναγκαία η συγκρότηση και οργάνωση του εξωτερικού ελέγχου έχοντας ένα σαφώς οριοθετημένο θεσμικό πλαίσιο (Παπάς, Α., 1999). Όλο αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο εξωτερικός έλεγχος στις περισσότερες οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες να θεωρείται ένα είδος λειτουργήματος και όχι ένα απλό επάγγελμα.

Ο εξωτερικός έλεγχος έχει ως σκοπό τη διαπίστωση της αξιοπιστίας των ισχυρισμών της διοίκησης για τη νομιμότητα, την ποιότητα, συνέπεια και πληρότητα των παρεχόμενων λογιστικών πληροφοριών από τον ελεγκτή. Αυτός ο έλεγχος ανταποκρίνεται σε αναγκαιότητες και προϋποθέσεις του σωστού εξωτερικού ελέγχου, όπως είναι η ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα, η διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας ευρέως χρησιμοποιούμενων χρηματοοικονομικών στοιχείων, η συγκέντρωση τεκμηρίων επαληθεύσεων και διαπιστώσεων, η επαγγελματική δεοντολογία και επομένως η άσκηση εύλογης ελεγκτικής ικανότητας και υπευθυνότητας.

Ο εν λόγω ελεγκτής δεν έχει κανενός είδους εξάρτηση υπαλληλική ή άλλου είδους προς την επιχείρηση που καλείται να ελέγξει. Ενεργεί, δηλαδή, εντελώς ανεξάρτητα κατά τη διάρκεια του έργου του, λειτουργώντας αδέσμευτα προς την υπό έλεγχο οικονομική μονάδα - κατά συνέπεια δεν επηρεάζεται από τη διοίκηση της.

4.3.2 Εσωτερική ελεγκτική

Ο εσωτερικός ελεγκτής σχετίζεται με μίσθωση εργασίας με την οικονομική οντότητα, για την οποία έχει επιφορτιστεί να προσφέρει υπηρεσία. Η υπηρεσία που προσφέρει,

ως υπάλληλος της εταιρίας, είναι κυρίως προληπτικού χαρακτήρα και συνίσταται στην παρακολούθηση και έλεγχο των λογιστικών καταχωρήσεων και διαχειριστικών πράξεων, με σκοπό την άμεση επισήμανση σφαλμάτων, θελημένων ή αθέλητων, καθώς και αντικανονικών και παράνομων ενεργειών (W.R Meigs, 1977). Ο εσωτερικός ελεγκτής σχεδιάζει, υιοθετεί και εφαρμόζει μέτρα ελέγχου, συμβάλλοντας με τη σειρά του στην πιο αποτελεσματική διοίκηση της επιχείρησης. Τα συγκεκριμένα μέτρα αποσκοπούν στη γενική ενθάρρυνση και παρακολούθηση της άμεσης εφαρμογής από το προσωπικό των εντολών της διοίκησης, στη συστηματική διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων και στην προστασία του ανθρώπινου δυναμικού και του κοινού της επιχείρησης, στη διαρκή συμμόρφωση της διοίκησης προς τους νόμους και τις αρχές, που διέπουν τη λειτουργία της επιχείρησης

4.3.3 Κρατική Ελεγκτική

Στην Κρατική Ελεγκτική περιλαμβάνονται όλοι οι έλεγχοι που διενεργούν οι κρατικοί και ημικρατικοί φορείς. Οι σημαντικότεροι έλεγχοι που υπάγονται στο πλαίσιο της Κρατικής Ελεγκτικής είναι ο έλεγχος ο διενεργούμενος από την εφορία σε φορολογία φυσικών και νομικών προσώπων και αφορά την αναζήτηση ή επαλήθευση του φορολογητέου εισοδήματος των υποκειμένων, ο έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους ως προς τους λογαριασμούς στο δημόσιο τομέα καθώς και στους δήμους και κοινότητες και τις δαπάνες που πραγματοποιούνται με ενίσχυση από πόρους Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ο έλεγχος από την Τράπεζα Ελλάδος που πραγματοποιείται τόσο σε νομισματικά όσο και σε πιστωτικά ζητήματα (Κάντζος, Κ., 2006).

Εν κατακλείδι, και οι δύο μορφές ελέγχου, η Κρατική και η ιδιωτική, αναζητούν πληροφορίες και πραγματοποιούν επαληθεύσεις διαδικασιών ή μεγεθών. Η Κρατική ελεγκτική είναι συνήθως αρκετά συνοπτική και δεν ακολουθεί γενικώς παραδεκτά λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα, συγκριτικά με την εξωτερική (Κάντζος, Κ., 2006). Οι επιμέρους κατηγορίες της Ελεγκτικής και ο τρόπος λειτουργίας τους συνοπτικά αναπαρίστανται στην εικόνα 5.

Εικόνα 6 Οι επιμέρους κατηγορίες της Ελεγκτικής

4.4 Αποδέκτες αποτελεσμάτων ελέγχου

Οι ωφελούμενοι από τους ελέγχους στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων, που διενεργούνται από τους ελεγκτές, είναι πάρα πολλοί, εκμεταλλευόμενοι τις πληροφορίες που προκύπτουν. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις, στην πράξη, ενημερώνουν, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, τους τρίτους και τουλάχιστον μια φορά το χρόνο σχεδιάζουν και καταθέτουν εκθέσεις/απολογισμούς όπως οι λογιστικές καταστάσεις και τις δημοσιοποιούν. Πρόκειται για καταστάσεις, οι οποίες αποτελούν πηγές πληροφοριών σχετικές με τα αποτελέσματα των εργασιών της επιχείρησης και τη χρηματοοικονομική θέση που κατέχει. Επιπλέον μέσω των καταστάσεων προκύπτει η έμμεση πληροφόρηση τόσο για τις προοπτικές εξέλιξης, όσο και για την ικανότητα της να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της και να τηρεί τις όποιες δεσμεύσεις της έναντι τρίτων (Παπάς, Α., 1999).

Σε αυτό το σημείο ελέγχου έρχεται ο εξωτερικός ελεγκτής, ο οποίος καλείται να ελέγξει την αξιοπιστία ή μη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, διενεργώντας τον έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων. Στο τέλος του ελέγχου διατυπώνει το τελικό συμπέρασμα και εκφέρει γνώμη για το βαθμό αξιοπιστίας αυτών των καταστάσεων, αλλά και για τις προοπτικές της επιχείρησης. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 1),

καταγράφονται ποιοι είναι εκείνοι που αντλούν πληροφορίες μέσα από τον εν λόγω έλεγχο (Κάντζος, Κ., 2006).

1	Μέτοχοι (τωρινοί και μελλοντικοί) & επενδυτές διάφοροι
2	Πιστωτικά ιδρύματα
3	Προμηθευτές/Πιστωτές
4	Πελάτες
5	Προσωπικό
6	Ανταγωνιστές
7	Κεντρική εξουσία
8	Τοπική εξουσία
9	Άλλες επίσημες αρχές
10	Εργατικά συνδικάτα
11	Επαγγελματικές οργανώσεις
12	Το κοινό
13	Χρηματοοικονομικοί αναλυτές και σύμβουλοι
14	Ακαδημαϊκοί και ερευνητές

Πίνακας 1 Οι χρήστες των πληροφοριών ελέγχου σε μια επιχείρηση

4.5 Προσόντα και ευθύνη ελεγκτή

Το επάγγελμα του ελεγκτή εμπεριέχει κάποιες προϋποθέσεις και προσόντα που πρέπει να διαθέτει και να τηρούνται. Αυτά αφορούν τον Κώδικα Δεοντολογίας που ελέγχει τα όρια ανεξαρτησίας του επαγγέλματος, την εισαγωγή του στο επάγγελμα, και τέλος την ευθύνη του ελεγκτή τόσο προς τρίτους όσο και στην ελεγκτική εταιρία που ανήκει. Συγκεκριμένα, αναφορικά με τα προσόντα του ελεγκτή, όπως ορίζεται από το Άρθρο 6 του ν. 3693/2008 ΕΛΤΕ και το ΣΟΕΛ, Ασκούμενος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής ορίζεται όποιος επιθυμεί να ασκήσει το ίδιο επάγγελμα, εφόσον:

-Έχει την ελληνική ιθαγένεια ή είναι Έλληνας ομογενής ή υπήκοος κράτους - μέλους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και έχει μόνιμη κατοικία στην Ελλάδα και

-Έχει λευκό ποινικό μητρώο.

Επιπροσθέτως, για τη χορήγηση επαγγελματικής άδειας νόμιμου ελεγκτή σε φυσικό πρόσωπο, θα πρέπει το πρόσωπο του υποψηφίου να συγκεντρώνει τις παρακάτω προϋποθέσεις:

Επιτυχής ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως έχει θεσπιστεί, για την εισαγωγή του σε ανώτατης εκπαίδευσης εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Απόκτηση των αναγκαίων θεωρητικών γνώσεων (μεταξύ των οποίων Νομοθετικές ρυθμίσεις και πρότυπα, Γενικές Αρχές Λογιστικής και Λογιστικά Πρότυπα κ.ά.) στα γνωστικά αντικείμενα του άρθρου 8 του παρόντος νόμου. Οι γνώσεις του υποψηφίου αποδεικνύονται με την επιτυχία του υποψηφίου στις επαγγελματικές εξετάσεις, οι οποίες είναι επιπέδου (ή ισοδυνάμου επιπέδου) τέλους πανεπιστημιακών σπουδών, όπως αναφέρονται στο άρθρο 7 του νόμου.

Τέλος, απαιτείται, όπως προβλέπεται από το άρθρο 10 του νόμου, η ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης.

4.6 Κώδικας Δεοντολογίας

Υπάρχουν αρχές, τις οποίες ο επαγγελματίας οφείλει να ακολουθεί, ανεξάρτητα από την επαγγελματική υπηρεσία που προσφέρεται είναι οι ακόλουθες :

-Ακεραιότητα (integrity): πρόκειται για την ευθύτητα, εντιμότητα και δικαιοσύνη ως προς την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών και γενικότερα τις επαγγελματικές σχέσεις του επαγγελματία ελεγκτή.

-Αντικειμενικότητα (objectivity): Ο επαγγελματίας ελεγκτής οφείλει να είναι αμερόληπτος και χωρίς προκατάληψη, χωρίς να υπηρετεί συγκεκριμένα συμφέροντα ή να επηρεάζεται από άλλους. Με άλλα λόγια οφείλει η αντικειμενικότητα της κρίσης του να μείνει ανεπηρέαστη.

-Εχεμύθεια (confidentiality): Ο ελεγκτής οφείλει να ενεργεί λειτουργώντας εχέμυθα, σχετικά με τις πληροφορίες που λαμβάνει και προκύπτουν κατά την διάρκεια εκτέλεσης της εργασίας του. Τις δε πληροφορίες αυτές δεν πρέπει να αποκαλύπτει, εκτός αν πρόκειται για νομικό ή επαγγελματικό του δικαίωμα ή υποχρέωση να το κάνει. Ομοίως, δεν πρέπει να χρησιμοποιεί τις γνώσεις αυτές είτε για ίδιον όφελος είτε για όφελος τρίτων.

-Επαγγελματική ικανότητα και επιμέλεια (professional competence and due care): Οι επαγγελματικές υπηρεσίες του επαγγελματία ελεγκτή πρέπει να προσφέρονται με την απαιτούμενη ικανότητα και επιμέλεια. Οφείλει να συντηρεί τις γνώσεις και δεξιότητές του σε επίπεδο τέτοιο, ώστε ο πελάτης του να λαμβάνει άριστης ποιότητας υπηρεσίες, βάσει των τρέχουσων εξελίξεων στη νομοθεσία, στην πράξη, στις τεχνικές και σε ό,τι αφορά τα επαγγελματικά πρότυπα.

-Επαγγελματική συμπεριφορά (professional behaviour): Τέλος, οφείλει να ενεργεί με τρόπο που αρμόζει τόσο στην καλή φήμη όσο και την κοινωνική θέση του επαγγέλματος, αποφεύγοντας συμπεριφορές που θα δυσφημήσουν το επάγγελμα.

4.7 Ανεξαρτησία ελεγκτή

Η ανεξαρτησία του ελεγκτή έγκειται στη διενέργεια του υποχρεωτικού ελέγχου, κατά τη διάρκεια της οποίας ο ελεγκτής οφείλει να παραμείνει ανεπηρέαστος, κάτι που ισοδυναμεί με χαρακτηριστικό βαρύνουσας σημασίας διαχρονικά. Η ανεξαρτησία, ως έννοια, έχει δύο διαστάσεις (Καραμάνης, Κ., 2008):

-Την ανεξαρτησία στη σκέψη (independence of mind): πρόκειται για τη νοητική και ψυχική κατάσταση, η οποία επιτρέπει στον ελεγκτή να ενεργεί με αντικειμενικότητα, ακεραιότητα και επαγγελματικό σκεπτικισμό¹² καθώς και να παραμένει στην πράξη

¹²Πρόκειται για ένα συλλογικό τρόπο σκέψης ο οποίος επιτάσσει ουσιαστικά στον επαγγελματία να προβαίνει στη λήψη σημαντικών αποφάσεων και σε σχετικές αξιολογήσεις, έχοντας ένα σχετικό βαθμό αμφιβολίας για την εγκυρότητα των ελεγκτικών τεκμηρίων που έχει συγκεντρώσει.

ανεπηρέαστος από διάφορους παράγοντες, που το μόνο που θα μπορούσαν είναι να θίξουν την επαγγελματική του κρίση.

-Την ανεξαρτησία στην εμφάνιση (independence in appearance): εμνηνώντας την εν λόγω διάσταση, μπορεί να ειπωθεί ότι ο ορκωτός ελεγκτής αποφεύγει την εμπλοκή σε καταστάσεις και γεγονότα σημασίας τέτοιας, που θα οδηγούσαν ένα τρίτο άτομο, λογικά σκεπτόμενο και με γνώση των σχετικών πληροφοριών στην εξαγωγή συμπερασμάτων όσον αφορά την ακεραιότητα ή την αντικειμενικότητα και για τον αυτή τίθεται υπό αμφισβήτηση ή έχει πληγεί.

Το Π.Δ 226 ορίζει ρητά ως προς την ανεξαρτησία ότι οι ελεγκτικές εταιρίες και κοινοπραξίες πρέπει να διαθέτουν πλήρη προσωπική και επαγγελματική ανεξαρτησία σε σχέση με τον ελεγχόμενο ή φυσικό ή νομικό πρόσωπο καθώς και επαρκή δύναμη σε ελεγκτικό προσωπικό για την καλή και έγκαιρη εκτέλεση των αναλαμβανόμενων ελέγχων (Παπάς, Α., 1999). Οι διαδικασίες, ώστε να εξασφαλιστεί η ζητούμενη ανεξαρτησία του ελεγκτή σε μεγάλο βαθμό είναι οι εξής:

-Επιλογή ελεγκτή: Η διοίκηση μιας επιχείρησης διορίζει έναν ορκωτό ελεγκτή για τη διενέργεια τακτικού ελέγχου μέσω άμεσης ή έμμεσης επιλογής του.

Στην άμεση επιλογή, ο διορισμός του ελεγκτή πραγματοποιείται εφόσον αρχικά η ίδια η διοίκηση προτείνει σε μια εταιρία ελεγκτών ή κοινοπραξία το διορισμό συγκεκριμένων ελεγκτών και η πρόταση γίνεται δεκτή.

Στην περίπτωση της έμμεσης επιλογής, η διοίκηση επιλέγει μια εγγεγραμμένη στο Μητρώο ελεγκτών εταιρία ή κοινοπραξία για τον έλεγχο. Κατόπιν αυτού, η ευθύνη του ελέγχου ανατίθεται σε έναν τουλάχιστον ελεγκτή και τον αναπληρωματικό του.

-Ανάθεση ελέγχου: Η εταιρία ή κοινοπραξία πρέπει να γνωστοποιήσει στην επιχείρηση, της οποίας τον έλεγχο έχει αναλάβει, καθώς και στο εποπτικό συμβούλιο του Σ.Ο.Ε. αφενός τις ώρες απασχόλησης των ελεγκτών ώστε να ολοκληρωθεί το ελεγκτικό τους έργο, αφετέρου το όνομα του ορκωτού ελεγκτή ή τα αντίστοιχα των ελεγκτών, οι οποίοι έχουν επιφορτιστεί με το συγκεκριμένο έλεγχο.

-Αμοιβές ελεγκτών: Ο νομοθέτης καθιέρωσε διαδικασίες καθορισμού της αμοιβής τους βάσει των ωρών απασχόλησής τους και παράλληλου καθορισμού των ωρών αυτών για την εξασφάλιση της επαγγελματικής ανεξαρτησίας τους και την αποφυγή δημιουργίας κλίματος αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ ελεγκτών.

Συγκεκριμένα το τροποποιημένο άρθρο 18 του ΠΔ. 226 ορίζει:

-Το Εποπτικό Συμβούλιο,ετησίως, καθορίζει τόσο τις ελάχιστες ώρες υλοποίησης του τακτικού ελέγχου της κάθε επιχείρησης καθώς και το ανώτατο όριο απασχόλησης κάθε ορκωτού ελεγκτή. Επιπροσθέτως, το Εποπτικό Συμβούλιο είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση των τιμολογούμενων αμοιβών, ενώ παράλληλα ερευνά οιαδήποτε περίπτωση έκπτωσης. Τέλος στο Εποπτικό συμβούλιο του Σ.Ο.Ε. γίνεται η γνωστοποίηση κάθε διαφοροποίησης του μέσου ενιαίου ωρομισθίου.

-Ο ορκωτός ελεγκτής υποβάλλει στο Εποπτικό Συμβούλιο ανάλυση των ωρών απασχόλησης τόσο του ίδιου, όσο και του βοηθητικού στο ελεγκτικό έργο προσωπικού, που χρειάστηκαν ώστε να ολοκληρωθεί ο συγκεκριμένος τακτικός έλεγχος. Ως προς τις ώρες απασχόλησης στον ίδιο έλεγχο του ορκωτού ελεγκτή και του λοιπού προσωπικού του το οριζόμενο από το νομοθέτη σύνολο.

-Ως προς την αμοιβή του ελέγχου, αυτή δεν πρέπει να υπερβαίνει το ένα δέκατο του συνόλου των εσόδων που η εταιρία άντλησε μέσω της παραγωγής της κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δωδεκάμηνης διαχειριστικής περιόδου.

Οι παραπάνω διαδικασίες παριστάνονται στην εικόνα 6.

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό που ενισχύει την ανεξαρτησία του ελεγκτή είναι ο καθορισμός του ασυμβίβαστου του επαγγέλματος. Πιο συγκεκριμένα, το Π.Δ. 226 ορίζει το επάγγελμα του ελεγκτή ασυμβίβαστο προς :

α)την ιδιότητα του εμπόρου

β)του δημοσίου υπαλλήλου ή υπαλλήλου Ν.Π.Δ.Δ ή του συμβολαιογράφου ή δικηγόρου

γ)του διαχειριστή Ε.Π.Ε. ή διοικητικού συμβούλου Α.Ε

δ)οποιαδήποτε έμμισθη υπηρεσία σε ιδιωτική επιχείρηση ή οργανισμό και σε Ν.Π.Ι.Δ.

ε)το δανεισμό της ελεγχόμενης εταιρίας ή την παροχή εγγυήσεων υπέρ αυτής και αντιστρόφως ή ακόμα την απόκτηση μετοχών αυτής από τον ελεγκτή, ο οποίος είναι επιφορτισμένος με το έργο του ελέγχου αυτής και

στ)την τήρηση λογιστικών βιβλίων.

Εικόνα 7 Οι διαδικασίες προώθησης της ανεξαρτησίας των ελεγκτών

4.8 Η ευθύνη του ελεγκτή

4.8.1 Αστική ευθύνη

Όταν γίνεται λόγος για ευθύνη των ελεγκτών, η αναφορά γίνεται για ατομική ευθύνη, έστω και αν ο έλεγχος διενεργήθηκε από δύο ή περισσότερους ελεγκτές (Καζάντζης, Χ., 2006) και καταλογίζεται μόνο εφόσον έχει σημειωθεί παράβαση καθήκοντος, πταισματή ζημία. Η πλημμελής εκπλήρωση ή η μη εκπλήρωση της υποχρέωσης, που έχει αναλάβει ο ελεγκτής ώστε ο έλεγχος να διεξάγεται με επιμέλεια, συνιστά παράβαση των όρων της σύμβασης (Καζάντζης, Χ., 2006).

Ο ορκωτός ελεγκτής, πέραν του ότι πρέπει να ασκεί τα καθήκοντα του βάσει των προαναφερθείσων αρχών, επιπλέον τα ασκεί με εύλογη συνέπεια αν:

-Ακολουθεί τα ελεγκτικά πρότυπα και τους κανόνες και οδηγίες, όπως αυτά ορίζονται από το ΣΟΛ¹³.

-Συγκεντρώνει αποδεικτικά στοιχεία και κατόπιν τα εξετάζει και τα διερευνά εμπειριστατωμένα ώστε να είναι ικανός στην αξιολόγησή τους ως προς την αποδεικτική τους ισχύ με ιδιαίτερη προσοχή.

¹³Σ.Ο.Λ. = Συνεργαζόμενοι Ορκωτοί Λογιστές

-Η άσκηση του ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων υλοποιείται από τον ελεγκτή με ευθύτητα και καλή πίστη, ενώ φροντίζει και οι συνεργάτες του να επιδεικνύουν την ανάλογη εύλογη επιμέλεια.

Σύμφωνα με το άρθρο 37 ν.4449/2017, το συνολικό ύψος της αποζημίωσης όλων των ζημιωθέντων από συγκεκριμένο ελεγκτικό έργο, σε περίπτωση παράβασης καθήκοντος, δεν μπορεί να υπερβεί το δεκαπλάσιο της αμοιβής για το έργο αυτό. Όπως προβλέπεται, αναφορικάγια την καταβολή της αποζημίωσης, την ευθύνη την έχουν εξίσου και εις ολόκληρο οι μέτοχοι ή ιδιοκτήτες, καθώς και τα μέλη των διοικητικών - διαχειριστικών οργάνων της ελεγκτικής εταιρίας ή οποιασδήποτε συνδεδεμένης οντότητας, εφόσον αποδειχθεί ότι η ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα του ελεγκτή τέθηκε σε κίνδυνο.

Η μη συμμόρφωση επιφέρει αναστολή της άδειας άσκησης επαγγέλματος μέχρι να διαπιστωθεί από την Ε.Λ.Τ.Ε.¹⁴ η συμμόρφωση.

4.8.2 Ποινική ευθύνη

Η ποινική ευθύνη του ελεγκτή έγκειταιστην παράβαση του καθήκοντός τουως προς την εχεμύθεια, τη μη παράνομη θεώρησης των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων και τη δήλωση κολλημάτος διορισμού του ως ελεγκτή(Καζάντζης, Χ., 2006).Ειδικότερα και σύμφωνα με το άρθρο 63β ν.2190/1920:

-όσοι θεώρησαν ως νόμιμο ,υπολογισμό που καταρτίσθηκε παρά τις διατάξεις του καταστατικού και του νόμου, ακόμα και λόγω αμέλειας,

-όσοι εν γνώσει τους συνέταξαν ή ενέκριναν ισολογισμό ενάντια στις διατάξειςτου νόμου και του καταστατικού,

-όσοι επιχείρησαν τη διανομή τόκων ή κερδών προς τους μετόχους,με οποιοδήποτε κίνητρο, από πραγματικά κέρδη που δεν είχαν ληφθεί,

-όσοι αμέλησαν ή αρνήθηκαν να συμμορφωθούν σύμφωνα με το κατώτατο όριο δεκαπενθήμερης προθεσμίας από τη πρόσκληση που έκανε η εποπτική αρχή,

¹⁴Ε.Λ.Τ.Ε. = Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου

-όσοι εκ προθέσεως παρέλειψαν, κατά παράβαση του νόμου, να συγκαλέσουν Γενική Συνέλευση.

Για όλα τα παραπάνω προβλέπεται για τον ελεγκτή ποινή φυλάκισης μέχρι τριών μηνών και με χρηματική ποινή κατ' ελάχιστον χιλίων ευρώ ή με μία από τις ποινές που ορίζει το σχετικό άρθρο.

4.8.3 Πειθαρχική ευθύνη

Η πειθαρχική ευθύνη, όπως στοιχειοθετείται και ορίζεται και στο άρθρο 20 του Π.Δ. 226/92, αφορά όλα τα μέλη του ΣΟΛ εφόσον:

-αποδειχθεί η από μέρους τους διαπραγμάτευση της αμοιβής του υποχρεωτικού ελέγχου και γενικά επιδεικνύουν ανάρμοστη συμπεριφορά

-ασκούν πλημμελώς τα καθήκοντα τους

-αποδειχθεί από μέρους τους οποιαδήποτε παράβαση του νόμου ή των δεοντολογικών κανόνων ή κανονιστικής διάταξης, που αναφέρονται τόσο στην επαγγελματική του κατάσταση, όσο και στις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή.

Ο ελεγκτής που έχει υποπέσει σε πειθαρχικό παράπτωμα παραπέμπεται στο Τριμελές Πειθαρχικό συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ.¹⁵, αφού έλθει η απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου. Αν εκεί διαπιστωθεί η ενοχή του εγκαλούμενου ελεγκτή, μπορούν να επιβληθούν οι ποινές της επίπληξης, της προσωρινής παύση έως και 6 μήνες, της οριστικής παύσης, επιβολή προστίμου ύψους μέχρι 1.000.000 €.

Σύμφωνα πάλι με το ν.3148/2003 του εποπτικού φορέα της Ε.Λ.Τ.Ε, οι πειθαρχικές ποινές που επιβάλλονται από το Πειθαρχικό Συμβούλιο είναι η σύσταση, η επίπληξη, η προσωρινή αναστολή άσκησης του επαγγέλματος μέχρι ένα έτος, η οριστική διαγραφή από τα μητρώα του Σ.Ο.Ε.Λ. και η επιβολή προστίμου ύψους μέχρι 50.000€.

¹⁵Σ.Ο.Ε.Λ. = Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

4.9 Εταιρική Διακυβέρνηση

Μια έννοια άμεσα συνυφασμένη με το ελεγκτικό κομμάτι μιας επιχείρησης και δη με τον εσωτερικό έλεγχο είναι αυτή της εταιρικής διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα ως εταιρική διακυβέρνηση ορίζεται η αρχή βάσει της οποίας σχηματίζονται και οργανώνονται αποτελεσματικά συστήματα εσωτερικού ελέγχου για την καλύτερη και αποδοτικότερη λειτουργία των επιχειρήσεων. Μέσω αυτής εξετάζεται ο ρόλος, αποσαφηνίζοντας δικαιώματα και υποχρεώσεις εκ μέρους των διάφορων φορέων στη διακυβέρνηση της επιχείρησης. Επιπλέον εξετάζονται και οι επιπτώσεις τους στη μελλοντική προοπτική και απόδοση.

Οφείλει να υπάρξει σωστός προγραμματισμός και σχεδιασμός κατάλληλων μηχανισμών παρακολούθησης, που θα εφαρμοστούν, ώστε ο έλεγχος της επιχείρησης να οδηγήσει στην αποδοτική και ορθολογική χρήση των παραγωγικών της πόρων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται προστασία των μετόχων της κατά κύριο λόγο αλλά και όσων έχουν νομικό συμφέρον.

4.9.1 Μέρη του Συστήματος Εταιρικής Διακυβέρνησης

Τα μέρη που αποτελούν το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης είναι οι μέτοχοι, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τα εκτελεστικά και τα μη εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου, οι συνεργαζόμενοι με την εταιρία και όσοι έχουν νόμιμο συμφέρον σε αυτήν (stakeholders), οι Ελεγκτικές Επιτροπές και ο Εσωτερικός Έλεγχος (Alexakis Christos, Balios D., Papagelis G., Xanthakis M., 2006).

Ως προς τους μετόχους, η συμμετοχή τους στις Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων είναι το βασικό τους δικαίωμα και υποχρέωση, προκειμένου να ενημερώνονται για τις δραστηριότητες της εταιρίας. Η Γενική συνέλευση παίρνει σημαντικές αποφάσεις για τον τρόπο κατανομής των κερδών και εγκρίνει χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι εταιρίες πρέπει να μεταχειρίζονται ισότιμα όλους τους μετόχους χωρίς να τους

διακρίνουν βάσει του πόσες μετοχές έχει ο καθένας και να τους ενημερώνουν εγκαίρως και επαρκώς για θέματα όσον αφορά τις λειτουργικές εργασίες τις αποφάσεις κλπ.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων και είναι επιφορτισμένα με τη διοίκηση της εταιρίας. Πρόκειται για όργανα, των οποίων οι ενέργειες πρέπει να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και ίση μεταχείριση προς τους μετόχους και τους άλλους ενδιαφερομένους, όντας παράλληλα και υπεύθυνα για τη διαχείριση κινδύνων καθώς και για την αποφυγή τους.

Τα εκτελεστικά διοικητικά - διευθυντικά στελέχη ακούν την διοίκηση της εταιρίας και διαχειρίζονται τους πόρους της εταιρίας στις επιμέρους δραστηριότητές της όπως το μάρκετινγκ, οι πωλήσεις και τα πληροφοριακά συστήματα.

Ο ρόλος των μη εκτελεστικών μελών είναι σημαντικός για τη λειτουργία του Διοικητικού Συμβουλίου καθώς λόγω της μη εξαρτημένης σχέσης τους με τις λειτουργίες και δραστηριότητες της εταιρίας παρέχουμε μεγαλύτερη αντικειμενικότητα τη γνώμη τους στις κρίσιμες αποφάσεις και στη χάραξη ορθής στρατηγικής (Alexakis Christos, Balios D., Papagelis G., Xanthakis M., 2006). Μπορούν, επιπρόσθετα, να αναλάβουν ευθύνη για την παρακολούθηση των πραγματικών συγκριτικά με τα προϋπολογισθέντα αποτελέσματα, αλλά και για την επισκόπηση της απόδοσης που έχουν τα διευθυντικά στελέχη, βάζοντας τις βάσεις μια καλής εταιρικής διακυβέρνησης. Επιπλέον τα μη εκτελεστικά μέλη διαβλέπουν αν και κατά πόσο το Διοικητικό Συμβούλιο έχει εγκαθιδρύσει τα κατάλληλα συστήματα προφύλαξης των ενδιαφερόντων της εταιρίας, απομακρύνοντας παράλληλα την πιθανότητα συγκρούσεων εξαιτίας των προσωπικών συμφερόντων των εκτελεστικών στελεχών (Alexakis Christos, Balios D., Papagelis G., Xanthakis M., 2006) Γενικά, πάντως, το να δρουν ανεξάρτητα τα Διοικητικά Συμβούλια, να επανδρώνονται από επαρκή αριθμό μη εκτελεστικών μελών, αφού χαρακτηρίζονται από αυτή την ανεξαρτησία αποτελεί καλή πρακτική εταιρικής διακυβέρνησης.

Δικαιώματα έχουν και οι stakeholders, δηλαδή οι συνεργαζόμενοι με τις επιχειρήσεις και όσοι έχουν συμφέρον που συνδέεται άμεσα με αυτές. Οι καλές πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης απαιτούν, λοιπόν, από τις εταιρίες να τα δέχονται και να τα κάνουν σεβαστά. Τέτοια είναι τα δικαιώματα εργαζομένων, πελατών ή προμηθευτών. Σε περίπτωση που τα αιτήματα, που εμπίπτουν στο πλαίσιο των δικαιωμάτων, δε γίνονται σεβαστά θα πρέπει να δίνεται αποζημίωση σε αυτούς. Αυτό σημαίνει ότι οι

stakeholders θα πρέπει να ενημερώνονται εκτενώς για αυτά τους τα δικαιώματα αλλά και για τις υποχρεώσεις, που επίσης πηγάζουν εξ αυτών.

Αναφορικά με τις Ελεγκτικές Επιτροπές, βασικός σκοπός τους είναι να διαπιστώσουν τη διενέργεια εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων στις εταιρίες, μέσα σε ένα πλαίσιο με όρια τη νομιμότητα και το ανεπηρέαστο της διαδικασίας, διασφαλίζοντας ταυτοχρόνως την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ Διοικητικού Συμβουλίου και ελεγκτικών οργάνων. Κύρια αρμοδιότητα της Ελεγκτικής Επιτροπής είναι πρώτα από όλα η διασφάλιση της ορθής λειτουργίας του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου της εταιρίας, μέσα από τον οποίο επέρχεται και η επιβεβαίωση αξιόπιστων χρηματοοικονομικών αναλύσεων (Μούζουλας Σ.Α., 2003). Η λειτουργία της πρέπει πάντοτε να είναι προς όφελος όλων των μετόχων και των άλλων άμεσα ενδιαφερομένων για την εταιρία, δηλαδή προς όλους στους οποίους έχει και την τελική ευθύνη. Έτσι, οι αρμοδιότητες της Επιτροπής όσον αφορά την εταιρική διακυβέρνηση είναι να εξασφαλίζεται η συμμόρφωση της εταιρίας με τις ρυθμιστικές διατάξεις και τους σχετικούς νόμους και να διατηρεί ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου, το οποίο θα λειτουργεί αποτελεσματικά και προς τη σωστή κατεύθυνση, όπως αυτή περιγράφηκε παραπάνω. Μια πρόσθετη αρμοδιότητα της Ελεγκτικής Επιτροπής έγκειται στην απαίτηση από τον διευθυντή εσωτερικού ελέγχου της εταιρίας να αναφέρει σε έγγραφη μορφή το εύρος και την έκταση των ελεγκτικών εργασιών που έχει αναλάβει το τμήμα εσωτερικού ελέγχου (Μούζουλας Σ.Α., 2003). Κάτι τέτοιο οφείλει να γίνεται σε τακτικά χρονικά διαστήματα, συνήθως σε ετήσια βάση.

Όπως αναλύθηκε στον εσωτερικό έλεγχο, σκοπός του είναι η επίτευξη των καθορισμένων κατά το στάδιο της λειτουργίας του προγραμματισμού αντικειμενικών σκοπών και στόχων των επιχειρήσεων. Για την αξιολόγηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, το σύστημα εταιρικής διακυβέρνηση ορίζει ως υπεύθυνη, μια υπηρεσία σχετική ανεξάρτητη μέσα στην ίδια την επιχείρηση. Η διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου επισκοπεί, επιβλέπει, συγκεντρώνει πληροφορίες και στοιχεία, αξιολογεί και συμβουλεύει τη διοίκηση της εταιρίας για το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου της επιχείρησης, ενώ συγχρόνως επισημαίνει τυχόν κινδύνους που ήδη δημιουργούν προβλήματα ή απειλούν την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της εταιρίας (Μούζουλας Σ.Α., 2003). Η διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου, αφού τελειώσει με το έργο επισήμανσης αυτών των κινδύνων, στη συνέχεια θα συμβουλέψει και θα προτείνει λύσεις, εντός του νομικού πλαισίου φυσικά, στο πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν,

χωρίς όμως ιδιαίτερα από τα στελέχη της να παίρνει μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται η αμεροληψία της.

4.9.2 Χρησιμότητα εταιρικής διακυβέρνησης

Η χρησιμότητα της εταιρικής διακυβέρνησης συγκεντρώνεται σε δύο κύρια σημεία.

Το πρώτο αφορά τη λογοδοσία προς τους μετόχους εκ μέρους του διοικητικού συμβουλίου και των διαχειριστών της εταιρίας αναφερόμενο στη μεγιστοποίηση των κερδών και της αγοραίας αξίας της μετοχής, καθιστώντας τους ως υπεύθυνους της πορείας της και ουσιαστικά θέτοντας τους εαυτούς τους υπό κρίση για τις αποφάσεις που έχουν λάβει κατά τη διάρκεια εργασιών και δραστηριοτήτων. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι αυτά εκτελεστικά στελέχη και το διοικητικό συμβούλιο λογοδοτούσαν εκτενώς προς όλους όσους έχουν νόμιμα συμφέροντα προς την εταιρία, εκτός των μετόχων, τότε θα δημιουργούνταν σύγχυση στη λήψη αποφάσεων, καθώς θα θεωρούνταν ότι η κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα θα κινούνταν προς το όφελος μιας ορισμένης ομάδας συμφερόντων (Μούζουλας Σ.Α., 2003).

Το δεύτερο σημείο της καίριας σημασίας που έχει η εταιρική διακυβέρνηση, έγκειται στην έμφαση που δίνεται στη μακροπρόθεσμη μεγιστοποίηση της αγοραίας αξίας της εταιρίας και άρα στην αποτελεσματική επένδυση κεφαλαίων, ωφελώντας το σύνολο της οικονομίας και κατ' επέκταση της κοινωνίας (Μούζουλας Σ.Α., 2003).

Γενικά με το πλέον κατάλληλο πλάνο εταιρικής διακυβέρνησης, υφίσταται μεγαλύτερη εμπιστοσύνη τόσο των κεφαλαιαγορών, όσο και του ευρύτερου επενδυτικού κοινού που μέσω των υψηλότερων αποτιμήσεων εταιρικής αξίας θα διευκολυνθεί η άντληση κεφαλαίων. Κάτι τέτοιο είναι σίγουρο ότι θα επιφέρει αυξημένη αξιοπιστία απέναντι στους προμηθευτές και τους πελάτες και επιπλέον οδηγεί σε σύναψη καλύτερων συμφωνιών.

Όλα τα παραπάνω οδηγούν σε μια λήψη αποφάσεων η οποία δε θα είναι βιαστική και αγχώδης από τα διοικητικά στελέχη και το βασικότερο όλων είναι ότι η αξιοπιστία απέναντι στους πελάτες θα αποτελεί εγγύηση για μια εταιρία.

4.9.3 Η Εταιρική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα

Το ζήτημα της εταιρικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα έγινε θέμα προς σοβαρή συζήτηση το 1998 με πρωτοβουλία του Χ.Α.Α. Τον Απρίλιο του 1999 η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σύστησε την Επιτροπή για την Εταιρική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα, εκφράζοντας το ενδιαφέρον της για τη θεμελίωση και εφαρμογή αποτελεσματικών πρακτικών στις ελληνικές επιχειρήσεις προς την εταιρική διακυβέρνηση.

Σήμερα ο νόμος που ισχύει είναι ο ν.4706/2020. Στο παρόν νομοθετικό πλαίσιο υπάρχει μια έννοια ιδιαιτέρως σημαντική, η Πολιτική Καταλληλότητας. Σύμφωνα με την εν λόγω πολιτική, εισάγεται η ελάχιστη ανά φύλο ποσόστωση (αντιστοιχεί σε 25% των μελών). Ως προς τον έλεγχο, που είναι και το υπό εξέταση ζήτημα της συγκεκριμένης εργασίας, γίνεται ρητή αναφορά στην Επιτροπή Ελέγχου. Ειδικότερα, ορίζεται ότι αντικείμενό της είναι η παρακολούθηση του υποχρεωτικού ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ετήσιων και ενοποιημένων, η επίβλεψη των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας και ο έλεγχος της διαδικασίας επιλογής και της πλήρους ανεξαρτησίας των ορκωτών λογιστών.

Για πρώτη φορά και σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, προβλέπεται η ύπαρξη Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου, τα μέλη της οποίας δεν είναι μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι όμως υπεύθυνο για τον ορισμό του επικεφαλής της Μονάδας. Οποιαδήποτε μεταβολή στο πρόσωπό του γνωστοποιείται, στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εντός 20ημέρου. Στις Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων οφείλει να παρίσταται ο Επικεφαλής της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου και να δίνει αναφορά σε αυτούς για τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει η Μονάδα του. Γενικώς, οι αρμοδιότητες της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου είναι περισσότερο διευρυμένες εν συγκρίσει με αυτές της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, που υπήρχε παλαιότερα και έρχονται πιο κοντά στον εσωτερικό έλεγχο, όπως περιγράφηκε στην αναφορά για αυτόν αλλά και στην αναφορά για την εταιρικής διακυβέρνησης (Κουμεντάκης, Κ., 2020).

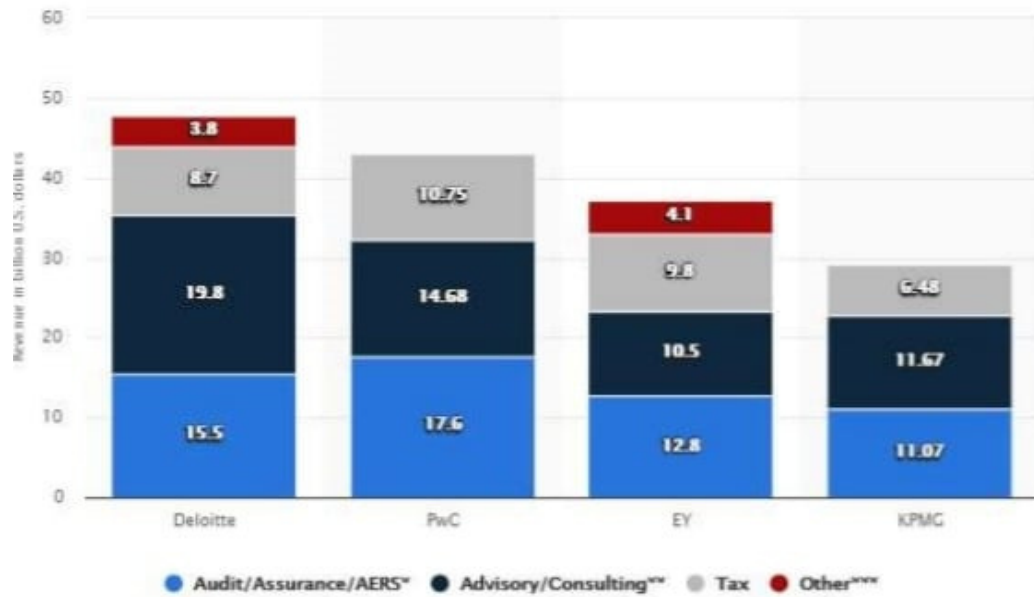
4.10 Οι ελεγκτικές εταιρείες στο εξωτερικό και την Ελλάδα

4.10.1 Οι ξένες ελεγκτικές εταιρείες

Ξεκινώνταςτο ελεγκτικό επάγγελμα με την σημερινή του μορφή, από το Ηνωμένο Βασίλειο προκειμένου να καλύψει την ανάγκη ελέγχου των εταιριών στις βρετανικές αποικίες, ήταν φυσικό επακόλουθο να δημιουργηθούν μεγάλεςελεγκτικές εταιρίες στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτές κατόρθωσαν να αναπτυχθούν ως μεγέθη και τελικά να αναδειχθούν στις μεγαλύτερες του κλάδου τους παγκοσμίως, κάτι στο οποίο συνετέλεσε και το άνοιγμα όλο και περισσότερων περιφερειακών γραφείων (*Bacani, C., 2021*).

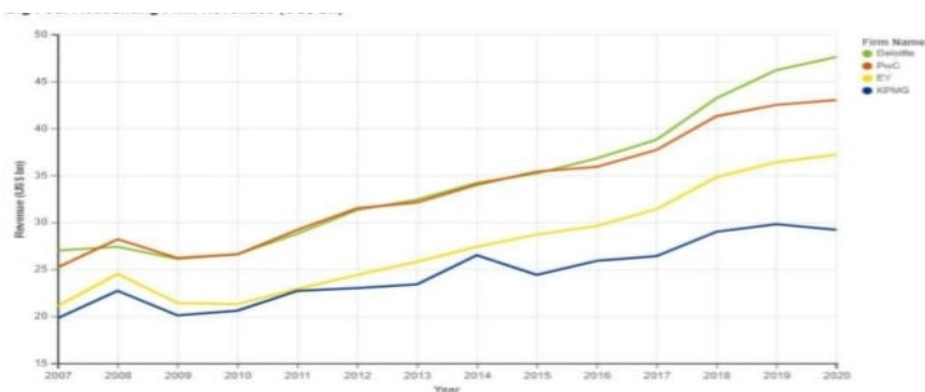
Ερχόμενοι στη σύγχρονη πραγματικότητα, οι κορυφαίες εταιρίες του κλάδου, είναι τέσσερις – εξ ου και ονομάζονται Big 4 στην επαγγελματική καθημερινότητα και στους σχετικούς κλάδους - με αρχική καταγωγή από το Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτέςείναι η KPMG International Limited (KPMG), οι Ernst & Young Global Limited (EY), η Deloitte Touche Tohmatsu Limited (Deloitte), καιη PricewaterhouseCoopers (PWC) (*Bacani, C., 2021*). Μέχρι και το 2002, οι εταιρίες αυτές,με την συμμετοχή της ArthurAndersen, ήταν γνωστές ως Big 5 (*Bacani, C., 2021*). Στη διεθνή αγορά, οι εταιρείες αυτές κατέχοντας το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς των ελέγχων σε εταιρείες, με παράλληλη αύξηση της διεθνούς φήμης τους, και τουδιαρκούς ανταγωνισμού τους, δεν επιτρέπουν σε περιφερειακές εταιρίες να μπουν ανάμεσά τους και να αναπτυχθούν σε παγκόσμιο επίπεδο. Φαίνεται ξεκάθαρα στο επόμενο διάγραμμα ότι οι Big 4 γίνονται ακόμα μεγαλύτερες.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ-ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εξίσωση 1 Το επίπεδο τζίρου και η πηγή των εσόδων της κάθε ελεγκτικής εταιρείας

Πρώτη εμφανίζεται η Deloitte, ακολουθεί η PwC, ενώ σε σχετικά χαμηλότερα επίπεδα κινούνται η EY και η KPMG. Στον επόμενο διαγραμματικό πίνακα, φαίνεται η ανοδική πορεία όλων των εταιριών, παρατηρώντας μάλιστα κάποιος τη σχετικά παρόμοια ανοδική πορεία.

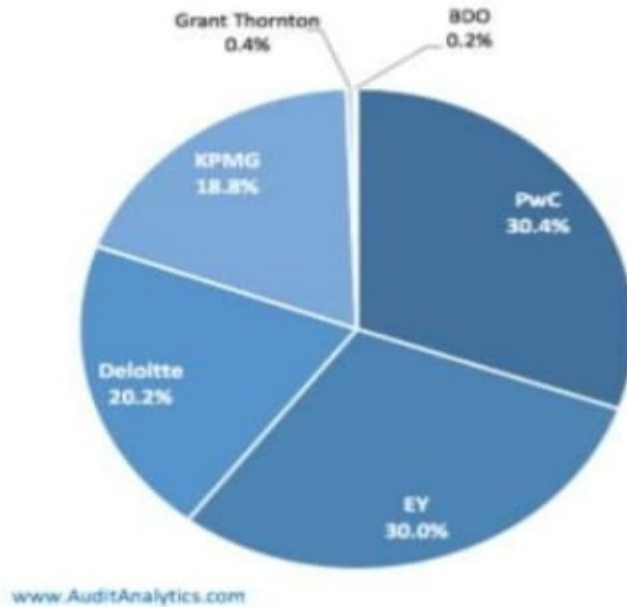

Εξίσωση 2 Η πορεία των εταιριών του Big 4

Παρατηρείται ότι τα επιμέρους μερίδια των εταιριών στην αγορά παραμένουν σχετικά σταθερά, παρά την αύξηση του μεγέθους της. Επομένως, με την ύπαρξη του εξαιρετικά

υψηλού βαθμού συγκέντρωσης, όπως φαίνεται στην παρακάτω διαγραμματική πίτα, τα περιθώρια εισόδου στον κλάδο είναι αμυδρά.

Auditor market share of the S&P 500
The Big Four audit 497 of the S&P 500 companies.

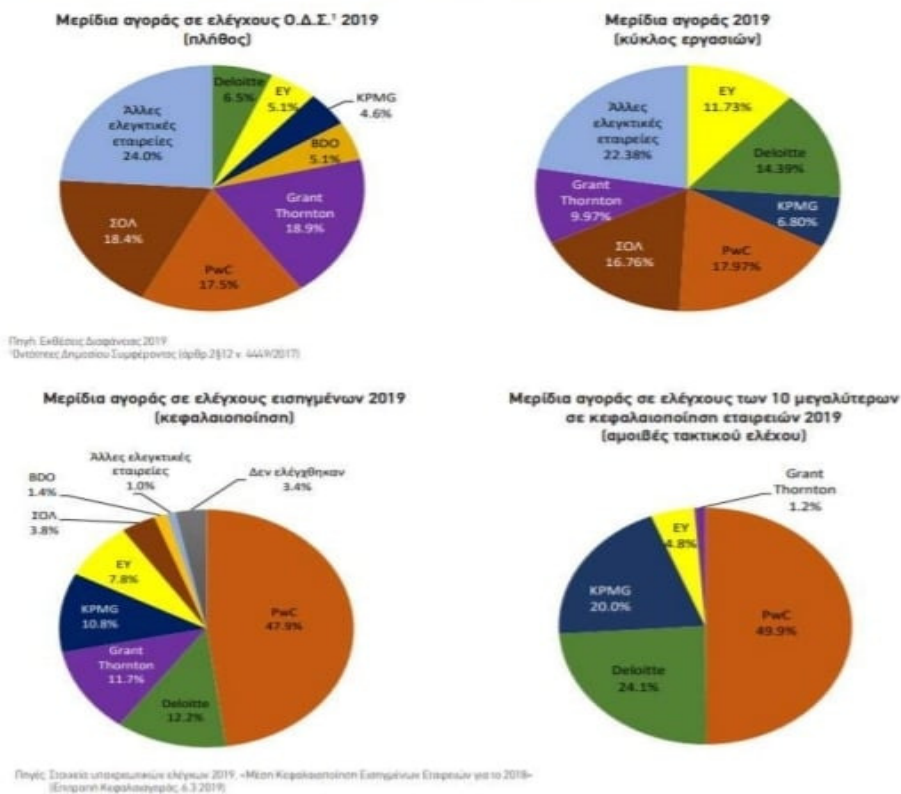
Εξίσωση 3 Τα μερίδια της Big 4 στην αγορά

4.10.2 Οι ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η κατάσταση δε διαφοροποιείται αλλά αντίθετα μοιάζει με αυτή πολλών άλλων χωρών, όπου οι Big 4 έχουν εισέλθει. Εξαιρουμένων της δραστηριοποίησης αυτών των τεσσάρων μεγάλων, δραστηριοποιείται και η ΣΟΛ η οποία χάρη στον ελληνικό χαρακτήρα της διατηρεί υψηλά μερίδια στην εγχώρια αγορά (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., 2017). Επιπλέον υπάρχει και η Grant Thornton, η οποία είναι μικρότερου βεληνεκούς και ως πρόκειται για ξένη ελεγκτική εταιρεία. Ειδική μνεία πρέπει να αφιερωθεί στη BDO, η οποία μέσω μιας σειράς συγχωνεύσεων και εξαγορών άλλων μικρότερων ελεγκτικών εταιρειών, ανελίσσεται ταχύτατα τόσο σε εγχώριο όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται άλλες 46 ελεγκτικές εταιρίες, εκτός αυτών των 7, ανεβάζοντας το συνολικό αριθμό τους στις 53, σύμφωνα με έκθεση της ΕΛΤΕ που διενεργήθη το τρέχον έτος (2021).

Τα πρόσφατα δεδομένα της ελεγκτικής πραγματικότητας στην Ελλάδα, παρουσιάζονται από τις παρακάτω διαγραμματικές πίτες, δημοσιευμένες από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για το 2019.

Μερίδια αγοράς των μεγαλύτερων ελεγκτικών εταιρειών στην Ελλάδα

Εξίσωση 4 Μερίδια αγοράς των ελληνικών ελεγκτικών εταιριών

Ενώ στα προηγούμενα διαγράμματα, ως κυρίαρχος της αγοράς εμφανιζόταν η Deloitte, ως προς την εγχώρια σκηνή η PricewaterCoopersείναι αυτή που έχει μια εμφανώς πιο δυναμική παρουσία. Βάσει μεριδίων αγοράς και σύμφωνα με τις παραπάνω «πίτες», όπως αυτές είναι δημοσιευμένες στην έκθεση του 2019 από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η PwC έρχεται πρώτη με μερίδιο 17,97% και η ΣΟΛ ακολουθεί με ένα μερίδιο που σε ποσοστό είναι κοντά στο 16,76%. Τρίτη, με ποσοστό 14,39% και με χαμηλότερο μερίδιο στο σύνολο της αγοράς, έρχεται η Deloitte. Όσον αφορά τον έλεγχο Οντοτήτων Δημοσίου συμφέροντος η κατάσταση είναι λίγο διαφορετική. Εκεί η Grant Thornton καταλαμβάνει το 18,9% της αγοράς και η ΣΟΛ το 18,4%. Στη διενέργεια των ελέγχων των εισηγμένων στο χρηματιστήριο εταιρειών αλλά και στον έλεγχο των 10 μεγαλύτερων κεφαλαιουχικά εταιρειών η PwC είναι οαδιαμφισβήτητος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Κλάδος Λογιστικής

5.1 Έννοια της Λογιστικής

Όπως συμβαίνει και στην απόδοση ορισμού στην έννοια της Ελεγκτικής, έτσι και για τη Λογιστική η διατύπωση σαφούς ορισμού παρουσιάζει δυσκολίες. Οι δυσκολίες αυτές θα μπορούσε να ειπωθεί ότι έγκεινται στο ότι ο κλάδος αυτός βρίσκεται σε εξέλιξη. Το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών δίνει μια ενδεικτική προσέγγιση στην έννοια της Λογιστικής. Συγκεκριμένα ορίζει ότι Λογιστική είναι η τέχνη η οποία, κατά εύληπτο τρόπο, καταχωρεί, ταξινομεί, κατατάσσει συστηματικά και τέλος αποδίδει συνοπτικά τα γεγονότα, που είναι τουλάχιστον εν μέρει οικονομικού χαρακτήρα και τις συναλλαγές και επεξηγεί τα αποτελέσματα από όλα αυτά.

Στο παρελθόν δινόταν έμφαση στην ανάλυση του τρόπου λειτουργίας και συνδεσμολογίας των διάφορων λογαριασμών, της θέσεως τους στο σύνολο του λογιστικού κυκλώματος, του μηχανισμού της διπλογραφικής μεθόδου. Επιπρόσθετα, η προσοχή έπεφτε και στην τεχνική της κατάρτισεως των οικονομικών καταστάσεων αλλά και στην όλη διαδικασία αυτής (ισολογισμού, λογαριασμού πηγών και χρήσεως κεφαλαίων, ισοζυγίων κ.ά.), μετατοπίζοντας δηλαδή το βάρος στην τεχνική πλευρά.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα παρά το γεγονός ότι άλλοι τομείς παρουσίαζαν αλματώδη πρόοδο, η Λογιστική παρέμεινε σχετικά στάσιμη. Με την εισαγωγή ηλεκτρονικών υπολογιστών στα λογιστήρια των οικονομικών οντοτήτων και τη γενικότερη εξέλιξη στον τομέα της Πληροφορικής και της επικοινωνίας, δόθηκε νέα ώθηση στη Λογιστική με αποτέλεσμα πλέον να είναι ικανή να εξυπηρετήσει τις αυξημένες πλέον απαιτήσεις. Αναλυτικότερα, με την εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών, απαλλάχτηκε ο λογιστής από μεγάλο όγκο εργασίας (που συνήθως ήταν εργασίες ρουτίνας), συμπιέζοντας παράλληλα το κόστος της λογιστικής ενώ συγχρόνως με την ελαχιστοποίηση των λαθών από μέρους τους αυξήθηκε η αξιοπιστία των

αποτελεσμάτων. Έτσι, άρχισε πλέον να δίνεται έμφαση στο ρόλο της Λογιστικής ως σύστημα παροχής πληροφοριών και λήψης αποφάσεων.

Στη σύγχρονη εποχή, η Λογιστική, ως κλάδος, εξυπηρετεί την ανάγκη παροχής πληροφοριών, οι οποίες αποτελούν πολύτιμη «πρώτη ύλη» για τη λήψη ορθών αποφάσεων (Ιγνατιάδης, Α., 1990). Τα θέματα στα οποία η Λογιστική παρέχει σημαντικές πληροφορίες είναι :

-Η διαπίστωση της οικονομικής κατάστασης κλάδων ή οικονομικών μονάδων και κρατών. Τόσο σε κρατικό επίπεδο ή σε επίπεδο ομάδας κρατών διαπιστώνεται και ο τρόπος αλλά και η προτεραιότητα ως προς την κατανομή των διαθέσιμων πόρων.

-Ο προγραμματισμός, βραχυπρόθεσμος και μακροπρόθεσμος, βάσει του οποίου υλοποιείται και η αξιολόγηση των όποιων επιλογών.

Για την ομαλή διαχείριση και την τήρηση των διαδικασιών από την πλευρά της οικονομικής οντότητας, όπως αυτές ορίζονται από το νομοθετικό πλαίσιο, απαραίτητη είναι η εξασφάλιση συνεχούς-περιοδικού ελέγχου (Thacker, R., 1979). Ενώ όπως ειπώθηκε και αναλύθηκε και παραπάνω στην Ελεγκτική, ο συγκεκριμένος έλεγχος, κατά κύριο λόγο, είναι εσωτερικός, ο κλάδος της Λογιστικής παρέχει πληροφορίες που απευθύνονται και σε ενδιαφερόμενους έξω από τον οικονομικό οργανισμό (π.χ. πελάτες, προμηθευτές, κρατικές υπηρεσίες, επιμελητήρια ή ερευνητικά κέντρα).

Βασικές αρχές της Λογιστικής

Οι βασικές αρχές-παραδοχές, όπως έχουν διαμορφωθεί σήμερα, στις οποίες βασίζεται η Λογιστική είναι

Αρχή της αυτοτελούς λογιστικής μονάδας ή οντότητας (Accounting Entity Principle): Οι μονάδες αυτές θεωρούνται οικονομικές οντότητες, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή (ομόρρυθμη εταιρεία, ανώνυμη εταιρεία) και ανεξαρτήτως του φορέα τους. Θεωρώντας κάθε επιχειρηματική μονάδα αυτοτελή λογιστική οντότητα (accounting entity), ταυτοχρόνως θεωρεί ότι έχει τις δικές της υποχρεώσεις, τόσο

έναντι τρίτων, όσο και έναντι των φορέων της καθώς και τα δικά της μέσα δράσεως (Ναούμ Χ., 1994). Το σύστημα των λογιστικών πληροφοριών που δημιουργείται έχει ως επίκεντρο αυτή τη μονάδα καθώς το ίδιο το ενδιαφέρον της Λογιστικής είναι επικεντρωμένο στη λογιστική μονάδα. Παρόλο που οι φορείς των οικονομικών μονάδων τις δημιούργησαν και τις διοικούν, από λογιστικής άποψης θεωρούνται τρίτοι παράγοντες, καθιστώντας την αναγνώριση αυτοτέλειας της λογιστικής μονάδας βασική λογιστική αρχή.

Αρχή της συνέχειας της δραστηριότητας της λογιστικής μονάδας (The continuity or going concern): Λογιστική αρχή αποτελεί και η αποδοχή της συνέχειας δραστηριότητας μιας λογιστικής μονάδας. Η έννοια αυτής της αρχής έγκειται στο ότι η δραστηριότητα της μονάδας θα συνεχιστεί για αρκετό χρονικό διάστημα, τόσο ώστε αφενός να πραγματοποιήσει το σημερινό της πρόγραμμα, αφετέρου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει. Αν από τα στοιχεία που εξάγονται συνάγεται το συμπέρασμα ότι σύντομα μια λογιστική μονάδα θα διακόψει τη δραστηριότητα της για διάφορους λόγους – συνηθέστερος λόγος είναι αυτός της πτωχεύσεως - εφαρμόζονται ειδικές, αντί των συνηθών, λογιστικές διαδικασίες.

Αρχή της περιοδικότητας (Periodicity principle): Το κέρδος ή η ζημία μια επιχείρησης δεν μπορεί να προσδιοριστεί επακριβώς. Η μόνη περίπτωση και φάση όπου μπορεί να συμβεί αυτό είναι η φάση τερματισμού των εργασιών της μονάδας. Είναι εύλογο όμως ότι οι φορείς και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι ως προς την εν λόγω μονάδα χρειάζονται πληροφορίες πριν έρθει το τέλος ζωής της, έστω και αν στερούνται απόλυτης ακρίβειας (Ναούμ Χ., 1994). Η ανάγκη αυτή επέβαλε την τεχνητή διαίρεση σε ίσα χρονικά διαστήματα της ζωής των μονάδων καθώς και τον περιοδικό προσδιορισμό της χρηματοοικονομικής τους καταστάσεως. Η Λογιστική περίοδος (accounting period) βάσει της οποίας συμβαίνει αυτός ο περιοδικός προσδιορισμός συνήθως είναι το ένα έτος.

Αρχή της σταθερότητας της νομισματικής μονάδας (Stability of Monetary unit assumption): Η νομισματική μονάδα που έχει επιλέγει να γίνει αποδεκτή προκειμένου να μπορέσει η Λογιστική να προχωρήσει στη μέτρηση και την καταγραφή παρατηρήσεων και αποτελεσμάτων των διάφορων εργασιών της λογιστικής μονάδας και στη συνέχεια να κατάρτιση λογιστικών καταστάσεων είναι σταθερή όντας η ίδια, δηλαδή, μονάδα που χρησιμοποιείται στις οικονομικές

συναλλαγές των σύγχρονων οικονομιών και ολόκληρης της λογιστικής διαδικασίας. Η σταθερότητα της μονάδας αυτής σημαίνει ότι η αγοραστική της δύναμη παραμένει και όποιοιδήποτε μεταβολές και αν υφίσταται, θεωρούνται ως μη ικανές να προκαλέσουν σημαντική αλλοίωση στα λογιστικά μεγέθη (Ναούμ Χ., 1994).

Αρχή συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα (Thematchingprinciple): Τα έξοδα αναγνωρίζονται, κατά την ίδια λογιστική χρήση, που αναγνωρίζονται και τα σχετιζόμενα με αυτά έσοδα. Επομένως, προηγείται η αναγνώριση των εσόδων και έπεται εκείνη των εξόδων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν αναγνωρίζονται έξοδα, σε περίπτωση που δεν υφίστανται έσοδα. Η συσχέτιση είναι άμεση και έμμεση. Στην άμεση συσχέτιση, αφού τα έξοδα συσχετίζονται με συγκεκριμένα έσοδα, στη συνέχεια αναγνωρίζονται με την αναγνώριση αυτών των εσόδων, ενώ στην έμμεση τα έξοδα, κατά κανόνα, συσχετίζονται με τα συνολικά έσοδα χρήσεως – τα συγκεκριμένα λέγονται και έξοδα περιόδου (periodexpenses).

Αρχή αυτοτέλειας των χρήσεων (Periodicityprinciple): Όταν προσδιορίζεται για μια χρήση το αποτέλεσμα, τότε έσοδα ή έξοδα προηγούμενων χρήσεων ή επόμενων δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, παρά μόνο τα έσοδα και τα έξοδα για τη συγκεκριμένη. Οντας κάθε χρήση ανεξάρτητη από τις άλλες, η αναγνώριση αυτής της ανεξαρτησίας αποτελεί λογιστική αρχή.

Αρχή συνέπειας των λογιστικών μεθόδων (Consistencyprinciple): Μια διαχρονική σύγκριση μεταξύ στοιχείων και μεγεθών άλλων περιόδων έχει αξία, μόνο όταν αυτά απορρέουν από την εφαρμογή των ίδιων λογιστικών μεθόδων και διαδικασιών. Τυχόν μεταβολές, που διαπιστώνονται μεταξύ αυτών μπορεί να οφείλονται σε καθαρά λογιστικές αλλαγές και όχι σε πραγματικές μεταβολές της επιχειρηματικής δραστηριότητας (Ναούμ Χ., 1994). Η συνεπής εφαρμογή των λογιστικών αρχών, και μεθόδων αποτελεί βασική λογιστική αρχή και αποτελεί εχέγγυο ώστε η σύγκριση να μην οδηγήσει στην εξαγωγή εσφαλμένων συμπερασμάτων και στη λήψη λανθασμένων αποφάσεων. Όταν προτιμάται μια νέα μέθοδος καλύτερα εναρμονισμένη στην οικονομική πραγματικότητα, η αρχή αυτή δεν αποκλείει την αλλαγή.

Αρχή της αντικειμενικότητας (Objectivityprinciple): Εγκείται στην αμεροληψία των διάφορων λογιστικών μετρήσεων και στην κατάσταση όπου τα αποτελέσματα που προκύπτουν είναι επαληθεύσιμα, δηλαδή μπορούν να υποστηριχθούν με τα κατάλληλα αποδεικτικά ή δικαιολογητικά έγγραφα. Πλήρης αμεροληψία, δηλαδή να παίρνει

κάποιοι μετρήσεις,οι οποίες δεν επηρεάζονται καθόλου από υποκειμενικές εκτιμήσεις και κρίσεις,δεν μπορεί να επιτευχθεί. Ο λόγος είναι διότι η λογιστική διαδικασία επιτάσσει συχνά για τον προσδιορισμό σημαντικών λογιστικών μεγεθών, όπως είναι οι αποσβέσεις,τη χρησιμοποίηση υποκειμενικών εκτιμήσεων και κρίσεων.

Αρχή της συντηρητικότητας (Conservatismprinciple):Η εν λόγω αρχή υπαγορεύει αυτή τη μέθοδο που έχει τη μικρότερη θετική επίδραση στην καθαρή θέση της μονάδας. Βάσει αυτήςχρησιμοποιείται εκείνη η μέθοδος που αποτιμά στο υψηλότερο πόσο τα έξοδα και τα στοιχεία του παθητικού και στο χαμηλότερο τα έσοδα και τα στοιχεία του ενεργητικού.

Αρχήτηςπλήρουςήεπαρκούςαποκαλύψεως (Adequateorfulldisclosureprinciple):Η αποκάλυψη επαρκών πληροφοριών για την οικονομική δραστηριότητα των μονάδων αποτελεί πηγή σωστής πληροφόρησης εκείνων που ενδιαφέρονται για αυτές τις μονάδες. Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς καθιερώθηκε η αρχή της επαρκούς αποκαλύψεως,μια βασική λογιστική αρχή. Συγκεκριμένα, οι λογιστικές καταστάσεις μιας επιχειρηματικής μονάδας πρέπει να μη καθίστανται παραπλανητικές,κάτι που επιτυγχάνεται με το να περιλαμβάνουν όλες τις αναγκαίες, κατά το λογιστικό δοκούν,πληροφορίες.

Λογιστικά συστήματα

Στη Λογιστική τα βασικά συστήματα που χρησιμοποιούνται είναι τα εξής:

-Απλογραφική μέθοδος ή Απλογραφία (Single-EntryAccounting): Πρόκειται για τη μέθοδο όπου μια μοναδική καταχώρηση του λογιστικού γεγονότος υπάρχει σε ένα λογαριασμό και ένα βιβλίο αυτού. Απευθύνεται σε μικρού μεγέθους οικονομικές μονάδες.Στα μειονεκτήματά της συγκαταλέγεται αφενός ότι όλα τα λογιστικά γεγονότα δεν παρακολουθούνται και αφετέρου δεν εξυπηρετείται ο βασικός σκοπός της Λογιστικής, η παροχή δηλαδή αξιόπιστων πληροφοριών, αφούδεν παρακολουθούνται τα αποτελέσματα που προκύπτουν με λογιστικές εγγραφές (Τσαγκλανάκος, Α, 1980).

Από την άλλη, η ευκολία της χρήσης της και το χαμηλό κόστος είναι τα κύρια πλεονεκτήματά της.

-Διπλογραφία ή Διπλογραφική μέθοδος (Double-Entry Accounting): Στην εν λόγω μέθοδο, ένα λογιστικό γεγονός προκαλεί μεταβολή σε δυο τουλάχιστον λογαριασμούς. Τα πλεονεκτήματά της συγκριτικά με την προηγούμενη μέθοδο είναι πολλά. Καταρχάς, είναι η διευκόλυνση του ελέγχου της διαπίστωσης σφαλμάτων καταχωρήσεων καθώς και της ακρίβειας των συναλλαγών. Επιπρόσθετα, δίνεται η δυνατότητα οικονομικού προσδιορισμού των εξαχθέντων αποτελεσμάτων με λογιστικές εγγραφές, δίνοντας παράλληλα τη δυνατότητα παροχής, συγκέντρωσης και επεξεργασίας πληροφοριών (Τσακλαγκάνος, Α, 1980). Παράδειγμα διπλογραφικής μεθόδου είναι όταν η είσπραξη χρημάτων από πελάτη επηρεάζει δύο λογαριασμούς μειώνοντας-πιστώνοντας το λογαριασμό Πελάτες και αυξάνοντας-χρεώνοντας το λογαριασμό Ταμείο.

Διάκριση λογιστικής

Η διάκριση της λογιστικής γίνεται βάσει διάφορων κριτηρίων, όπως είναι η νομική μορφή της οικονομικής μονάδας, ο κλάδος της δραστηριότητας και ο τομέας της οικονομίας κ.ά. Οι γνωστότεροι κλάδοι της λογιστικής είναι οι εξής (Sizer, J., 1979):

-Χρηματοοικονομική λογιστική (financial accounting) ή Γενική Λογιστική: Είναι ο κλάδος εκείνου του οποίου το αντικείμενο είναι η κατάρτιση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Ένας κλάδος της λογιστικής Αυτός ο κλάδος είναι η

-Λογιστική Κόστους (cost accounting) ή αναλυτική λογιστική εκμεταλλεύσεως: Είναι ο κλάδος, ο οποίος έχει ως αντικείμενο τις τεχνικές και τις διαδικασίες προσδιορισμού του κόστους παραγωγής, μια κοστολόγηση που πραγματοποιείται με την τήρηση λογαριασμών λογιστικής., καλείται

-Φορολογική λογιστική (tax accounting): Πρόκειται για τον κλάδο εκείνο της Λογιστικής που ασχολείται με τον καθορισμό της πολιτικής που ακολουθεί η εκάστοτε

εταιρία για φορολογικούς λόγους, ουσιαστικά δηλαδή μετο φορολογικό σχεδιασμό. Επιπλέον αντικείμενο του συγκεκριμένου κλάδου, είναι η ενασχόληση με τις διαδικασίες εκπλήρωσης των φορολογικών υποχρεώσεων της εταιρίας, βάσει των αποτελεσμάτων τόσο της χρηματοοικονομικής λογιστικής, όσο και της λογιστικής κόστους.

-Ελεγκτική Λογιστική, την οποία ως κλάδο την είδαμε στο κεφάλαιο 4.

Έργο της λογιστικής εκτός των προαναφερθέντων (καταγραφή, ταξινόμηση και ανάλυση των οικονομικών πράξεων που επηρεάζουν μια επιχείρηση), ασχολείται και με τη διαμόρφωση πρότυπων που αφορούν το κόστος παραγωγής, την πρόβλεψη μελλοντικών μεγεθών και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη χρηματοδότηση, καθορίζοντας και τους οικονομικούς στόχους (Sizer, J., 1979). Προσθετικά, ελέγχει την πορεία της επιχειρηματικής δράσης και την κατάρτιση των κάθε είδους προϋπολογισμών, βάσει του οποίου αποφασίζεται επένδυση ή όχι σε νέες τεχνολογίες.

Οι πληροφορίες, που αντλούνται από και για όλες τις παραπάνω δραστηριότητες, προορίζονται κυρίως για τα στελέχη, ταδρώντα στο εσωτερικό περιβάλλον μια εταιρίας, όπως είναι οι manager παραγωγής και πωλήσεων και ο οικονομικός διευθυντής, όντας επιφορτισμένα με το να λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις για την πορεία της επιχείρησης. Η λογιστική, η οποία ασχολείται με την παροχή των απαραίτητων πληροφοριών για την λήψη στρατηγικών και τακτικών αποφάσεων καλείται Διοικητική Λογιστική (management accounting) (Sizer, J., 1979).

Υπάρχουν και άλλοι κλάδοι της λογιστικής (μια διάκριση βασιζόμενη στον τομέα της οικονομίας και τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας), όπως είναι η βιομηχανική, η τραπεζική, η αγροτική λογιστική. Μια άλλη διάκριση είναι η ιδιωτική και η δημόσια λογιστική ή αυτή με βάση την νομική μορφή της επιχείρησης (λογιστική σωματείων-ιδρυμάτων, λογιστική ατομικών επιχειρήσεων, λογιστική εταιρικών επιχειρήσεων).

Βασικές έννοιες της Λογιστικής γλώσσας

5.5.1 Λογαριασμοί

Η λογιστική ταυτότητα είναι η αρχή για την παρακολούθηση των λογαριασμών. Πρόκειται για τη σχέση Περιουσιακή κατάσταση επιχείρησης = Κεφάλαιο + Υποχρεώσεις (προς ιδιοκτήτες και προς τρίτους). Η παρακολούθηση των μεταβολών και της εν γένει συμπεριφοράς όλων των επιμέρους στοιχείων της παραπάνω ταυτότητας πραγματοποιείται μέσω πινάκων των λογαριασμών. Ουσιαστικά μιλώντας για λογαριασμούς, γίνεται λόγος για σημαντική επινόηση λογιστικής υφής ως προς την καταγραφή – η συγκεκριμένη καταγραφή γίνεται σε χρηματικές τιμές - των οικονομικών πράξεων και συναλλαγών (Τσαγκλανάκος, Α, 1980). Στη λογιστική θεωρία, χωρίζονται σε δυο τμήματα, το δεξιό που καλείται πίστωση και το αριστερό χρέωση.

5.5.2 Χρέωση και Πίστωση

Οι λογαριασμοί που παρακολουθούν και αναφέρονται στα περιουσιακά στοιχεία χρεώνονται, δηλαδή η αξία τους αυξάνεται, όταν δημιουργούνται νέα περιουσιακά στοιχεία ή όταν η αξία αυτών αυξάνεται. Αντίθετα, με κάθε μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων προκύπτει και ανάλογη μείωση της αξίας των αντίστοιχων λογαριασμών. Αυτό σημαίνει ότι οι λογαριασμοί πιστώνονται.

Όσον αφορά το δεύτερο μέρος της ταυτότητας, το κεφάλαιο και τις υποχρεώσεις, λειτουργούν αντίστροφα, δηλαδή με κάθε μείωση τους, χρεώνονται, ενώ με κάθε αύξησή τους ή δημιουργία νέων, πιστώνονται.

5.5.3 Ισολογισμός

Ο λογαριασμός, στον οποίο παρουσιάζονται τα στοιχεία της περιουσίας και των υποχρεώσεων μιας οικονομικής μονάδας και αφορούν κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή – αυτή η στιγμή συνήθως είναι στο τέλος της λογιστικής περιόδου - ονομάζεται Ισολογισμός.

Τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης αποτελούν το Ενεργητικό και επιμερίζονται σε πάγια (π.χ. κτίρια, μηχανήματα), σε αποθέματα (π.χ. εμπορεύματα, πρώτες ύλες) και σε απαιτήσεις (π.χ. εισπρακτέες επιταγές, πελάτες).

Στο Παθητικό περιλαμβάνονται όλες οι υποχρεώσεις της εταιρίας προς τους ιδιοκτήτες (π.χ. μη διανεμηθέντα κέρδη χρήσεων) καθώς και οι υποχρεώσεις, κυρίως προς τρίτους (π.χ. δάνεια τραπεζών, προμηθευτές).

Στον ισολογισμό δεν καταγράφονται ούτε τα έσοδα, ούτε τα έξοδα.

5.5.4 Γενική εκμετάλλευση

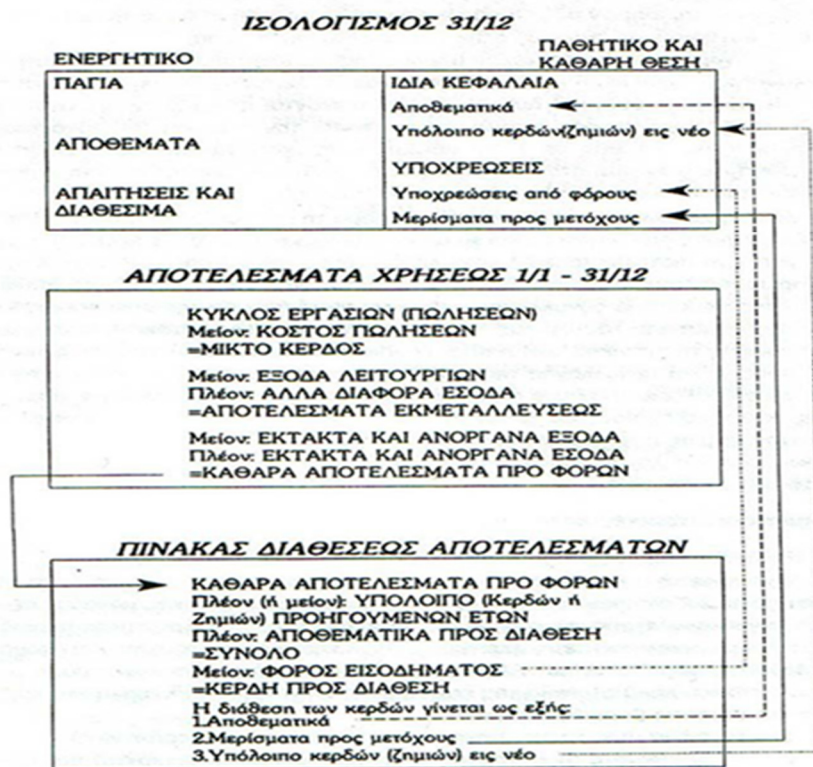
Στο τέλος της περιόδου, τα περισσότερα έσοδα και έξοδα συγκεντρώνονται σε ένα λογαριασμό, τη Γενική Εκμετάλλευση η οποία και συσχετίζει τα έσοδα και τα έξοδα τα οποία προέρχονται είτε από την εκμετάλλευσή της είτε από την παραγωγική δραστηριότητα της. Κατ' αυτόν τον τρόπο προκύπτει το καθαρό αποτέλεσμα εκμετάλλευσης της συγκεκριμένης περιόδου.

5.5.5 Αποτελέσματα χρήσεως

Διάφοροι εξωγενείς παράγοντες, όπως π.χ. μια καταστροφή εγκαταστάσεων λόγω πυρκαγιάς, επηρεάζουν και δημιουργούν διάφορα έσοδα και έξοδα. Πρόκειται για έκτακτα και ανόργανα έσοδα και έξοδα, τα οποία προστίθενται στα οργανικά, στον λογαριασμό Αποτελεσμάτων Χρήσης (Τσαγκλανάκος, Α, 1980). Έτσι προκύπτει το τελικό καθαρό αποτέλεσμα της λογιστικής περιόδου (κέρδος ή ζημία). Ο συνδυασμός των αποτελεσμάτων χρήσης και των καταστάσεων της γενικής εκμετάλλευσης ονομάζεται κατάσταση εισοδήματος.

5.5.6 Πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων

Από το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, προκύπτει το καθαρό αποτέλεσμα, το οποίο και διανέμεται στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου. Μέχρι να πραγματοποιηθεί η διανομή των τυχόν κερδών και η τακτοποίηση των υποχρεώσεων, οι αντίστοιχοι λογαριασμοί αυτών των υποχρεώσεων καταγράφονται στο παθητικό. Σε περίπτωση που υπάρχει ζημία, αυτή καταγράφεται στο παθητικό αρνητικά. Στην επόμενη χρήση συμψηφίζεται με τυχόν κέρδη της επιχείρησης. Αυτή η διανομή παρουσιάζεται στον Πίνακα Διάθεσης Αποτελεσμάτων και υλοποιείται βάσει της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας (Τσαγκλανάκος, Α, 1980). Στην εικόνα 7, παρουσιάζονται όλες οι σχέσεις χρηματοοικονομικών καταστάσεων στο τέλος της λογιστικής περιόδου (στο τέλος του έτους).

Εικόνα 8 Χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας επιχειρηματικής οντότητας και η συσχέτισή τους.

Τυπικά προσόντα του επαγγελματία λογιστή

Τα τυπικά προσόντα που πρέπει να διαθέτει κάποιος, για να ασκεί το εν λόγω επάγγελμα, αφορούν, την ολοκλήρωση σπουδών είτε σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με αντικείμενο τη λογιστική ή τα οικονομικά, είτε σε επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άσκηση του επαγγέλματος για το ορισμένο από το νόμο χρονικό διάστημα.

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει το επάγγελμα, ορίζει ότι τα συγκεκριμένα τυπικά προσόντα συμπληρώνονται από την αναγκαία εκπαίδευση, όπως αυτή παρέχεται από το Ο.Ε.Ε.¹⁶. Η συγκεκριμένη εκπαίδευση περιλαμβάνει την κατάρτιση λογιστών – φοροτεχνικών σε θέματα λογιστικού και φορολογικού χαρακτήρα, μια κατάρτιση που παρέχει όλη την αναγκαία για την άσκηση του επαγγέλματος γνώση και παράλληλα την λεπτομερέστατη ενημέρωση για ό,τι αλλαγές συμβαίνουν στο φορολογικό σύστημα, των οποίων πολλές φορές η συχνότητα με την οποία συμβαίνουν δημιουργούν ζητήματα πολυπλοκότητας στην εφαρμογή τους.

Βέβαια, αυτά δεν είναι αρκετά για να συντελέσουν ώστε ένας επαγγελματίας να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις. Οι συνεχείς νομοθετικές αλλαγές, λόγω των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής, έχουν προάγει τη θέση του λογιστή στην οικονομική ζωή της Ελλάδας, έχοντας πλέον την πλήρη ευθύνη παρακολούθησης των νομοθετικών αλλαγών, που σχετίζονται με τις φορολογικές εξελίξεις. Έτσι εύκολα μετατρέπεται από έναν απλό λογιστή υπεύθυνο για την απλή καταχώρηση λογιστικών γεγονότων σε οικονομικό αναλυτή και σύμβουλο, αναβαθμίζοντας το ρόλο του ως οικονομική μονάδα (Αρτίκης, Γ., 2003). Αυτό συνεπάγεται ότι ο λογιστής πρέπει, πλέον να ξεφύγει από τη στεία, θεωρητική γνώση και να βελτιώσει τις δεξιότητες και τις ικανότητές του, είτε μέσω παρακολούθησης ημερίδων και εξειδικευμένων συνεδρίων είτε μέσω εμπειρικής εμβάθυνσης σε μελέτες όλο και περισσότερων περιπτώσεων, που πραγματεύονται τέτοιου είδους εφαρμοσμένα ζητήματα.

Καθήκοντα λογιστή

¹⁶Το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος

Οι επαγγελματίες λογιστές μπορεί να εργάζονται για μια συγκεκριμένη εταιρεία ή να είναι αυτοαπασχολούμενοι.

5.7.1 Καθήκοντα λογιστή ως αυτοαπασχολούμενου

Παρά το γεγονός της μείωσης θέσεων εργασίας σε πολλούς κλάδους, κυρίως λόγω οικονομικής ύφεσης, στον κλάδο της λογιστικής η προσφορά εργασίας σημείωσε αύξηση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός της μετακίνησης υπηρεσιών, κυρίως φορολογικής φύσεως, αλλά και της εισαγωγής της τεχνολογίας στην οποία δεν υπάρχει η αντίστοιχη εξοικείωση του ελληνικού κοινού. Θεσμοθετήθηκε, επιπροσθέτως, η υποχρεωτική ηλεκτρονική ενημέρωση των υπηρεσιών του κράτους σχετικά με υποχρεώσεις των ιδιωτών και επιχειρήσεων, κάτι που υποχρεώνει το λογιστή να προχωρήσει στην υποβολή τους στις αρμόδιες αρχές μέσω διαδικτύου, πέραν της συμπλήρωσης καταστάσεων και εντύπων. Καθίσταται, λοιπόν, συνυπεύθυνος για αυτές τις πληροφορίες που παρέχονται στο δημόσιο από τους πελάτες κάτι που η νομοθεσία ορίζει. Συγκεκριμένα αναφέρεται ρητά ότι εάν αποδειχθεί έμπρακτα συνέργεια ή συνυπευθυνότητα σε τέτοιου είδους παραβάσεις, τότε είναι δυνατό να επιβληθεί πρόστιμο και στο λογιστή.

5.7.2 Καθήκοντα λογιστή, ως υπαλλήλου μιας επιχείρησης

Όταν οι λογιστές ειδικεύονται σε μια συγκεκριμένη κατηγορία της επιστήμης τους, οι ευθύνες εργασίας τους αφορούν τον υπολογισμό των φόρων, την ανάλυση των λογιστικών εγγραφών, την ανάπτυξη προϋπολογισμών, την παροχή συμβουλών οικονομικής υφής και την παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών.

Ως προς το έργο του υπολογισμού των φόρων, οι λογιστές καταγράφουν για τις επιχειρήσεις συνήθως όλα τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας, συμπεριλαμβανομένων των πωλήσεων, στη συνέχεια αφαιρούν όλες τις υποχρεώσεις - δαπάνες όπως π.χ. μισθοί, ενοίκιο κτιρίου και το αποτέλεσμα ισούται με το καθαρό

εισόδημα¹⁷, βάσει του οποίου υπολογίζεται και το σύνολο των φορολογικών υποχρεώσεων της εταιρείας (Ναούμ, Χ., 1994).

Στο κομμάτι ανάπτυξης των προϋπολογισμών, πριν από την ανάπτυξή τους, λαμβάνονται στοιχεία από τμήματα της εταιρείας, τα οποία αφού υπολογίζουν τους επιμέρους δικούς τους προϋπολογισμούς, στη συνέχεια αποστέλλουν αυτά τα στοιχεία στον λογιστή. Ο λογιστής, με τη σειρά του, καθορίζει ποια μέτρα πρέπει να παρθούν, κυρίως αν θεωρηθεί επιτακτική η ανάγκη αυτή, για να μειωθούν οι κατά την άποψη του περιττές δαπάνες και αποστέλλει τις προτεινόμενες αλλαγές στα τμήματα. Η εταιρία πρέπει να έχει μια καλύτερη ευκαιρία για την επίτευξη των οικονομικών στόχων της, ώστε να είναι βιώσιμη, θέτοντας ως βασική ευθύνη του λογιστή, να προτείνει τον περιορισμό των λιγότερο απαραίτητων εξόδων (Thacker, R., 1979). Στο πλαίσιο της ανάπτυξης προϋπολογισμού, ο λογιστής οφείλει να προβλέπει, με μικρές αποκλίσεις, - χωρίς βέβαια να αποκλείεται η πιθανότητα αποτυχίας μιας πρόβλεψης λόγω απρόβλεπτου παράγοντα- τις πωλήσεις για το επόμενο έτος.

Οι εταιρείες, γενικά, στοχεύουν στη μείωση των λειτουργικών τους εξόδων, μέσω της καλύτερης κατανομής αυτών καθώς της καλύτερης αξιοποίησης των ήδη εργαζομένων τους (Τσακλαγκάνος, Α., 1980). Ο μετασχηματισμός του σταθερού κόστους λειτουργίας της επιχείρησης σε μεταβλητό με την χρήση εξωτερικών συνεργατών, ειδικά σε αυτήν την περίοδο της οικονομικής και υγειονομικής κρίσης, κρίνεται αναγκαίος. Ο λογιστής καλείται να βεβαιωθεί ότι η εταιρία συμμορφώνεται τόσο με τις εσωτερικές, όσο και τις εξωτερικές της υποχρεώσεις, προβαίνοντας συνήθως σε τριμηνιαίους ή ετήσιους ελέγχους των βιβλίων της εταιρίας. Επιπρόσθετα, ο λογιστής πρέπει να ελέγχει και την ικανότητα της εταιρίας να διατηρεί απόθεμα (Τσακλαγκάνος, Α., 1980).

Η μακροχρόνια απασχόλησή του ως λογιστής της επιχείρησης τον οδηγεί στο να είναι καλά προσαρμοσμένος στην εργασία του, κατανοώντας την κουλτούρα και τις λειτουργίες της. Αθροιστικά αναπτύσσει πλήθος ικανοτήτων, που θα του χρησιμεύσουν όταν τεθεί επικεφαλής του τμήματός του. Ο λογιστής είναι σε θέση να αλληλεπιδράσει με τους περισσότερους επικεφαλής των τμημάτων και να δράσει ως προϊστάμενος, καθώς έχει σαφώς καλύτερη άποψη των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, των κερδών και άρα της πιστοληπτικής ικανότητας και των στρατηγικών στόχων της εταιρίας. Προς την κατεύθυνση της αναμετάδοσης των στόχων αυτών προς

¹⁷Οι λογαριασμοί καταγράφουν αυτές τις πληροφορίες με την κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων.

όλο το προσωπικό, οφείλει να έχει αποτελεσματικές, επικοινωνιακές δεξιότητες που βοηθούν στο να μεταφέρει και ίσως ακόμα και να μεταφράσει περίπλοκους οικονομικούς όρους στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή στους ιδιοκτήτες.

Οι επιχειρήσεις πρέπει να διαχειριστούν τις καταστάσεις αποτελεσμάτων τους (κέρδη ή ζημιές), ώστε να είναι σε θέση να κρατήσουν όσο πιο υψηλά τα κέρδη τους και όσο πιο ελεγχόμενα τα έξοδα και πάντα σύμφωνα με τα έσοδα. Έτσι μια επιχείρηση έχοντας υπό έλεγχο την ορθή διαχείριση κερδών και ζημιών μπορεί και παραμένει φερέγγυα και βιώσιμη (Ναούμ, Χ., 1994).

Στο πλαίσιο της εν λόγω διαχείρισης, η διοίκηση πρέπει να επανεξετάσει την τρέχουσα κατάσταση και να συγκρίνει τα κέρδη και τις ζημιές των δύο ή τριών τελευταίων χρόνων της εταιρίας. Αυτές τις πληροφορίες οφείλει να τις χρησιμοποιήσει ένας λογιστής/αναλυτής και να δημιουργήσει ένα σύνολο δεικτών, που αφορούν τον υπολογισμό του μέσου όρου των εσόδων και εξόδων της εταιρίας, μέσω του οποίου εξάγονται τα συμπεράσματα που χρειάζεται η διοίκηση (Ιγνατιάδης, Α., 1990). Επομένως, η εταιρία πρέπει να έχει έναν τέτοιο επιστήμονα (λογιστή ή αναλυτή) για να μπορεί να ετοιμάσει αλλά και να αναγνώσει μια κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων¹⁸. Βάσει της ανάλυσης αυτού του λογαριασμού και της σύγκρισης των αποτελεσμάτων των ετών, αποκαλύπτονται οι τάσεις (αυξητικές ή μειωτικές) που εμφανίζουν τα έξοδα ως ποσοστό επί των πωλήσεων. Για παράδειγμα προκύπτει αύξηση του κόστους των αγαθών που πωλούνται με αύξηση των πωλήσεων, καθώς αυξάνεται η ποσότητα των πρώτων υλών για τα προϊόντα που προορίζονται για πώληση. Από την άλλη, όμως, οι λογαριασμοί κοινής ωφέλειας, για παράδειγμα, θα πρέπει να κινούνται στο ίδιο επίπεδο ανεξάρτητα από το επίπεδο των πωλήσεων.

Μια πρόσθετη εργασία, με την οποία πρέπει να επιφορτιστεί ένας λογιστής της επιχείρησης είναι η εκτέλεση, η έρευνα και η επεξήγηση των δαπανών αυτών που παρουσιάζουν αύξηση, ως ποσοστό επί των πωλήσεων, με την πάροδο του χρόνου. Κάτι τέτοιο αποκαλύπτει πληροφορίες σχετικά με την αξιοποίηση των πόρων από την πλευρά των διευθυντικών στελεχών της εταιρείας ή για την κατάσταση της εγχώριας οικονομίας με την παρουσία πληθωριστικών τάσεων σε αυτήν – η ύπαρξη φαινομένου

¹⁸ Δείχνει κάθε δαπάνη ως ποσοστό επί των πωλήσεων, που επιτρέπει τη διαχείριση για την απομόνωση του κόστους που θα μπορούσε να συμβάλει στη μείωση των κερδών.

πληθωρισμού οδηγεί σε αύξηση τιμών, άρα και αύξηση του κόστους (Αρτίκης, Γ., 2003).

Από τα συμπεράσματα, τα στοιχεία και τις πληροφορίες που αντλούνται, ένας λογιστής επιτρέπεται να κάνει αναθεώρηση και στο πεδίο των πωλήσεων της εταιρίας. Ανάλογα με τις εκδηλώσεις της οικονομίας και τις συνθήκες, τις υπάρχουσες ή αυτές που προκύπτουν βάσει προσδοκιών αγοράς, ακόμη και όταν οι εσωτερικές δαπάνες είναι όσο το δυνατόν χαμηλότερες και υπάρχει καλή διαχείριση, η περίπτωση ζημίας μέσω πτώσης των πωλήσεων δεν πρέπει να απομακρύνεται για την εταιρία (κάτι που ζει η παγκόσμια οικονομία στην υγειονομική κρίση του Covid). Σε τέτοιες περιπτώσεις, η οικονομική οντότητα, θα πρέπει να λάβει σημαντικές αποφάσεις, ώστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει, όπως είναι η πώληση κάτω του κόστους κάποιων περιουσιακών της στοιχείων για την αποδέσμευση κεφαλαίων και η διακοπή ή αναστολή των όποιων σχεδίων για επενδύσεις που αποτελούν ρίσκο με σοβαρές πιθανότητες αποτυχίας στην προσέλκυση και αύξηση εσόδων.

Σε μια επιχείρηση, οι λογιστές μπορεί, συχνά, να λαμβάνουν μέρος στην πρόσληψη και στην εκπαίδευση άλλων λογιστών ή υπαλλήλων του λογιστικού τμήματος. Επιφορτίζονται, επομένως, αφενός με το έργο της επίβλεψης της προόδου του νέου εργαζόμενου αφετέρου με όλες τις αξιολογήσεις των επιδόσεων των εργαζομένων, συστήνοντας παράλληλα και ορισμένα σχέδια δράσης, που στοχεύουν στην περαιτέρω ανάπτυξή τους.

Είναι εύκολα αντιληπτό, ότι ο λογιστής, όντας πλήρως και εμπιστημονικά καταρτισμένος προκειμένου να ανταπεξέλθει στις άνωθεν ευθύνες και καθήκοντα, καθίσταται άμεσα ως απόλυτος παράγοντας ανάπτυξης των επιχειρήσεων (Αρτίκης, Γ., 2003). Καλείται, πλέον, να προτείνει, να αναλάβει και να εφαρμόσει στρατηγικές των επιχειρήσεων, οι οποίες κινούνται εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων του. Πιθανώς η επιχείρηση να μπορεί επιβιώσει χωρίς την αρωγή ενός εξωτερικού λογιστή, όμως θα της λείπει η καθοδήγηση, η γνώση και η πείρα που προσφέρονται από αυτόν. Σίγουρα, στο περιβάλλον του παγκόσμιου ανταγωνισμού, ένας επαγγελματίας λογιστής με τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν παραπάνω, μπορεί να είναι καταλύτης επιπλέον ανάπτυξης για την επιχείρηση.

5.8 Λογιστής και Σύμβουλος

Πέραν της ψηφιοποίησης των φορολογικών υπηρεσιών του κράτους, που αναφέρθηκε, σημειώθηκαν πολλές και συνεχείς αλλαγές σε ζητήματα που άπτονταν το φορολογικό και ασφαλιστικό πεδίο πολιτικής. Όλες αυτές οι εξελίξεις επηρέασαν και το ρόλο του λογιστή, αφήνοντας στην άκρη την παλιά θέση του απλού διεκπεραιωτή και πλέον εκτελεί και χρέη συμβούλου.

Όταν γίνεται λόγος για την έννοια του συμβούλου, νοείται εκείνος ο οποίος εκτός των τυπικών υποχρεώσεων της επιχείρησης, όπως αυτή του υπολογισμού ΦΠΑ και των λογιστικών καταχωρήσεων, παρέχει τη συμβουλή του σχετικά με τη λειτουργική και λιγότερο κοστοβόρα διαχείριση του προσωπικού, με την όσο πιο ορθολογική φορολογική απεικόνιση των στοιχείων της και γενικά με την ορθότερη αντιμετώπιση κάθε λογιστικής πράξης.

Όπως αντιλαμβάνεται κάποιος, η συμβουλευτική γενικά είναι προσωποκεντρική και επομένως η συμβουλευτική στον κλάδο των επιχειρήσεων σε ζητήματα φορολογικής, χρηματοοικονομικής υφής ή ακόμα και σε θέματα στρατηγικής είναι πελατοκεντρική. Ευρισκόμενος κοντά στον πελάτη σε όλη την πορεία του, ο σύμβουλος παρακολουθεί και παραθέτει διαρκώς προτάσεις προς όφελος της επιχείρησής του.

Οι λογιστές και οι λογιστικές εταιρίες πλέον έχουν αποκτήσει ένα πολυδιάστατο πρόσωπο με την παροχή και συμβουλευτικών υπηρεσιών να οπλίζει τις επιχειρήσεις απέναντι σε αλλαγές οικονομικού χαρακτήρα είτε σε θεσμικές μεταβολές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ο κλάδος της Ελεγκτικής και της Λογιστικής στη νέα εποχή της τεχνολογικής ανάπτυξης

6.1 Η χρήση Η/Υ στους κλάδους ελεγκτικής και λογιστικής

Οι Η/Υ ερχόμενοι στην καθημερινότητα διευκόλυναν τη διενέργεια πλήθους εργασιών, καθώς διασφάλισαν την ελαχιστοποίηση σφαλμάτων, την αποθήκευση όγκου πληροφοριών και στοιχείων και το βασικότερο την εξοικονόμηση του χρόνου.

Στον τομέα του ελέγχου και των τακτοποιήσεων λογιστικών ζητημάτων μιας επιχείρησης με την απλή καταχώρηση ενός λογιστικού γεγονότος στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ενημερώνονται όλα τα βιβλία ταυτόχρονα και συντάσσονται τα ισοζύγια. Γίνεται γνωστή, κάθε στιγμή, όλη η λογιστική εργασία, δίνοντας έτοιμη δυνατότητα στο λογιστή να ασχοληθεί με υψηλού επιπέδου εργασίες, ενώ είναι διαθέσιμη στη διοίκηση κάθε επιθυμητή πληροφορία, ανάλογα με το πρόγραμμα (Γναρδέλλης, Χ., 2013).

Η ταχύτητα με την οποία παρέχονται οι λογιστικές πληροφορίες είναι εργαλείο εξίσου σημαντικό για τον ελεγκτή. Κατ' αυτόν τον τρόπο, με τη χρήση υπολογιστή ο ελεγκτής μπορεί να διαπιστώσει με ακρίβεια την ορθότητα ή την παράλειψη εσκεμμένη ή μη στοιχείων και δεδομένων. Ο στόχος, εξάλλου, είναι πάντοτε η σύνταξη έκθεσης που συνοδεύεται από την έκφραση γνώμης πάνω σε δεδομένες οικονομικές καταστάσεις. Αυτό που αλλάζει είναι τα μέσα και τα εργαλεία, με τα οποία γίνεται ο έλεγχος. Συνεπώς είναι σίγουρο πως θα έρχονται συνεχόμενα όλο και πιο σύγχρονα μέσα για να συλλεχθούν και να αξιοποιηθούν καλύτερα τα δεδομένα, που υπάρχουν ήδη στη διάθεση του ελεγκτή και δεν μπορούν να καταστούν εκμεταλλεύσιμα ως σήμερα.

Η αξία του ελεγκτή, λοιπόν, θα μεγαλώνει με το χρόνο, εφόσον μέσω της αξιοποίησης της τεχνολογίας για την εξαγωγή κρίσιμων και όσο το δυνατόν γίνεται πιο ολοκληρωμένων συμπερασμάτων για την ελεγχόμενη εταιρία, οδηγούνται οι ελεγκτές στο να έχουν σημαντική πληροφόρηση και ανάλυση για διάφορους κλάδους στην

κλαδική, την εγχώρια και παγκόσμια οικονομία, που θα μπορούν να αξιοποιήσουν. Αυτό σημαίνει ότι η αξιοποίηση της τεχνολογίας δεν είναι υποχρέωση αλλά ευκαιρία για τον ελεγκτή, ώστε να προσφέρει παραπάνω έργο, προσπαθώντας να καλύψει τον ίδιο στόχο, που δεν είναι άλλος από τη συγκέντρωση ελεγκτικών τεκμηρίων.

Αθροιστικά και συμπερασματικά των άνωθεν, είναι ιδιαίτερα σημαντικό το άλμα του ελέγχου από την παραδοσιακή μορφή σε μια προσέγγιση, ανώτερη τεχνολογικά, που μπορεί και ενσωματώνει επιτυχημένα, χωρίς προβλήματα, την ανάλυση μεγάλου όγκου πληροφόρησης και είναι κάτι που ενδιαφέρει τόσο τον τακτικό και εσωτερικό έλεγχο όσο και τα θέματα κρατικού ελέγχου - φορολογικών υπηρεσιών.

Τα προγράμματα μηχανογραφημένης λογιστικής διαχείρισης, με την ακρίβεια, τη διασύνδεση των επιμέρους τμημάτων και την ταχύτητα απλοποιούν τα πάντα (Soja, P., 2004). Έτσι, δίνεται στην επιχείρηση η δυνατότητα αφενός να φροντίσει για τον περιορισμό των λειτουργικών εξόδων, αφετέρου να μειώσει όσο περισσότερο γίνεται τον κόπο και το χρόνο για να ολοκληρωθούν οι σχετικές εργασίες. Εκτός των παραπάνω, η μηχανογραφημένη λογιστική αξιοποιεί προς όφελος της επιχείρησης την εργασία, που θεωρείται απαραίτητη μεν, καθόλου χρήσιμη δε, συγκεντρώνοντας μεγέθη και αριθμούς, και μετατρέποντάς τα από άχρηστες πληροφορίες σε καθαρά ατόφια γνώση, οδηγό για τη χάραξη σχεδιασμού και στρατηγικής.

Η ποιότητα του έργου των Η/Υ στις λογιστικές εργασίες συγκεντρώνεται στα εξής:

-την ταχύτητα με την οποία τα έγγραφα καταχωρούνται και με την οποία ενημερώνεται ο επιχειρηματίας,

-την αποφυγή λαθών, όπως μεταφορές εγγραφών, πολλαπλοί και αναγκαίοι έλεγχοι αθροίσεων, αφού η ακρίβεια των στοιχείων εντοπίζεται με σχετικά εύκολο έλεγχο, κάτι που δεν ισχύει στο χειρόγραφο σύστημα και

-το συνδυασμό και την πληθώρα των επεξεργασμένων πληροφοριών, που παρέχονται σε ελάχιστο χρόνο, έτσι ώστε και ο ελεγκτής αλλά και ο λογιστής, να είναι σε θέση να γνωρίζει οποιαδήποτε πληροφορία χρήσιμη κάθε στιγμή.

Οι Η/Υ δεν υποκαθιστούν το λογιστικό και ελεγκτικό προσωπικό μιας επιχείρησης. Άρα, δε δημιουργούν ανεργία, αλλά η χρήση των νέων τεχνολογιών απαιτεί εξειδίκευση.

6.2Η έννοια του DataAnalysis

Το DataAnalytics, ως όρος είναι των τελευταίων χρόνων και αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά το ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα και κατ' επέκταση στο εξωτερικό το επόμενο διάστημα. Χρησιμοποιώντας τον όρο data ή δεδομένα νοούνται τα στοιχεία εκείνα, τα οποία παράγονται σε ποσοτική και μη ποσοτική μορφή μηχανογραφικά, όντας φορείς πληροφοριών τόσο εντός, όσο και εκτός της εταιρίας. Η ανάλυση αυτών των στοιχείων, που αφορούν τη διοίκηση, στοχεύει στο να επιφέρει καλύτερη διαχείριση των κινδύνων και επομένως και μεγαλύτερη παραγωγικότητα στην εργασία τους.

Ο ανταγωνισμός που υπήρχε μεταξύ των εταιριών για τον όγκο της πληροφόρησης που είχαν στη διάθεσή τους ήταν πολύ μεγάλος μέχρι πριν από λίγα χρόνια. Σήμερα η ποιοτική ανάλυση των δεδομένων είναι το νούμερα ένα ζητούμενο, που ισοδυναμεί με καλύτερη αξιοποίηση της πληροφορίας, όπως αυτή λαμβάνεται μέσω της ανάλυσης.

Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των ανώτατων διευθυντών θεωρούν την ποιοτική ανάλυση και αξιοποίηση των δεδομένων, ως ένα αναπόσπαστο κομμάτι της μακροχρόνιας στρατηγικής τους, κάτι που σημαίνει ότι εκ των πρωταρχικών στόχων που θέτουν είναι να επενδύσουν στον τομέα που ασχολείται με την ανάλυση δεδομένων.

Αποτέλεσμα της ορθής αξιοποίησης της ανάλυσης δεδομένων σε πολλές εταιρείες ήταν η δραστική μείωση των λειτουργικών τους εξόδων με παράλληλη αύξηση των εσόδων τους και κατάφεραν να αποκτήσουν καλύτερη και όσο γίνεται πιο εμπειριστατωμένη γνώση, αναφορικά με τη συμπεριφορά των πελατών τους. Όταν δε γίνεται σύγκριση αυτών των αποτελεσμάτων και δεδομένων μεταξύ περιοχών ή μεταξύ άλλου είδους κριτηρίων, το όφελος πολλαπλασιάζεται, καθώς γίνεται αντιπαραβολή των πράξεων με λογιστικά στοιχεία. Παράδειγμα ορθολογικής ανάλυσης δεδομένων και αξιοποίησης πληροφοριών είναι η χρήση της κάρτας των εταιριών supermarket που έχουν στην κατοχή τους οι πελάτες. Χρησιμοποιώντας τες για την αγορά προϊόντων παρέχεται

άμεσα πληροφόρηση για τα είδη και την αξία αγορών, καθώς και για τη συχνότητα των αγορών αυτών από τους πελάτες-κατόχους αυτής της κάρτας.

Το θέμα λήψης αποφάσεων είναι πρόδηλο ότι πλέον σχετίζεται με την ανάλυση δεδομένων καθώς όταν είναι να ληφθεί μια σημαντική απόφαση, πρέπει να στηρίζεται στην ανάλυση των δεδομένων που υπάρχουν τη δεδομένη στιγμή (*Γναρδέλλης, Χ., 2013*). Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και στον έλεγχο, καθώς όταν πραγματοποιείται η σύνταξη της έκθεσης ενός ελέγχου, το τελικό της πόρισμα στηρίζεται κυρίως στην ανάλυση των δεδομένων και την ποιότητα τεκμηρίων ελέγχου που έχουν συγκεντρωθεί.

Όταν οι ίδιοι οι πελάτες - επιχειρήσεις επενδύουν στην τεχνολογία, θα ήταν οξύμωρο οι ελεγκτικές εταιρίες να μη συμβαδίσουν με αυτές. Έτσι, οι ελεγκτές μπορούν να πάρουν καλύτερη και μεγαλύτερη, λεπτομερέστερη πληροφόρηση, μέσω της τεχνολογίας, συμβάλλοντας στο να στοιχειοθετηθεί καλύτερα το αποτέλεσμα ενός ελέγχου. Ταυτοχρόνως αντλείται από τη διοίκηση μεγαλύτερη πληροφόρηση για τις πληροφορίες/δεδομένα που αναλύθηκαν. Υπάρχει, επομένως, σημαντική πίεση στους ελεγκτές να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα και να αξιοποιήσουν τα στοιχεία που προκύπτουν από την ανάλυσή τους, ειδικά όσο η τεχνολογία εξελίσσεται και η ποσότητα και ποιότητα της πληροφόρησης εξαπλώνεται (*Washington, S., Karlaftis, M.G., Mannering F., 2010*).

Διεισδύοντας περισσότερο στην αρωγή που προσφέρει στη σύγχρονη εποχή η χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μέσων στους ελεγκτές, μπορούν τα θετικά αυτής να συγκεντρωθούν ως εξής:

–Να αναλύσουν τα στοιχεία που σχετίζονται με την αγορά του κλάδου δραστηριοποίησης της εταιρίας, ώστε να προσδιοριστεί όσο γίνεται η θέση της εταιρίας στην αγορά.

–Να προχωράνε σε καλύτερη ανάλυση των δεδομένων/στοιχείων εκείνων που θα αυξήσουν την αξία μιας επιχείρησης.

–Μέσω της καλύτερης ανάλυσης και αξιοποίησης στοιχείων, θα βοηθηθεί ο ελεγκτής να σχηματίσει καλύτερη γνώμη, ιδίως όταν η διοίκηση κάνει και παρουσιάζει εκτιμήσεις για το μέλλον και προγραμματίζει διάφορα επιχειρηματικά σχέδια.

Εύλογη συνέπεια των παραπάνω είναι ότι η καλύτερη ανάλυση δεδομένων από τους ελεγκτές συμβάλλει στον εντοπισμό και τη διαχείριση των κινδύνων σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις όσο καλύτερα γίνεται, όπως είναι οι λειτουργικοί κίνδυνοι και τα θέματα απάτης. Οι ομάδες ελέγχου με τη χρήση της νέας τεχνολογίας μπορούν για παράδειγμα σε μεγάλο ποσοστό να αντιπαραβάλουν τα τιμολόγια που εκδόθηκαν με τις πληρωμές από τις κινήσεις των τραπεζών. Ουσιαστικά πλέον γίνεται λόγος για εξέλιξη στο επάγγελμα και όχι μια επανάσταση, όπως έχει επικρατήσει να λέγεται.

Η ανάλυση δεδομένων από την αρχή ήταν ο πυρήνας στον έλεγχο, καθώς πάντοτε υπήρχε ο ελεγκτής και πάντοτε ανέλυε ποσοτικά δεδομένα. Τώρα, πλέον με την τεχνολογία, μπορούν να ληφθούν παραπάνω στοιχεία, τα οποία εξάγονται από την αξιοποίηση αυτών των δεδομένων. Κάτι τέτοιο λειτουργεί επαγωγικά, αφού η ανάλυση αυτών των δεδομένων οδηγεί με τη σειρά της τις ομάδες ελέγχου να επικεντρώνονται σε περιοχές ελέγχου σημαντικότερες και να βγάλουν συμπεράσματα ιδιαίτερης σημασίας σε σχέση με την αξία της ανάλυσης δεδομένων. Οι εξελίξεις αυτές θα φέρουν πιθανές αλλαγές στη σύνθεση της εκάστοτε ομάδας ελέγχου, όπου – όπως συμβαίνει σε όλα τα επαγγέλματα στα οποία έχει διεισδύσει ή θα διεισδύσει η τεχνολογία - θα πρέπει να υπάρχουν εξειδικευμένα άτομα. Η εξειδίκευση αυτή έχει απόρροια την κατοχή περισσότερων στοιχείων από τον υπεύθυνο ελέγχου, όταν πάει να συζητήσει με τους πελάτες. Μέσω της χρήσης και σύνθεσης νέων τεχνολογιών μπορεί να γίνει μια καλύτερη ανάλυση που οδηγεί όπως είδαμε και παραπάνω σε μια καλύτερη αξιολόγηση των δεδομένων και στοιχείων, εντός και εκτός εταιρίας, ώστε να γίνεται σωστή επιμέτρηση του ελεγκτικού κινδύνου. Αυτό που αποδείχτηκε περίτρανα η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 είναι πως δεν μπορεί να επιτευχθεί μια αποφυγή κρίσης στο μέλλον, ειδικά στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον και στις διαστάσεις που αυτό λαμβάνει. Άρα ένας όσο γίνεται πιο άρτιος έλεγχος που βασίζεται σε ανάλυση δεδομένων και παραγόντων ενδογενών και εξωγενών, συντελεί στην καλύτερη και πιο ανώδυνη για την οικονομική οντότητα αντιμετώπισή της. Η χρήση νέων μεθόδων κάθε άλλο παρά ως εμπόδιο πρέπει να αντιμετωπίζεται. Περισσότερο πρέπει να ιδωθεί ως η φυσική εξέλιξη για το ελεγκτικό επάγγελμα, προσελκύνοντας παράλληλα στον εν λόγω κλάδο άτομα που έχουν τεχνογνωσία πάνω στις νέες τεχνολογίες.

Ενώ μέχρι πρόσφατα χρησιμοποιώντας ένα μικρό δείγμα γινόταν αναγωγή στο γενικό πληθυσμό εκφράζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το σύνολο των οικονομικών

καταστάσεων και μεγεθών, η ανάλυση δεδομένων έρχεται να αλλάξει όλο αυτό δίνοντας μεγαλύτερη αξιοπιστία και στα συμπεράσματα που εξάγονται αλλά και στο σχηματισμό της γνώμης. Η συζήτηση αυτή ερχόμενη στο ζήτημα του ελέγχου, τονίζει την ανάγκη ύπαρξης αναλυτικών στοιχείων αριθμητικών και μη ποσοτικών στοιχείων, που μέσω της ανάλυσής τους μπορούμε να καταλήξουμε σε μια ασφαλέστερη άποψη για το μέλλον. Ένας τέτοιος έλεγχος είναι ο τακτικός έλεγχος, εφόσον γίνεται σε οικονομικές καταστάσεις του παρελθόντος, στηριζόμενος ταυτόχρονα σε θέματα που θα εξακριβωθούν στο μέλλον – τέτοια είναι η αξία περιουσιακών στοιχείων με λήξη ανακτησιμότητας άνω του έτους, η αρχή της συνέχισης της δραστηριότητας και η ανακτήσιμη αξία της υπεραξίας.

Πρέπει να τονιστεί ότι μέχρι τώρα υπάρχουν περιορισμοί στην έκταση καθώς και τη χρήση της πληροφόρησης εκτός εταιρίας, κάτι που επομένως κρίνει μια αξιολόγηση του οφέλους από την καλύτερη ελεγκτική τεκμηρίωση και των τωρινών περιορισμών (*Washington, S., Karlaftis, M.G., Mannering F., 2010*). Υπάρχουν, λοιπόν, εμφανή προβλήματα και εμπόδια που πρέπει να αντιμετωπισθούν, όπως:

- το να δοθεί η πρόσβαση στον πλούτο των δεδομένων της εταιρίας, τα οποία με κόπο η ίδια προσπαθεί να προστατέψει,
- οι διάφορες εφαρμογές και τα συστήματα, βοηθητικά και μη που υπάρχουν μέσα στην εταιρία και για τα οποία η πρόσβαση μπορεί να μην είναι τόσο εύκολη είτε επιτηδευμένα είτε όχι,
- η επίτευξη ισορροπίας, που πρέπει να αποφασιστεί από μέρους της ομάδας ελέγχου, στο κατά πόσο θα αξιοποιηθεί η πληροφόρηση, η οποία αντλείται από την ανάλυση και πόσο θα στηριχθεί στην επαγγελματική κρίση.

6.3 Το σύστημα ERP

Εκτός όμως των Dataanalytics, υπάρχει ένα πληροφοριακό εργαλείο, το οποίο βοηθάει κυρίως το έργο των λογιστών μιας επιχείρησης. Πρόκειται για το σύστημα ενδοεπιχειρησιακού σχεδιασμού, γνωστό ως ERP

(enterpriseresourceplanningsystems). Το ERP αυτοματοποιεί με την εφαρμογή λογισμικού, όλες τις δραστηριότητες της επιχείρησης, ενσωματώνοντας εσωτερικές και εξωτερικές πληροφορίες διαχείρισης σε έναν ολόκληρο οργανισμό συνδυάζοντας διάφορες πληροφορίες όπως είναι η χρηματοδότηση, οι πωλήσεις και υπηρεσίες. Σκοπός του είναι η διευκόλυνση της ροής των πληροφοριών μέσα σε όλες τις λειτουργίες της επιχείρησης καθώς και η επίτευξη σύνδεσης προς τα έξω με τα ενδιαφερόμενα μέρη, στο πλαίσιο της οργάνωσης (Λαζακίδου, Γ, 2004).

Τα συστήματα ERP ουσιαστικά αξιοποιούν, μια βάση δεδομένων, η οποία λειτουργεί ως αποθήκη για πληροφορίες και έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

-ένα σύστημα που δε βασίζεται σε περιοδικές ενημερώσεις, αλλά λειτουργεί σε πραγματικό χρόνο, όντας ένα ολοκληρωμένο σύστημα.

-μια κοινή βάση δεδομένων, πάνω στην οποία βασίζονται όλες οι εφαρμογές και

-μια αίσθηση σε κάθε ενότητα.

Μπορεί να διαχειριστεί μέσα σε μία επιχείρηση τα λογιστικά της δεδομένα, τους ανθρώπινους πόρους, τους προμηθευτές και τις προμήθειες, τη διαχείριση πελατών και γενικά όλα εκείνα τα στοιχεία που προσδίδουν σε μία οντότητα τον όρο ενεργή, αποτελώντας ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στα χέρια του λογιστή της εταιρίας και ουσιαστικά επικουρώντας και το DataAnalysis.

Τα ERP συστήματα υιοθετήθηκαν από τις επιχειρήσεις, καθώς οι απαιτήσεις και οι προκλήσεις αυξήθηκαν, με αποτέλεσμα να επιθυμούν την ελαχιστοποίηση των λαθών και την ταχύτερη λύση ζητημάτων.

Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις της επιχείρησης πηγάζουν από το σύγχρονο οικονομικό κλίμα και τον ανταγωνισμό που αυτό επιτάσσει. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών, οι απαιτήσεις των πελατών και οι παραγγελίες που γίνονται συχνότερες καθιστούν αναγκαία τη χρήση και το συντονισμό των πληροφοριακών συστημάτων διαχείρισης των πόρων. Αυτού του είδους η διασύνδεση και ο συντονισμός που επιτυγχάνεται, ενοποιούν όλες τις ενότητες και άρα όλες ανάγκες της επιχείρησης (Soja, P., 2004). Επιπρόσθετα, διευκολύνουν την ανταγωνιστική ευελιξία και τις διεργασίες αναδιοργάνωσης της επιχείρησης, υποστηρίζοντας πολλαπλές πλατφόρμες όπου μπορούν να εισαχθούν διαφορετικές γλώσσες και διαφορετικά νομίσματα (Soja, P., 2004).

Το ERP, όταν μελετηθεί από τεχνολογικής άποψης, χρησιμοποιεί σύγχρονα πρότυπα, ώστε με την εγκατάσταση ενός κεντρικού συστήματος να μειωθεί το κόστος συντήρησης, αντικαθιστώντας τα πολλά διάσπαρτα συστήματα με ένα μοναδικό και μειώνοντας και τον απαιτούμενο αριθμό εξειδικευμένων χρηστών. Επιπλέον, πρόκειται για έτοιμα συστήματα που η μόνη εργασία πάνω στην τεχνολογική του επεξεργασία είναι μια τροποποίηση, ώστε να καλύπτονται όλες οι ανάγκες της κάθε επιχείρησης (Soja, P., 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη διενεργηθείσα εργασία διακρίνονται σε αυτά περί των ελεγκτών και στα αντίστοιχα για τους λογιστές καθώς και για τις επιστήμες που αυτοί αντιπροσωπεύουν.

Και οι δύο επιστήμες είναι άμεσα συνδεδεμένες με τα κέρδη και τη διαχείρισή τους. Το κέρδος, όντας ως μέγεθος ίσο με τη μαθηματική διαφορά μεταξύ εσόδων της επιχείρησης και κόστους αυτής, είναι με τη σειρά του άμεσα συνυφασμένο με την παραγωγή. Συγκεκριμένα όσο μεγαλύτερο είναι το επίπεδο της παραγωγής, τόσο περισσότερες πωλήσεις σημειώνει μια επιχείρηση, κάτι που χρηματικά μεταφράζεται σε κέρδη. Όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά μεταξύ εσόδων και κόστους, τόσο μεγαλύτερο είναι το κέρδος.

Τα κέρδη ισοδυναμούν με τη σειρά τους σε μετοχές ή μετρητά ή περιουσιακά στοιχεία μιας επιχείρησης, τα λεγόμενα μερίσματα. Οι εταιρίες όταν μεταβαίνουν στο στάδιο της ανάπτυξης και δε χρειάζεται πλέον να επανεπενδύουν συνεχώς τα κέρδη τους, προσφέρουν μέρισμα, ενώ αυτές που διακρίνονται για τους ρυθμούς υψηλής ανάπτυξης, εφόσον όλα τα κέρδη τους επανεπενδύονται για να διατηρηθεί αυτή η ανάπτυξη, σπάνια προσφέρουν μέρισμα. Αυτό σημαίνει ότι μελετώντας την απόδοση μερίσματος, μπορεί κάποιος να αντλήσει ένα είδος πληροφόρησης σχετικά με την ανάπτυξη της εταιρίας και κυρίως ποια φάση της ανάπτυξης διάγει αυτή.

Ως προς την πολιτική απόδοσης μερισμάτων, τη λεγόμενη μερισματική πολιτική, υπάρχουν συγκρουόμενες απόψεις. Αυτή η αντιθετική διάσταση ως προς την επιλογή συγκεκριμένης μερισματικής πολιτικής, έγκειται στην πολυπλοκότητα των διαφορών, που παρουσιάζεται στα εγχώρια οικονομικά - φορολογικά συστήματα, αλλά και στα διαφορετικά χαρακτηριστικά και διαφορετικές ανάγκες της κάθε επιχείρησης.

Μια ενδεχόμενη αύξηση μερισμάτων προμηνύει και μια καλή, κερδοφόρα πορεία της εταιρίας στο μέλλον. Δίνεται, επιπλέον, κίνητρο για προσπάθεια εκ μέρους των

στελεχών να διατηρήσουν το μέρισμα αυτό, ώστε να μη χρειαστεί μελλοντική μείωση. Μια ενδεχόμενη μείωση δίνει αρνητικό μήνυμα για τις μελλοντικές επιδόσεις της εταιρίας κάτι που αποτρέπει τους επενδυτές, καθώς το ύψος του διανεμόμενου μερίσματος θεωρείται από την αγορά ως βασικό κριτήριο αξιολόγησης του επιπέδου κερδοφορίας της και της εν γένει πορείας της.

Εντός του πλαισίου άσκησης της επιλαχούσας μερισματικής πολιτικής της εκάστοτε επιχειρηματικής μονάδας, ανάλογα με την κατάσταση του εσωτερικού και του εξωτερικού περιβάλλοντός της, εντάσσεται η απόφαση η σχετική με το χρόνο διανομής, τη μορφή και το μέγεθος του καταβαλλόμενου μερίσματος προς τους δικαιούχους μετόχους. Πέραν αυτού, το ισχύον νομοθετικό και φορολογικό καθεστώς, όπως επίσης και ο ρυθμός μεταβολών που αυτό το καθεστώς υφίσταται, ασκεί έντονη επιρροή στη μερισματική πολιτική των εταιρειών και στην επιλογή των κινήσεων επενδυτικού χαρακτήρα τόσο των μετόχων όσο και των εν γένει επενδυτών.

Τα κέρδη κάθε επιχείρησης τα διαχειρίζονται οι ιδύνοντες της επιχείρησης, συνήθως κατά την κρίση τους. Βέβαια, δε σημαίνει ότι μπορούν να λειτουργούν αυθαιρέτως, καθώς λογοδοτούν στους μετόχους της εταιρίας. Η διαχείριση των κερδών, ως φαινόμενο, πρόκειται για σκόπιμη παρέμβαση στα κέρδη της επιχείρησης και στην εν γένει εξωτερική διαδικασία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Η διαδικασία της διαχείρισης κερδών συνδέεται άρρηκτα με το στοιχείο του κινήτρου – οφέλους, άμεσο ή έμμεσο και αφορά τις επενδυτικές, λειτουργικές και χρηματοδοτικές δραστηριότητες της εταιρίας. Στις επενδυτικές δραστηριότητες, η διαχείριση μπορεί να πραγματοποιείται μέσω των πωλήσεων μηχανημάτων, αλλά και των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη, ενώ στις χρηματοδοτικές δραστηριότητες, βρίσκει εφαρμογή σε επαναγορές μετοχών και τιτλοποιήσεις περιουσιακών στοιχείων. Τέλος στις λειτουργικές μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της αύξησης των δαπανών που προορίζονται για έρευνα και ανάπτυξη, μέσω της χειραγώγησης των πωλήσεων και των αποθεμάτων, της τροποποίησης των δαπανών της διοίκησης και γενικής διαχείρισης και μέσω της καταγραφής αυξημένης παραγωγής.

Τα κίνητρα διαχείρισης των κερδών είναι πολλά για τα στελέχη της εταιρίας. Συγκεκριμένα, τα συμβόλαια με την έξτρα αμοιβή - μόνους, καθορίζοντας τα επιδόματα των στελεχών βάσει των επιπέδων κερδών, αποτελούν σημαντικό κίνητρο για τη διαχείριση κερδών προς τα πάνω και προς τα κάτω. Επιπλέον, μέσω διάφορων

ρητρών και συμβολαίων χρέους, παρέχονται κίνητρα για τη διαχείριση των κερδών, αφενός για να αποφευχθεί το κόστος των παραβιάσεων της σύμβασης, αφετέρου να γίνει αντιστάθμιση των περιορισμών των λογιστικών προτύπων, όπως αυτές απορρέουν από τις συμβάσεις χρέους. Σε περίπτωση που η χειραγώγηση των κερδών θεωρηθεί εκ των προτέρων από το δανειστή ως ευκαιριακή, στο δανειολήπτη επιβάλλεται τιμωρία με μείωση του ορίου δανείων ή και με συντομότερη διάρκεια των δανείων κατά τη διάρκεια του σταδίου της σύναψης των δανειακών συμβάσεων. Επόμενο είναι, λοιπόν, να κινείται ο δανειολήπτης στην άσκηση διαχείρισης κερδών ακολουθώντας τακτική λογιστικού συντηρητισμού, ώστε να αποφευχθεί πιθανή τιμωρητική συνέπεια της διαχείρισης των κερδών.

Τα ανώτερα στελέχη είναι δυνατόν να αυξήσουν τα κέρδη προς τα πάνω, ανεβάζοντας και την τιμή της μετοχής. Μάλιστα, προχωρούν σε εξομάλυνση των κερδών, προκειμένου να περιορίσουν ή ακόμα και να εξαλείψουν τις όποιες αντιλήψεις της αγοράς περί επιχειρησιακού κινδύνου, που αγγίζει τα όρια πτώχευσης, μειώνοντας παράλληλα το κόστος κεφαλαίου και επιχειρώντας να χειραγωγήσουν τις προσδοκίες της αγοράς.

Άλλοι λόγοι είναι η συνέχιση της κρατικής επιχορήγησης που απολαμβάνει η επιχείρηση και κυρίως ο φόβος ελέγχου από τις υπηρεσίες του κράτους.

Σε περίπτωση που κρίνεται θετικά, η διαχείριση κερδών, τότε αντιμετωπίζεται ως μια πρακτική αξιοποίησης των επιλογών καθώς και της ευελιξίας, που προσφέρει το πλαίσιο λογιστικής διαχείρισης, ώστε να απεικονιστεί η πληροφόρηση των διευθυντών για τις μελλοντικές χρηματοροές της, ενώ αν αντιμετωπιστεί με την αρνητική χροιά, θεωρείται ότι αποτελεί μια πρακτική αλχημειών για την παραπλάνηση που μπορεί να φτάσει σε σημείο εξαπάτησης των ενδιαφερομένων μερών.

Στη συνέχεια, αναλύοντας το βασικό μέρος της συγκεκριμένης εργασίας, ως προς την Ελεγκτική, μέσω της διενέργειας ελέγχου σε μια επιχείρηση εξάγονται συμπεράσματα, αναφορικά με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων χρήσεως της ελεγχόμενης μονάδας στις αντίστοιχες λογιστικές καταστάσεις καθώς και της χρηματοοικονομικής θέσης αυτής. Με τον έλεγχο εξυπηρετείται ο βασικός σκοπός της πρόληψης, παράλληλα με τη διερεύνηση και εντοπισμό αθέλητων λογιστικών λαθών ή και απατών μέσω ηθελημένων λαθών. Ο επιφορτισμένος με τον προγραμματισμό και με τη διενέργεια της όλης ελεγκτικής διαδικασίας είναι ο ελεγκτής, όντας και το υποκείμενο του

ελέγχου. Αντικείμενο είναι η περιουσία μιας επιχείρησης, η οποία αποτελεί στοιχείο ενδιαφέροντος για αυτούς που έχουν απαιτήσεις απέναντι στην επιχείρηση και συγχρόνως προσφέρει και πληροφόρηση για την εικόνα της. Η μεθοδολογία της ελεγκτικής διαδικασίας συνεπικουρείται από την κριτική επιλογή και τις γνώσεις σε συγκεκριμένες εξελικτικές φάσεις λογικής ενός ελέγχου.

Στην Ελλάδα, η εμφάνιση του ελεγκτικού επαγγέλματος ταυτίζεται με τη δημιουργία των ανώνυμων εταιριών, ο αριθμός των οποίων αυξήθηκε με τη πρόοδο της εκβιομηχάνισης (στις αρχές του 20ου αιώνα) εξαιτίας της μετατροπής μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων σε Α.Ε. Στην αρχή η ελεγκτική διαδικασία έπεσε στο κενό, λόγω επιχειρηματικών συμφερόντων της εποχής. Η πρώτη ουσιαστική παρέμβαση από το κράτος για τη διαχείριση της ελεγκτικής ήταν με το νόμο 1348/1918, με τον οποίο περιήλθαν όλες οι Α.Ε. κάτω από στενή κρατική εποπτεία, κινούμενη προς την κατεύθυνση πάταξης της διαφθοράς και της απάτης. Η επόμενη θεσμοθετημένη κίνηση είναι ο νόμος 5076/1931, ο οποίος προέβλεπε τη δημιουργία Σώματος Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΛ), εκτός από κάποιες αλλαγές στο προηγούμενο σύστημα κρατικής εποπτείας αυτών των εταιριών. Στο συγκεκριμένο νόμο, μεταξύ άλλων, οριζόταν ο αριθμός των ελεγκτών καθώς και η αμοιβή του ελέγχου. Βέβαια, το 1930, όταν και έγινε αυτή η προσπάθεια ίδρυσης του ΣΟΛ, λόγω της πολιτικής αστάθειας σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που επικρατούσε, ο εν λόγω θεσμός απέτυχε. Όσπου μετά το τέλος της κατοχής και την αποχώρηση των Γερμανών από το ελληνικό έδαφος, άρχισε να οργανώνεται το ελεγκτικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, το 1946, η τότε Ελληνική Κυβέρνηση χρησιμοποίησε μια ομάδα Βρετανών Ορκωτών Ελεγκτών, χάρη στην οποία τέθηκαν στόχοι, οι οποίοι κινούνταν προς την κατεύθυνση ενός θεσμοθετημένου και όχι άναρχου ελέγχου. Το έτος 1949 η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να προχωρήσει στη δημιουργία του ΣΟΛ, συστήνοντας μια επιτροπή, αποτελούμενη από Έλληνες και Βρετανούς και ήρθε η σύσταση του Σώματος υπό κρατική εποπτεία, η οποία καθιερώθηκε στις 21 Απριλίου 1955 με το Νομοθετικό Διάταγμα 3329/1955. Έτσι ιδρύθηκε το ΣΟΛ, διευκολύνοντας το κράτος στην εξυπηρέτηση τόσο των στρατηγικών όσο και των πολιτικών του στόχων, καθώς μπορούσε να αντιμετωπίσει καλύτερα τα υψηλά επίπεδα φοροδιαφυγής και επομένως τα οξύτατα δημοσιοοικονομικά προβλήματα. Το 1990 τέθηκε εξ ολοκλήρου το πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας του ΣΟΛ και το 1992 ιδρύθηκε το ΣΟΕΛ, η λειτουργία και η σύσταση του οποίου συνδέονται άμεσα με το έργο άσκησης ελέγχου των πάσης

φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων και οργανισμών, τονίζοντας την ανεξαρτησία από την οποία οφείλουν να διακατέχονται οι ελεγκτές(η έννοια της ανεξαρτησίας έγκειται στη διενέργεια του υποχρεωτικού ελέγχου, κατά τη διάρκεια της οποίας ο ελεγκτής οφείλει να παραμείνει ανεπηρέαστος).

Ο κλάδος της ελεγκτικής χωριζόμενος σε εξωτερική, εσωτερική και κρατική, διακρίνει και τις αρμοδιότητες καθώς και τους φορείς που είναι επιφορτισμένοι με την κάθε κατηγορία ελέγχου. Όλοι οι ελεγκτές, όποια μορφή ελέγχου και αν διενεργούν, οφείλουν σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας να έχουν ακεραιότητα, εχεμύθεια, αντικειμενικότητα, επαγγελματική ικανότητα και συμπεριφορά. Αυτό αποδεικνύει τον καίριας σημασίας ρόλο, που διαδραματίζει ο ελεγκτής, καθώς οφείλει να διαπιστώνει με ακρίβεια την ορθή ή όχι διαχείριση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης.

Μια έννοια άμεσα συνυφασμένη με το ελεγκτικό κομμάτι μιας επιχείρησης και δη με τον εσωτερικό έλεγχο είναι αυτή της εταιρικής διακυβέρνησης. Οφείλει να υπάρξει σωστός προγραμματισμός και σχεδιασμός κατάλληλων μηχανισμών παρακολούθησης, που θα εφαρμοστούν, ώστε ο έλεγχος της επιχείρησης να οδηγήσει στην αποδοτική και ορθολογική χρήση των παραγωγικών της πόρων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται η προστασία των μετόχων της και όσων έχουν νομικό συμφέρον, ενώ παράλληλα εξετάζονται και οι επιπτώσεις τους στη μελλοντική προοπτική και απόδοση. Η λειτουργία της πρέπει πάντοτε να είναι προς όφελος όλων των μετόχων και των άλλων άμεσα ενδιαφερομένων για την εταιρία, δηλαδή προς όλους στους οποίους έχει και την τελική ευθύνη.

Αναφορικά με τις Ελεγκτικές Επιτροπές, βασικός σκοπός είναι να διαπιστώσουν τη διενέργεια εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων στις εταιρίες, μέσα σε ένα πλαίσιο με όρια τη νομιμότητα και το ανεπηρέαστο της διαδικασίας, διασφαλίζοντας και την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ Διοικητικού Συμβουλίου και ελεγκτικών οργάνων. Κύρια αρμοδιότητα της Ελεγκτικής Επιτροπής είναι πρώτα από όλα η διασφάλιση της ορθής λειτουργίας του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου της εταιρίας. Μέσα από τον έλεγχο αυτόν, επέρχεται και η επιβεβαιωμένη κατάσταση αξιόπιστων χρηματοοικονομικών αναλύσεων. Έτσι, οι αρμοδιότητες της Επιτροπής ως προς την εταιρική διακυβέρνηση είναι να εξασφαλίζεται η συμμόρφωση της εταιρίας με τις ρυθμιστικές διατάξεις και τους σχετικούς νόμους και η διατήρηση συστήματος

εσωτερικού ελέγχου, το οποίο θα λειτουργεί αποτελεσματικά. Σκοπός του είναι η επίτευξη των καθορισμένων, κατά το στάδιο της λειτουργίας του προγραμματισμού, αντικειμενικών σκοπών και στόχων των επιχειρήσεων.

Για την αξιολόγηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, το σύστημα εταιρικής διακυβέρνηση ορίζει μια υπηρεσία σχετική ανεξάρτητη μέσα στην ίδια την επιχείρηση. Η διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου συγκεντρώνει πληροφορίες και στοιχεία, κατόπιν ελέγχου, αξιολογεί και συμβουλεύει τη διοίκηση της εταιρίας για το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου της επιχείρησης, ενώ συγχρόνως επισημαίνει τυχόν κινδύνους που ήδη δημιουργούν προβλήματα ή απειλούν την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της εταιρίας.

Όσον αφορά τη χρησιμότητά της αλλά και τη χρησιμότητα του εσωτερικού ελέγχου εντοπίζεται στο ζήτημα της λογοδοσίας προς τους μετόχους από την πλευρά του διοικητικού συμβουλίου και των διαχειριστών της εταιρίας, καθιστώντας τους ως υπεύθυνους της πορείας της και ουσιαστικά θέτοντας τους εαυτούς τους υπό κρίση για τις αποφάσεις που έχουν λάβει κατά τη διάρκεια εργασιών και δραστηριοτήτων. Επιπρόσθετα, με το ορθό σύστημα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, είτε αυτός είναι ενταγμένος στο πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης είτε όχι, υπάρχει εκ μέρους της αγοράς και ιδίως της κεφαλαιαγοράς συνθήκες εμπιστοσύνης. Έτσι αντλούνται κεφάλαια είτε δανειακά είτε με τη μορφή εξοπλισμού εκ των προμηθευτών πολύ πιο εύκολα, καθώς χτίζεται αυτή η σχέση εμπιστοσύνης.

Ως προς την οικονομία της χώρας και πώς επηρεάζεται από τον έλεγχο των εταιριών, αρκεί να σκεφτεί κάποιος το πώς επηρεάζει μια επιχείρηση την οικονομία αυτής. Ελέγχοντας τα έσοδα, τα έξοδα και τα κέρδη μια επιχειρηματικής οντότητας, έμμεσα γίνεται και έλεγχος των δημοσιονομικών. Ειδικότερα, μέσω των κερδών φορολογείται μια επιχείρηση – ο φόρος επί των κερδών. Σε περίπτωση που γίνεται ελλιπής ή καθόλου έλεγχος στις επιχειρήσεις, τότε υπάρχει ο κίνδυνος παραποίησης των λογιστικών στοιχείων των επιχειρήσεων.

Ακολουθεί μια σειρά συνεπειών δυσάρεστων για την οικονομία μιας χώρας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η φοροδιαφυγή. Ο φόρος είναι μία μονομερής αναγκαστική παροχή ιδιωτικών φορέων και προσώπων προς το Δημόσιο ο οποίος συμβάλλει στην κατανομή των πόρων και στη σταθεροποίηση της οικονομίας. Με τη μη πληρωμή φόρων δημιουργείται δημοσιονομικό κενό, κάτι το οποίο δημιουργεί

προβλήματα στην οικονομική αλυσίδα. Την επιτηδευμένη μη πληρωμή φόρων και το δημοσιονομικό κενό, προσπαθεί συνήθως να τα καλύψει το κράτος μέσω είτε αύξησης φόρων είτε μειώνοντας τις κρατικές δαπάνες (συσταλτική δημοσιονομική πολιτική). Όταν τα χρέη της επιχείρησης συσσωρεύονται και εξακολουθεί ο ελεγκτικός μηχανισμός και λειτουργεί σε πιο χαλαρούς ρυθμούς, τότε όλο και περισσότερες επιχειρήσεις θα αποφεύγουν την αποπληρωμή των υποχρεώσεών τους. Αποτέλεσμα η επιπλέον εφαρμογή συσταλτικής πολιτικής για την προσπάθεια κάλυψης του δημοσιονομικού προβλήματος. Η αύξηση των φόρων έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του εισοδήματος, κάτι που επικουρεί και η μείωση των δαπανών. Η μείωση του εισοδήματος του νοικοκυριού, οδηγεί σε περιορισμό των αγορών από αυτό, κάτι που σημαίνει ότι το απόθεμα των επιχειρήσεων δεν πωλείται, άρα όπως αναλύθηκε άνωθεν, δεν παρουσιάζουν κέρδη. Από τη στιγμή που δεν παράγουν σε υψηλά επίπεδα ποσότητας προϊόντων, οι επιχειρήσεις αρχίζουν να σκέφτονται και τελικά πραγματοποιούν την μείωση του κόστους, που συνήθως συνεπάγεται μείωση προσωπικού (δηλαδή ανεργία). Οι άνεργοι πρέπει να έχουν κάποιο εισόδημα, εντός του πλαισίου κοινωνικής πολιτικής. Αυτό το εισόδημα προέρχεται από το κράτος και είναι οι μεταβιβαστικές πληρωμές, κάτι που δηλώνει επιπλέον επιβάρυνση του κρατικού «κουμπαρά». Οι επιχειρήσεις από την πλευρά τους σταματούν να επενδύουν, επηρεάζοντας το ΑΕΠ της χώρας (συγκεκριμένα το μειώνουν).

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και όταν δηλώνει μια επιχείρηση ψευδή στοιχεία όσον αφορά τα κέρδη, και προκειμένου να ανταπεξέλθει ζητάει και παίρνει κρατική επιχορήγηση.

Γενικά, πέραν των προβλημάτων δημοσιονομικής υφής δημιουργούνται και μορφές κοινωνικής αδικίας ανάμεσα σε αυτούς που τακτοποιούν στο έπακρο τις υποχρεώσεις τους και σε αυτούς που επιτηδευμένα δηλώνουν ψευδή στοιχεία και διαφεύγουν των ελέγχων.

Όμως εκτός από τις καταστάσεις ψευδών στοιχείων και την ανάγκη εντοπισμών τους, υπάρχουν και επιχειρήσεις που όντως χρειάζονται τη βοήθεια του κράτους μέσω επιχορηγήσεων ή των τραπεζών με τη χορήγηση δανείων. Έτσι θα μπορέσουν, παρουσιάζοντας μια εικόνα αληθούς και όχι ψευδεπίπλαστης υγείας, να προχωρήσουν σε επενδύσεις και ενίσχυση της έρευνας και τεχνογνωσίας καθώς και σε πρόσληψη περαιτέρω προσωπικού, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα της ίδιας και κατ' επέκταση του κράτους. Επιπρόσθετα, ισχύει κυρίως στην Ελλάδα, ότι με τη γνώση της

ύπαρξης ενός ισχυρού και ανεξάρτητου ελεγκτικού πλαισίου, όλες ή τουλάχιστον οι περισσότερες επιχειρήσεις θα συμμορφώνονταν με τις νομοθεσίες ως προς τη φοροδιαφυγή, τη δήλωση των συμβάσεων των υπαλλήλων και άλλες διαστάσεις επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Προτού όμως μια επιχείρηση υποβληθεί σε έλεγχο, θα πρέπει η ίδια να έχει ένα σωστό λογιστή ή ένα τμήμα λογιστικό, που θα λειτουργεί και συμβουλευτικά σε αυτήν. Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών αναφερόμενοι στους επικεφαλής λογιστές, κάνουν λόγο για λήψηόλο και μεγαλύτερων ρόλων σε αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις, συμμετέχοντας στο στρατηγικό σχεδιασμό για τις δημοσιονομικές επιπτώσεις των μελλοντικών σχεδίων.

Η θέση του λογιστή ήταν πάντα συνδεδεμένη με τη φορολογία και την υποβολή εκθέσεων στις φορολογικές αρχές του κράτους. Πλέον έργο της λογιστικής εκτός της καταγραφής, ταξινόμησης και ανάλυσης των οικονομικών πράξεων που επηρεάζουν μια επιχείρηση, ασχολείται και με τη διαμόρφωση πρότυπων που αφορούν το κόστος παραγωγής και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη χρηματοδότηση, καθορίζοντας και τους οικονομικούς στόχους. Προσθετικά, ελέγχει την πορεία της επιχειρηματικής δράσης και την κατάρτιση των κάθε είδους προϋπολογισμών, βάσει του οποίου αποφασίζεται η επένδυση ή όχι σε νέες τεχνολογίες, κάτι που επηρεάζει την ανάπτυξη της ίδιας της εταιρίας και μακροπρόθεσμα την οικονομική μεγέθυνση του κράτους. Οι πληροφορίες, που αντλούνται από και για όλες τις παραπάνω δραστηριότητες, προορίζονται κυρίως για τα στελέχη, όπως είναι οι manager παραγωγής, όντας επιφορτισμένα με το να λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις για την πορεία της επιχείρησης αλλά και το να λογοδοτούν στους μετόχους.

Τα τυπικά προσόντα δεν είναι αρκετά για έναν επαγγελματία, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις. Οι συνεχόμενες νομοθετικές αλλαγές που συντελούνται στην Ελλάδα, έχουν προάγει τη θέση του λογιστή στην οικονομική ζωή της χώρας, έχοντας πλέον την πλήρη ευθύνη παρακολούθησης των μεταβολών, που σχετίζονται με τις φορολογικές εξελίξεις. Μετατρέπεται, μέσω της μελέτης, σε οικονομικό αναλυτή και σύμβουλο, αναβαθμίζοντας το ρόλο του ως οικονομική μονάδα.

Λόγω της μετακίνησης υπηρεσιών, κυρίως φορολογικής φύσεως, αλλά και της εισαγωγής της τεχνολογίας με την οποία το ελληνικό κοινό δεν έχει εξοικειωθεί, στον

κλάδο της λογιστικής τα ποσοστά ανεργίας κινούνται σε χαμηλά επίπεδα. Με τη θεσμοθέτηση της υποχρεωτικής ηλεκτρονικής ενημέρωσης των υπηρεσιών του κράτους σχετικά με υποχρεώσεις των ιδιωτών και επιχειρήσεων, ο λογιστής υποχρεώθηκε να προχωρήσει και στην υποβολή τους στις αρμόδιες αρχές μέσω διαδικτύου. Αυτά ισχύουν όταν ο λογιστής λειτουργεί ως αυτοαπασχολούμενος.

Ως υπάλληλοι επιχείρησης, οι λογιστές καταγράφουν συνήθως όλα τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας, στη συνέχεια αφαιρώντας όλες τις υποχρεώσεις – δαπάνες, προκύπτει το καθαρό εισόδημα. Στη συνέχεια χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του συνόλου των φορολογικών υποχρεώσεων της εταιρείας. Ο λογιστής, επιπροσθέτως, καθορίζει ποια μέτρα πρέπει να παρθούν, για να μειωθούν οι κατά την άποψή του περιττές δαπάνες και αποστέλλει τις προτεινόμενες αλλαγές σε διάφορα εταιρικά τμήματα. Η εταιρία, εξάλλου, πρέπει να έχει μια καλύτερη ευκαιρία για την επίτευξη των οικονομικών στόχων της, ώστε να είναι βιώσιμη, θέτοντας ως βασική ευθύνη του λογιστή, να προτείνει τον περιορισμό των λιγότερο απαραίτητων εξόδων. Ο λογιστής καλείται να βεβαιωθεί ότι η εταιρία συμμορφώνεται τόσο με τις εσωτερικές, όσο και τις εξωτερικές της υποχρεώσεις, προβαίνοντας συνήθως σε τριμηνιαίους ή ετήσιους ελέγχους των βιβλίων της εταιρίας.

Ο λογιστής είναι σε θέση να αλληλεπιδράσει με τους περισσότερους επικεφαλής των τμημάτων και να δράσει ως προϊστάμενος, έχοντας καλύτερη άποψη των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και της πιστοληπτικής ικανότητας της εταιρίας. Προς την κατεύθυνση της αναμετάδοσης των στόχων της προς όλο το προσωπικό, οφείλει να έχει και αποτελεσματικές, επικοινωνιακές δεξιότητες.

Ο λογιστής, όντας πλήρως και επιστημονικά καταρτισμένος προκειμένου να ανταπεξέλθει στις άνωθεν ευθύνες και καθήκοντα, καλείται, να προτείνει, να αναλάβει και να εφαρμόσει στρατηγικές των επιχειρήσεων, εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων του. Οι λογιστές και οι λογιστικές εταιρίες πλέον έχουν αποκτήσει ένα πολυδιάστατο πρόσωπο με την παροχή και συμβουλευτικών υπηρεσιών να οπλίζει τις επιχειρήσεις απέναντι σε αλλαγές οικονομικού χαρακτήρα είτε σε θεσμικές μεταβολές. Ως σύμβουλος παρακολουθεί και παραθέτει διαρκώς προτάσεις προς όφελος της επιχείρησής του, έχοντας τη δυνατότητα σε ένα περιβάλλον παγκόσμιου ανταγωνισμού, να είναι καταλύτης επιπλέον ανάπτυξης για την επιχείρηση.

Αυτές που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη τη συμβουλευτική ιδιότητα του λογιστή είναι οι μικρές επιχειρήσεις. Σε ένα περιβάλλον μιας αβέβαιης οικονομίας δε θα μπορέσουν να σταθούν ως βιώσιμες, αν δεν εκμεταλλευτούν τις όποιες ευκαιρίες τους δίνονται. Μια τέτοια ευκαιρία είναι και η εμπειρία του λογιστή, όχι μόνο κατά τη διάρκεια της φορολογικής περιόδου, όπως κάνουν. Πρέπει συνεχώς να λαμβάνουν σκληρές αποφάσεις για το πού θα διαθέσουν πολύτιμους πόρους θέτοντας ανταγωνιστικές προτεραιότητες. Οι λογιστές διαχειριζόμενοι καθ' όλη την διάρκεια του φορολογικού έτους, οικονομικές πληροφορίες μπορούν να οδηγήσουν μια μικρή επιχείρηση στην κερδοφορία και μεγαλύτερη ανάπτυξη. Ουσιαστικά, ο λογιστικός κλάδος προσφέρει μια νέα προοπτική στον καθορισμό της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, μέσω της ανάπτυξης των μικρών επιχειρήσεων. Αυξάνοντας την κερδοφορία τους, αρχικώς δίνοντας συμβουλές για τη μείωση περιττών δαπανών, στη συνέχεια οι ίδιοι οφείλουν να οδηγήσουν αυτές σε περαιτέρω επενδύσεις κυρίως κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, τον οποίο μπορούν να αποκτήσουν είτε με τα κέρδη τους και τις αποταμιεύσεις είτε με δάνεια από τις τράπεζες, καθώς πλέον θα έχουν φερεγγυότητα στην αγορά.

Όλα τα παραπάνω ως προς τις μικρές επιχειρήσεις, οδηγούν σε οικονομική άνθηση της χώρας. Ο λόγος είναι ότι η ανάπτυξη των μικρών αυξάνει τον ανταγωνισμό, λειτουργώντας ως μοχλός πίεσης για τις πιο μεγάλες εταιρίες. Στο πλαίσιο του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων, βλέποντας τις μικρές επιχειρήσεις να μειώνουν τη διαφορά της επιχειρηματικής και οικονομικής δραστηριότητας, οι μεγάλες θα αρχίσουν να επενδύουν στην έρευνα, στην τεχνολογία αλλά και στην ενίσχυση του μάρκετινγκ. Αυτοί οι παράγοντες είναι βασικοί της μεγέθυνσης της οικονομίας της χώρας. Δίνεται, έτσι, η δυνατότητα και στις κυρίαρχες εταιρίες στην εγχώρια αγορά, να προσπαθήσουν να διεθνοποιηθούν σταδιακά, ανοίγοντας και πάλι την ψαλίδα με τις μικρές. Η στασιμότητα, εξάλλου, οδηγεί σε περιορισμό και μείωση της οικονομικής και επενδυτικής απόστασης. Ειδικά στο δυναμικό περιβάλλον της οικονομίας η εν λόγω απόσταση μπορεί ακόμη και να μηδενιστεί. Επιπλέον στοιχείο είναι η πιθανότητα εξαγορών μικρών επιχειρήσεων από μεγαλύτερες. Μια μικρή επιχείρηση ακολουθώντας τη στρατηγική που θα της υποδείξει ο λογιστής μπορεί να γίνει βιώσιμη και υγιής. Όμως το εμπόριο είναι ένας κόσμος σκληρός, κάτι που οδηγεί πολλές εταιρίες ενός κλάδου να τον εγκαταλείπουν. Μια μικρή όμως υγιής επιχείρηση μπορεί, αντί να εγκαταλείψει τον κλάδο μακροπρόθεσμα, να εξαγοραστεί από κάποια μεγαλύτερη, μη δημιουργώντας ζητήματα ως προς την ανεργία της χώρας. Μια ακόμη

διάσταση που θα ενισχύσει τον εγχώριο ανταγωνισμό είναι η συγχώνευση πολλών επιχειρήσεων, ευρισκόμενων σε καθεστώς εξυγίανσης ή καθαρές από χρέη και κερδοφόρες ή με λίγα χρέη υπό τις οδηγίες επαγγελματιών λογιστών, δημιουργώντας μια οντότητα ισχυρή. Ο τομέας των μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων αφορά τον ελληνικό χώρο, όπου οι εν λόγω επιχειρήσεις κυριαρχούν, όμως βρίσκονται οι περισσότερες από επιλογή ή μάλλον από εσφαλμένες επιλογές και στρατηγικές, στο περιθώριο.

Όλα τα παραπάνω δίνουν στο λογιστή ένα ρόλο και μια θέση καίρια για την οικονομική οντότητα είτε ενός φυσικού προσώπου είτε μιας επιχείρησης, καθώς και για την οικονομική ζωή της χώρας.

Η τεχνολογία και η ραγδαία εξέλιξη της πληροφορικής, όπως είναι φυσικό έφερε αλλαγές και στους υπό εξέταση κλάδους. Στον τομέα του ελέγχου και των τακτοποιήσεων λογιστικών ζητημάτων μιας επιχείρησης με την απλή καταχώρηση ενός λογιστικού γεγονότος στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ενημερώνονται όλα τα βιβλία ταυτόχρονα και συντάσσονται τα ισοζύγια. Γίνεται γνωστή, κάθε στιγμή, όλη η λογιστική εργασία, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στο λογιστή να ασχοληθεί με υψηλού επιπέδου εργασίες, ενώ είναι διαθέσιμη στη διοίκηση κάθε επιθυμητή πληροφορία.

Με τη χρήση υπολογιστή ο ελεγκτής μπορεί να διαπιστώσει με ακρίβεια την ορθότητα ή την παράλειψη εσκεμμένη ή μη στοιχείων και δεδομένων. Όσο θα έρχονται όλο και πιο σύγχρονα μέσα για να συλλεχθούν και να αξιοποιηθούν καλύτερα τα δεδομένα, η αξία του ελεγκτή, θα μεγαλώνει. Κάτι τέτοιο οφείλεται στο γεγονός ότι μέσω της αξιοποίησης της τεχνολογίας για την εξαγωγή κρίσιμων και όσο το δυνατόν γίνεται πιο ολοκληρωμένων συμπερασμάτων για την ελεγχόμενη εταιρία, οδηγούνται οι ελεγκτές στο να έχουν σημαντική πληροφόρηση και ανάλυση για διάφορους κλάδους στην κλαδική, την εγχώρια και παγκόσμια οικονομία, που θα μπορούν να αξιοποιήσουν. Αυτό σημαίνει ότι η αξιοποίηση της τεχνολογίας είναι ευκαιρία για τον ελεγκτή, ώστε να προσφέρει παραπάνω έργο, προσπαθώντας να καλύψει τον ίδιο στόχο. Καθίσταται σημαντικό το άλμα του ελέγχου από την παραδοσιακή μορφή σε μια προσέγγιση, συγχρονισμένη με την τεχνολογική ανάπτυξη, που μπορεί και ενσωματώνει επιτυχημένα, χωρίς προβλήματα, την ανάλυση μεγάλου όγκου πληροφόρησης. Αυτό φυσικά ενδιαφέρει τόσο τον τακτικό και εσωτερικό έλεγχο όσο και τα θέματα κρατικού ελέγχου.

Στη λογιστική, μέσω των προγραμμάτων μηχανογραφημένης λογιστικής, δίνεται στην επιχείρηση η δυνατότητα αφενός να φροντίσει για τον περιορισμό των λειτουργικών εξόδων, αφετέρου να μειώσει όσο περισσότερο γίνεται τον κόπο και το χρόνο που καταναλώνεται για τις συγκεκριμένες εργασίες. Πιο συγκεκριμένα η μηχανογραφημένη λογιστική εξασφαλίζει την ταχύτητα με την οποία τα έγγραφα καταχωρούνται και την ταχύτητα με την οποία ενημερώνεται ο επιχειρηματίας. Επιπλέον αυτού, ο συνδυασμός και η πληθώρα των επεξεργασμένων πληροφοριών παρέχονται σε ελάχιστο χρόνο, φέρνοντας ελεγκτή και λογιστή σε θέση να γνωρίζουν οποιαδήποτε πληροφορία. Φυσικά δεν μπορεί να παραλειφθεί η ελαχιστοποίηση των λαθών που διασφαλίζουν οι υπολογιστές.

Πρόγραμμα μηχανογραφημένης λογιστικής, που χρησιμοποιείται πλέον ευρέως και στην Ελλάδα είναι το ERP. Ένας κλάδος, που στηρίζεται στην τεχνολογική ανάλυση των δεδομένων είναι αυτό του DataAnalytics, που, όμως, ακόμα δε βρίσκεται σε αναπτυγμένο επίπεδο στην Ελλάδα. Καθώς η λέξη data σημαίνει δεδομένο, η ανάλυση δεδομένων, που αφορούν τη διοίκηση, στοχεύει σε καλύτερη διαχείριση των κινδύνων (risk management) και επομένως και μεγαλύτερη παραγωγικότητα στην εργασία τους. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των ανώτατων διευθυντών θεωρούν την ποιοτική ανάλυση και αξιοποίηση των δεδομένων ιδιαίτερα σημαντική για τη μακροχρόνια στρατηγική. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι κρίνουν αναγκαίο το να επενδύσουν στον τομέα που ασχολείται με την ανάλυση δεδομένων. Αποτέλεσμα της ορθής αξιοποίησης της ανάλυσης δεδομένων ήταν η δραστική μείωση των λειτουργικών τους εξόδων με παράλληλη αύξηση των εσόδων τους και άρα και των κερδών τους. Κατάφεραν, έτσι, να αποκτήσουν καλύτερη και όσο γίνεται πιο εμπειριστατωμένη γνώση, για τους πελάτες τους. Με τη σύγκριση αυτών των αποτελεσμάτων και δεδομένων μεταξύ διάφορων κριτηρίων, το όφελος πολλαπλασιάζεται, καθώς γίνεται αντιπαραβολή των πράξεων με λογιστικά στοιχεία. Με την εισαγωγή του όρου data analyst, ως μια νέα μορφή επαγγελματία, πλέον γίνεται λόγος για εξέλιξη στο επάγγελμα του ελεγκτή της εταιρίας, αλλά και του λογιστή. Η ανάλυση των δεδομένων οδηγεί με τη σειρά της τις ομάδες ελέγχου να επικεντρώνονται σε περιοχές ελέγχου σημαντικότερες και να βγάλουν σημαντικά συμπεράσματα σε σχέση με την αξία της ανάλυσης δεδομένων.

Με τη διείσδυση της τεχνολογίας είναι πιθανό να επέλθουν αλλαγές στη σύνθεση της εκάστοτε ομάδας ελέγχου, όπου θα πρέπει να υπάρχουν εξειδικευμένα άτομα,

εξοικειωμένα με την εξέλιξη αυτή. Μέσω της χρήσης και σύνθεσης νέων τεχνολογιών μπορεί να γίνει μια καλύτερη ανάλυση που οδηγεί σε καλύτερη αξιολόγηση των δεδομένων και στοιχείων, εντός και εκτός εταιρίας, ώστε να γίνεται σωστή επιμέτρηση του ελεγκτικού κινδύνου.

Εν κατακλείδι, τόσο ο λογιστικός όσο και ο ελεγκτικός κλάδος διαδραματίζουν ρόλο σημαντικό όχι μόνο σε μια εταιρία, αλλά και στην εν γένει οικονομία. Από την αρχή της επιχειρηματικής δραστηριότητας και με την έναρξη εμπορικών συναλλαγών, δημιουργήθηκε η ανάγκη για έλεγχο, ώστε να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος παραγωγός-καταναλωτής-συναλασσόμενοι έμποροι-κράτος. Μια επιχείρηση, ως μεμονωμένη μονάδα του εν λόγω συστήματος, μπορεί αξιοποιώντας το λογιστικό τμήμα της είτε τις γνώσεις του συνεργάτη λογιστή της να χαράξει εκείνη τη στρατηγική που θα αυξήσει τα έσοδα, θα μειώσει τις δαπάνες και θα προτείνει εκείνη τη διαχείριση κερδών, που δε θα δημιουργήσει προβλήματα. Μέσω του ελέγχου, πέραν του εποπτικού χαρακτήρα που διακρίνει την ελεγκτική, μπορεί να προληφθεί οιοσδήποτε κίνδυνος και να υπάρξει η σωστή διαχείριση συνοδευόμενη από αντίστοιχη ορθή λήψη αποφάσεων από τα διοικητικά στελέχη μιας εταιρίας. Όταν υπάρχει συνεργασία ελεγκτικού και λογιστικού τμήματος, αποφεύγονται κίνδυνοι ψευδών στοιχείων που δημιουργούν μια κατάσταση που μόνο πρόσκαιρα θα καλύψει την αλήθεια για την χρηματοοικονομική θέση, καθώς αργά ή γρήγορα θα βρεθούν υπόλογοι των μετόχων.

Όπως παρουσιάστηκε, η σύγχρονη γνώση των λογιστών σε συνδυασμό με την ανεξαρτησία με την οποία λειτουργεί ο ελεγκτικός κλάδος, επικουρούμενες από την τεχνολογία και προπάντων την κυβερνητική πολιτική, μπορούν να οδηγήσουν τις ελληνικές επιχειρήσεις σε δρόμο ανάπτυξης και το ελληνικό οικονομικό μοντέλο σε ράγες εκσυγχρονισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρτίκης, Γ., (2003), “Χρηματοοικονομική Διοίκηση: Ανάλυση και Προγραμματισμός”, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα

Γναρδέλλης, Χ., (2013), “Ανάλυση δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS 21”, Εκδόσεις Παπαζήση

Γρηγοράκος, Θ. (2013), “Διανομή προμερισμάτων από τις ανώνυμες εταιρείες”

Ιγνατιάδης, Α., (1990), “Χρηματοοικονομική Λογιστική”, Τεύχος 1, Θεσσαλονίκη

Καζάντζης Χ., Ι., (2006), “Ελεγκτική & Εσωτερικός έλεγχος”, Εκδόσεις BusinessPlus

Κάντζος, Κ., (2006), “Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική”, Εκδόσεις Σταμούλη

Καραμάνης, Κ., (2008), “Σύγχρονη Ελεγκτική”, Αθήνα, Εκδόσεις ΟΠΑ

Κουμεντάκης, Κ., (2020), “Ο (νέος) νόμος για την Εταιρική Διακυβέρνηση”, Capital.gr

Λαζακίδου, Γ., (2004) “Νέες δυνατότητες και προοπτικές στην κοινωνία των πληροφοριών”, Αθήνα, Εκδόσεις Κλειδάριθμος

Λαζαρίδης, Παπαδόπουλος, (2005), “Χρηματοοικονομική Διοίκηση Α”, Β Έκδοση, Θεσσαλονίκη.

Μούζουλας Σ.Α., (2003), “Εταιρική Διακυβέρνηση (Corporate Governance)”, Εκδόσεις Σάκκουλα

Ναούμ, Χ., (1994) “Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική”, Β Έκδοση Αθήνα

Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., (2017), “Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος”, 1η Έκδοση, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αειφόρος λογιστική

Ξανθάκης, Μ., & Αλεξάκης, Χ. (2007), “Χρηματοοικονομική Ανάλυση Επιχειρήσεων”. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.

Παπάς, Α., (1999), “Εισαγωγή στην Ελεγκτική”, Αθήνα, Εκδόσεις Μπένος

Τραυλός, Ν., (2002), *“Μερισματική Θεωρία και Πολιτική”*, άρθρο στο www.economics.gr

Τσακλαγκάνος, Α., (1980), *“Χρηματοοικονομική λογιστική”*, Εκδόσεις Κυριακίδη

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aharony, J. C. (1993), “*Initial public offerings, accounting choices, and earning management*”, *Contemporary Accounting Research* , 61-82.

Alexakis Christos, Balios D., Papagelis G., Xanthakis M., (2006), “*An empirical investigation of the visible effects of corporate governance: the case of Greece*”, *Managerial Finance* , Vol. 32, No 8, pp 673-684

Anand, J. (2013), “*Earnings management around debt-covenant violations – An empirical investigation using a large sample of quarterly data*”. *Journal of Accounting, Auditing and Finance* , 369–396.

Baber, W. R., (1991), “*The effect of concern about reported income on discretionary spending decisions: The case of research and development*”. *The Accounting Review* , 818 - 829

Bacani, C., (2021), “*Battle of the Big Four Firms: A Former Number One Reclaims the Crown*”. [online] *CFO Innovation*.

Benatrzi S., Michaely R., Thaler R., (1997), “*Do changes in dividends signal the future or the past?*”, *The Journal of Finance*, vol.52, No.3, 1007-1034.

Black F., (1976), “*The dividend puzzle*”, *The Journal of Portfolio Management Winter 1976*, 2 (2) 5-8.

Copeland, R., (1968), “*Income Smoothing, Empirical Research in Accounting: selected studies*”,. *Journal of Accounting Research*

DeAngelo H., L. DeAngelo and D.Skinner, (1992), “*Dividends and losses*”, *Journal of Finance* 47, 1837-1863.

Denis, D. J., D. K. Denis and A. Sarin, (1994), “*The Information Content of Dividend Changes: Cash Flow Signalling, Overinvestment, and Dividend Clienteles*”, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, Vol. 29, pp. 567-587.

Fama, Eugene, Kenneth French, (2000), “*Forecasting Profitability and Earnings*”, *Journal of Business*, Vol.73:161-175.

Healy P. M., Wahlen J. M.,(1999), “*A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting*”, *Accounting Horizons* (1999) 13 (4): 365–383.

Hepworth, S., (1953), “*The Accounting Review*”,*American Accounting Association*,*Vol. 1, No. 1 - Vol. 90, No. 6*

McNichols, M. F., (2000), “*Research design issues in earnings management studies*”. *Journal of Accounting and Public Policy* , 313-345.

Schipper, K. (1989), “*Commentary on earnings management*”. *Accounting Horizons* 3, pp. 91-102.

Sellami M., (2015), “*Incentives and Constraints of Real Earnings Management: The Literature Review*”, *International Journal of Finance and Accounting*, p-ISSN: 2168-4812 e-ISSN: 2168-4820, 2015; 4(4): 206-213

Sizer, J., (1979), “*Readings in Management Accounting*”, *Penguin 2nd Edition*

Soja, P. (2004), “*Success factors in ERP systems implementations. Result of research on the Polish ERP market*”, *Proceedings of the 10th Americas Conference on Information Systems, New York, USA*

Sun, L., (2008), “*An empirical analysis of earnings management in Australia*”

Thacker, R., (1979), “*Acoounting Principles*”, *2nd edition p5*

Washington, S., Karlaftis, M.G., Mannering F., (2010), “*Statistical and Econometric Methods for Transportation Data Analysis*”, *Second Edition 2nd Edition. Chapman-Hall/CRC, Boca Raton, FL.*

W.R Meigs, (1977), “*The audit theory*”

Zang, A. Y. (2012). “*Evidence on the trade-off between real activities manipulation and accrual-based earnings management*”, 675–703.